

సంపాదకుఁడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము [illegible]] [illegible] 1934 [సంచిక [illegible]

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

లోధ్రను సేవించుటవలన

ఋతుదోషమువలన కలుగు నడుము నొప్పి, కడుపునొప్పి, కీళ్లనొప్పి, వాత నొప్పులు మొదలైనవి నివర్తియగును.

Why Suffer With Backache

గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండి నాకు సరిగా ఋతుస్రావము కాకుండెను. 2, 3 నెలల కొకసారి బహిష్టు కలుగుచుండెను. ఇందువలన నడుమునొప్పులు, కీళ్లనొప్పి, బలహీనము, దేహము బరువుగ తోచుట మొదలగు బాధల ననుభవించుచుంటిని. మీ లోధ్రను రెండు సీసాలు తెప్పించి వాడినంతలో పై వ్యాధులన్నియు మాయమైనవి. నావలెనే బాధ పడుచున్న స్త్రీలను లోధ్రను వాడితీరవలెనని ఖండితముగా తెల్పుచున్నాను.

జయలక్ష్మమ్మ, కొల్లిగల్.

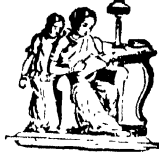
V

నాకు బహిష్టికాలములో కడుపునొప్పిచే చాల బాధ కలుగుచుండెను. మీ కేసరి కుటీరం లోధ్ర నాలుగు బుడ్లను తెప్పించి త్రాగినాను. అది మొదలు నాకు చాలా ఆరోగ్యముగనున్నది. బాధకూడ తగ్గినది. గనుక మా స్త్రీలవ్యాధులకు తమ లోధ్ర కల్పవృక్షమువంటిది.

గునుపూడి కాంతమ్మ, కావలి.

లోధ్ర అన్ని షాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ⁝ ఎగ్మూరు, ⁝ మదరాసు.

గృహలక్ష్మి

సలహాసంఘం

GRIHALAKSHMI

TELUGU ILLUSTRATED LADIES' MAGAZINE

Editor: DR. K. N. KESARI.

MAY 1934.

Vol. VII No 3

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్ధసంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-6-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువమేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువయైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకువ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేతట్టు సిరాతో వ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పెంచకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈవఱకు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువ్రాసిననే జవాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదనివ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరని వారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదికి 10 దినములుముందుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లు తెలుపమిని కాపీలు చేరనిచో తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచనచూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథారీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగఉండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

ముఖ్యమైన మనవింపు

చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలు ఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తు ఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు అను చిరునామాకేవ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తుల పేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

'పిక్కకుపిక్కా వేటుకువేటూ'

'ద యా వి లా స ము'

[illegible]

[illegible]

యడల పురాణ అజీర్ణరోగములు కుదురును. ప్రదరోగము అతిమూత్రరోగము, గ్రహణి, అతిసారము, రోగములకు మిక్కిలివిహితము.

అరటిపువ్వు

నేతపువ్వు దంచి రసంతీసి నాలుగు తులములు గ్రహించి దానిలో రెండు తులములు ఆవుపెరుగు కలిపి సేవించిన రక్తగ్రహణి, యీ తురక్తస్రావము, వెంటనే కట్టును. ప్రతిదినము రెండు మూడుపూటలు తీసుకొనవచ్చును.

అరటిపండు

బాగుగాపండిన చక్రకేళి, రసదాళి, కర్పూరకేళి పండ్లు మితముగా భుజించిన పురాణరక్తగ్రహణి, అజీర్ణ విరేచనములు కట్టును. మంచిపండిన పండు పరుండుసమయమున చక్కగాభుజించి నీరుత్రాగిన తెల్లవారి చక్కగా కాలప్రవర్తియగును. బాగుగపండిన యరటిపండ్లలో 20(Per cent) చక్కెరయుండును. అరటిపండు $3\frac{1}{2}$ తులం, $1\frac{1}{2}$ తులం ఉప్పు బెల్లము, పావుతులమెత్తు ఈమూటినికలిపి దినమునకుమూడు తడవులు భుజించిన పైత్యరోగములు, అనగా, తల తిరుగుట వాంతులు, నోటనీరూరుట, మొదలగునవి నిలచును. 24 తులముల చక్కెరగ్రహించి $\frac{1}{4}$ తులం పటికనుదంచి కొంచం నీటిలోకలిపి దీనిని పంచదారలోవేసి మరికొన్ని నీళ్ళువేసి తేనెపాకంబట్టి దానిలో గోరగామాగిన అరటిపండ్లువేసి బాగాకలిపి దించి మంచిసీసాలో భద్రపరచునది. ప్రతిదినం తెల్లవారి సాయంత్రము 1 తులం సేవించిన మేహశాంతి, కాక, పైత్యరోగములు, స్త్రీల కుసుమరోగములు, పాడిదగ్గులు, అణచి మంచిరక్తంపుట్టించి బలము, వీర్యవృద్ధికలుగజేయును. 24 తులములు పంటామిద ములో సజాతీయ్యమైన అరడజను పండ్లనువేసి 40 దినములు సూర్యపుటంబిడి తరువాత 1 తులంగల పండునుగ్రహించిన ఆమవాతము కీళ్ళ నొప్పులు పోగొట్టునని ఒకమిత్రుడు మాకు వ్రాసెను. దీనిని పరీక్షించవలెను.

పచ్చిపట్ట (Bark) దంచి 4 గు చుక్కలు మొదలు 8 చుక్కలువరకు బిడ్డలకు ఉపయోగించిన నల్లమంగు అధికమోతాదువల్ల కలిగినగుర్గుణములు వెంటనే నివారించును.

పట్టును సమూలముగా కాల్చి భస్మముచేసి ఆ భస్మమును గుడ్డలకు ఉపయోగించవచ్చును. అనగా భస్మమును నీటిలోవేసి గుడ్డలుకలిపి బాగావుడకబెట్టి వుతికినయడల మురికిపోయి గుడ్డలు తెల్లనగును,

అరటిసంబంధమైన ప్రతిభాగము అతిమూత్రము, రక్తాతిసారము, కుసుమరోగములు, రక్తస్రావములకు మిక్కిలి పథ్యకారిగాయుండును,

—డాక్టరు. యస్. రాజారావు.

జబ్బుల కారణములు

(1) చాలామంది జబ్బు తప్పించుకొనలేమని గురిభ్రాయపడుచున్నారు.

(2) వైద్యులు, శాస్త్రవేత్తలు, రోగములు ప్రత్యేక కారణములచే గల్గునని విశదీకరించుచున్నారు. కాని కొన్ని జబ్బులు తగిన యాహారము లేకపోవుటవల్ల గల్గుచున్నవి. ఉబ్బసము అట్టి జబ్బే.

(3) విషపదార్థములు శరీరములో చేరుటచేత వ్యాధులుపుట్టును. అగ్గిపుల్లలుచేయు యంత్రశాలలో పని చేయువారు ఫాస్ఫరస్ (Phosphorus) అను విషజాడ్యముచే బీడింపబడుదురు.

(4) దురభ్యాసములచే జబ్బులు గల్గవచ్చును. ఎట్లన తిండి తినుటలో దురభ్యాసముచేత అజీర్ణరోగము సంభవించును.

(5) జబ్బు కల్గించు సూక్ష్మ పురుగులే తొమ్మిది పంతుల వ్యాధులకు ముఖ్యకారణము.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పాటలు

నవ్వులనారాసి అత్తకొడుకువచ్చి
నువ్వులునూర్చాలని నూరుయెడ్లనడుగు.
'పాలుతాగిమాయెడ్లుపత్తి నూర్చవెళ్లె'
'పదిపుట్లధాన్యమ్ము నూర్చేముగాని
పత్తిచేనెన్నడూ నూర్చియేమెరుగ
నూరుపుట్లధాన్యమ్ము నూర్చేముగాని
నువ్వుచేనెన్నడూ నూర్చియేమెరుగ
అత్తకూతురివని అడిగితిగాని
అతిజాణవేయౌట నిన్ను నేనెరుగ
మామకొడుకువని మన్నించితిగాని
మాటకారుడవౌట నిన్ను నేనెరుగ
నిన్నతిన్నవిస్తళ్లు నేతులడ్డాయి
నీతిమాలినపెళ్ళికొడుక లేచిరావయ్యా
మొన్నతిన్నవిస్తళ్ళు మోపులడ్డాయి
మొండిపెళ్ళికొడుక లేచిరావయ్యా
ఏనుగులులేవని యేలడిగినారు
వెల్లగాడిదనెక్కి లేచిరావయ్యా:
గుఱ్ఱాలులేవని మొఱ్ఱయేలమీకు
గుడ్డికుక్కనెక్కి లేచిరావయ్యా
పల్లకీలులేవని యేలడిగినారు
పందికొక్కునెక్కి లేచిరావయ్యా
మేనాలులేవని మీకేలచింత
ఎలుకపోతునెక్కి లేచిరావయ్యా.
కొక్కొల్లంక కొడవల్లంక
ముత్తీబియ్యం మునగపేడ
కాళ్లగజ్జ కంకణమ్ము
ఏకులసుద్ద వెన్నముద్ద
గారకాయి గచ్చపప్పు.

౨. బాలక్రీడలు

శ్రీమతి యేలేశ్వరపు వెంకట మహాలక్ష్మమ్మగారు

(పిల్లలు చెయ్యిచెయ్యి పట్టుకొని గిరగిర తిరుగునప్పుడు యీరీతిగా పాడుదురు)

నప్పూలకుప్ప వయ్యారిభామ
వియ్యాలకుచ్చు వాలుమొగ్గ
విస్తారంట యీనిపుల్ల
సన్నబియ్యం చాయపప్పు
గూట్లోరూపాయి నీమొగుడుసిపాయి.

3. కథలు

[బాలవిజ్ఞానశాఖలో ప్రకటింపబడే కథలు బాలబాలికలకు ఉత్సాహం కలిగించడం కొరకై యున్నవి. శుద్ధమైనసులభమైన వ్యావహారిక భాషలో చిన్నచిన్న వాక్యములుగా వ్రాస్తేనే వారు గ్రహించుకోగలరు. ఇక ముందీభాగములో ప్రకటించవలసిన కథలను ఇట్టిశైలిలో వ్రాయవలెనని లేఖరులను హెచ్చరించుచున్నాము.

గృ॥ సం॥]

విషయసూచిక

గృహలక్ష్మి ఏజెంట్లు

తెనాలి: కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథంగారు, సోల్‌ప్రిప్రజంటేటివ్ ఆఫ్‌న్యూస్.
మచిలీపట్టణము: పి. సత్యనారాయణగారు, C/o తాడేపల్లి సుబ్బారావు బ్రదర్సు.
హైదరాబాదు: ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, 566, రెసిడెన్సి పెద్దగడియారం, చౌర మార్కెటురోడ్డు,(మన ప్రాంతపు 1 రూ॥ఉస్మానియా రూ 1-3-0అగును)
నిడదవోలు: తాటిమేటి కుటుంబశాస్త్రిగారు.
తాడేపల్లిగూడెం: కాశిరాజు శ్రీరాములుగారు.
జెమ్‌షెడ్‌పూర్: టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమ్‌పైప్‌కంపెనీ, [లిమిటెడ్.
బరంపురం: నిష్టల కృష్ణమూర్తిగారు, న్యూస్‌పేపరు ఏజంటు.
గుంటూరు: వెల్‌కం అండు కంపెని.
అనకాపల్లి: గ్రంధి కన్నయ్యపంతులుగారు, గాంధిమార్కెటు.
సామర్లకోట: ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంటు.
పిఠాపురం: న్యూస్‌ఏజెన్సీ ఎం. సూకరాజు, ఆంధ్ర.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం: ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్సు.
మదరాసు: వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ప్లనేడు. ఆకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు.
తణుకు: వడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసుఏజంటు.
బెజవాడ: ఆంధ్రా ఇన్‌డస్ట్రియల్‌స్టోర్సు, బకింగుహామ్‌పేట.
పాలకొల్లు: లోల్లా వెంకటరావుగారు.
నరసాపురము: కటికల సూర్యారావుగారు, కుమ్మరివీధి.
భీమవరము: అమిరపు శేషాచలశర్మగారు.
ఒంగోలు: తాతా జాలయ్యశెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను: వి. భగవతిశాస్త్రిగారు, న్యూసుఏజెంటు 244 ఫేర్‌వీధి.
కర్నూలు: చెట్టి రోశయ్య చెట్టిగారు, వర్తకులు.
చిత్తూరు: వాటంబాటి. వెంకటసుబ్బయ్య శెట్టిగారు 163 బజారురోడ్డు.
సెకండ్రాబాదు: కె. సుందరరావుగారు Cloth Mills Agent. పొగాకుబజారు.
ఏలూరు: బి. విశ్వనాథంగారు.
విజయనగరం: ఇవటూరి సుందరశివరావుగారు.
నెల్లూరు: సి. యల్. నృశింహం బ్రదర్సు, ట్రంకురోడ్డు.

హిగిన్‌బాతమ్ స్టాలులవద్ద దొరకును.

ఇతరచోట్లకు ఏజెంట్లుకావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుడు

త్వరపడుడు! ఆంధ్రనారీమణులారా! త్వరపడుడు!!

గృహలక్ష్మి స్వర్ణపతకమును గెలుపొందుటకు యత్నింపుడు

గతనెల గృహలక్ష్మిలో కొంత పాఠ్యక్రమము తెల్పబడినది. గమనింపుడు.

SYLLABUS IN ARITHMETIC.

లెక్కలలో నే పుస్తకము ననుసరించినయైనను యీ క్రింది యంశములను నేర్చుకొనవలెను :—

(1) లక్షలవరకు సంఖ్యానీకము. సంఖ్యల నంకెలతోను అక్షరములతోను వ్రాయుట. (2) భిన్నమును దశాంశముగాను, దశాంశమును భిన్నముగాను మార్చుట. (Conversion of a decimal into a Vulgar fraction and Vice-versa) (3) దశాంశములయొక్కయు సామాన్య భిన్నాంశములయొక్కయు కూడిక, తీసివేయుట, గుణించుట, భాగించుట (The four simple rule as applied to decimal and Vulgar-fraction).

(4) రూపాయలు, అణాలు, పైసలు, మైళ్ళు, ఫర్లాంగులు, గజములు, అడుగులు, అంగుళములు, బారువులు, మణుగులు, వీశెలు, శేర్లు, పలములు, తులములు, ఎకరములు, శెంట్లు, గజములు, రీములు, దస్తాలు, గ్రోసులు, డజనులు, ఇవిపన్ని వివిధసంఖ్యల వ్యవకలన గుణకార భాగహారములు, యుక్తిలెక్కలు. (5) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{22}$, $\frac{1}{16}$. ఈ భిన్నమునుమాత్రమే వచ్చునట్లుగా పైమానములలోనుండు యుక్తిలెక్కలు. (6) త్రైరాశికము (Rule of Three). (7) పంచరాశికము (Compound Rule of Three). (1) సరాసరి లెక్కలు (Average). (9) శాతములు (Percentages). (10) లాభనష్టములు (Profit and Loss). (11) వాడుక లెక్కలు, సామాన్యవాడుకలు, మిశ్రమవాడుకలు (Simple Practice and Compound Practice)

(12) సామాన్య బారువడ్డి, అసలు, మొత్తము, నూటికివడ్డి, సంవత్సరములు, ఏమూడు ఇచ్చినను నాల్గవదానిని కనుగొనుట. (Simple interest and to find out the fourth when any three of Principal, amount, Rate Percent and time, are given). (13) డోకర్లపద్ధతిని సరళవడ్డీని, ఘనవడ్డీని కనుగొనుట.

(14) ఏకవనుమార్గము (Unitary Method). (15) పన్నులు, శిస్తులు మొదలయునవి (Problems on Rates and taxes) 16) కాలము, పని, దూరము (Simple Problems on time and work and distance). (17) త్రోవలు, వరండాలు, వాని వైశాల్యమును కనుగొనుట (Area of Verandahs and foot-Paths). (18) నాలుగు గోడల వైశాల్యమును, గోడలను వెల్లవేయుట, గది నేలకు తివాసీ పరుచుట వగైరా (Area of four walls, cost of white-washing the walls and carpeting the floor.)

షరా:— యుక్తిలెక్కలన్నియు ప్రతిదినము ఉపయోగములోనుండు వ్యవహారము ననుసరించియుండును. పెంటిలో సంఖ్యలు వాడుకలోనుండు మొత్తముల నింంచియుండవు.

పరీక్షా విధానము

తేది 1-12-1934 (శనివారము) 11 ఘంటలు మొదలు 1 ఘంటవరకు పద్యకావ్యము. 2 మొదలు 4 వరకు గద్యము. 4-10 మొదలు 5-10 వరకు వ్యాసరచన.

తేది 2-12-1934 (ఆదివారము) 11 మొదలు 1 ఘంటవరకు లెక్కలు. 2 మొదలు 4 వరకుశాస్త్రము.

పరీక్షకు దరఖాస్తులను పంపువారు యీ కార్యస్థానమునుండి దరఖాస్తు ఫారములను పుస్తకముల తోబాటు తెప్పించుకొని అక్టోబరు మాసములో దరఖాస్తు 1-కి రు. 0-4-0 రుసుముతో దరఖాస్తు ఫారములను పూర్తిచేసి యీ కార్యస్థానమునకు పంపవలెను.

"ఈపరీక్ష మొదలు రెండేంటను ప్రథమురాలుగా గెలుపొందిన నారీమణికి "గృహలక్ష్మి" తరవున "గృహలక్ష్మి స్వర్ణపతకము"ను తత్పత్రికాసంపాదకులు సదయహృదయులై ఒసంగి బహూకరించుటకు అంగీకరించిరి గాన తెలుపుచున్నారు. ఆంధ్రనారీమణులు ఎల్లరును "గృహలక్ష్మి స్వర్ణపతకము"ను పొందుటకు యత్నింతురుగాక! ఇట్లు సదరు గృహలక్ష్మి సంపాదకులు మా సంఘముపట్ల తమకుగల ఆదరణము జూపుటచే మేము వారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞులము. అతరువాత మా సంఘపు పతకములుండును."

అద్దంకి బిందుమాధవరావు.

గృహలక్ష్మి కార్యాలయమున

వెలకు దొరకు గ్రంథములు

బిల్వ

డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు వ్రాసినది. బిల్వనుగూర్చిన శాస్త్రవిషయక పరిశ్రమచేసికూర్చిన సర్వవిషయములు ఇందుగలవు. ఈ మూలిక ఓషధీగుణము, వైద్యప్రయోగములు, శాస్త్రచర్చ, పురాణ వివరము సరళశైలిలో వివరింపబడినవి. వైద్యులకు భక్తులకు మిక్కిలి ఉపయోగకరమైన గ్రంథము. పత్రికలు మెచ్చినవి. క్రౌనుసైజున మంచి ఫెదరువెయిటుకాగితము. 48 పుటలు రేపరుబైండు. వెల రు.0-8-0 అణాలు. పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

తులసి

గ్రంథకర్త డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు. తులసియను జాతీయమూలికనుగూర్చిన యమూల్య గ్రంథము. తులసియ దలి భేదములు, తులసినిగూర్చి వైద్యశాస్త్రముచెప్పు వాక్యములు, తులసిదళములు తినుటవలన త్రాచుపాముగరచినవారు బ్రతుకుట, తులసివలన నయమగువ్యాధులు మొదలగువిషయములేకాక తులసి పురాణమును, తులసి గోవిందనామములును, తులసి షోడశోపచారపూజయు నిందుదాహరింపబడి యున్నవి. గృహస్థులెల్లరును ఈ గ్రంథమునుచదివి తులసివలన బొందదగిన సర్వలాభములను పొందుదురు గాక. శ్రీపంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు ఈ గ్రంథమునకు చక్కని పీఠిక వ్రాసియున్నారు. పత్రికలు, ప్రముఖులు ప్రశంసించియున్నారు. క్రౌనుసైజున మంచి ఫెదరువెయిటుకాగితము. 72 పుటలు. రేపరుబైండు. వెల రు 0—8—0 పోస్టేజి ప్రత్యేకము. మొదటికూర్పుప్రతులు చాలతక్కువగనున్నవి గావున వెంటనేఆర్డరు ఇచ్చుట మంచిది.

గృహలక్ష్మి

ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థ

సంపుటములు వెలకు సిద్ధముగనున్నవి

ఒక్కొక్కవత్సరపు పన్రెండుసంచికలు కలిపి బైండుచేసిన నాలుగు సంవత్సరములకు నాలుగుసంపుటములు. కాలికోబైండు. దిట్టమైనఅట్ట. గ్రంథభాండాగారములకు అలంకారములు. ఒక్కొక్కసంపుటము కొద్దికాపీలుమాత్రమే ఉన్నవి కావున త్వరపడి ఆర్డరు చేయవలెను. ఆలసించిన దొరకనేరవు. తిరిగి అచ్చుపడనేరవు.

వెల సంపుటము ఒక్కటికి రు. 6—0—0 మాత్రము

రైల్వేపార్సెలుగా తెప్పించుకొనుట మంచిది.

వలయువారు :

గృహలక్ష్మి కార్యాలయము

పోస్టుబాక్సు నెంబరు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

WHAT LODHRA IS AND WHAT IT IS FOR

లోధ్ర

ఋతుదోషాది
జనిత రోగములకు
వజ్రాయుధము.

గర్భాశయదోష జనిత వ్యాధులకు, ముట్టుకుట్టు, క్రమముతప్పి ఋతువగుట, ఋతుస్రావము ఎక్కువ తక్కువ అగుట, స్రావము అనేక రంగులతో వెడలుట, సూతిక గడ్డ, గర్భాశయమున విషవ్రణములు కలుగుట, వాపు మొదలగువాటిని పోగొట్టును. చిరకాలముగ బహిష్టు నిలిచినవారికి క్రమముగ బహిష్టు అగునటుల చేయుటలో అసమానశక్తి కలిగినది. సంతానములేక తపించుచుండు నారీమణులకు పుత్ర పుత్రికాభిక్షను పెట్టి వారిని సంతోషసాగరమున ముంచుచున్నది.

వాతోన్మాదమను హిస్టీరియాను ఆశ్చర్యముగ తుదముట్టించుటలో సాటిలేని దివ్యౌషధము.

నేను లోధ్రను సేవించుచున్నాను. తత్పూర్వము నాకు బహిష్టుకాలమందు మిక్కిలి బాధ కలుగుచుండెను. ప్రతి నెలయును క్రమముదప్పి బహిష్టి 20 దినములలోపుననే యగుచుండెను. 2 సం||ల నుండి ఆసుపత్రియందు మందులు పుచ్చుకొంటిని గాని గుణము కనుపింపలేదు. పెద్దలు నాకు ఆపరేషన్ చేసుకొమ్మని చెప్పిరి. నేనిష్టపడలేదు. తము 'లోధ్ర'ను నాకు పంపగోరుచున్నాను.

బి. ఇందిరాకుమారిదేవి. మెట్టూరు.

నా సహోదరి బహిష్టుకాలమందు పరిమితిలేని కడుపునొప్పిచే మిక్కిలి క్షీణించినది. ఎన్నియో ఔషధములిప్పించితిమి కాని నయముకాలేదు. తుదకు తమయొక్క లోధ్ర కీర్తిని విని రెండుబుడ్లు తెప్పించి నా సోదరికి వాడినాము. అత్యాశ్చర్యముగ గుణమిచ్చినది. మరియు ఆమెకొక సుపుత్రిజననమైనది. ఈ సంతోషవార్త తమకు వెల్లడించుచున్నాము.

సి. రాజేశ్వరమ్మ, దిగుపహాండి.

లోధ్ర యెల్లెడల దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

స్త్రీలకొక సందేశము

A Message for Women

స్త్రీలకు యౌవనమునుండి వార్ధక్యమువరకు దేహములో సంభవించు మార్పులే వారి ఋత్వాంగముల యందు గొప్ప ఉపద్రవము కలిగించుచు ప్రసవసమయమున నింకను బాధ కలిగించుచున్నవి. ఇట్లుండ రక్తహీనత, గుండెదడ, నరముల దుర్బలత మొదలగు వ్యాధులకు వారు గురియగుటలో నాశ్చర్యము లేదు.

ఏకైక రసాయనమను లోధ్రయే యిట్టి ఆపత్కాలములయందు వారి పాలిటి వరప్రసాదమని యాతురతగల స్త్రీలు తెలిసికొననగును. ప్రపంచములోని కృతజ్ఞులగు రోగులందరు మనఃపూర్వకముగా శ్లాఘించియున్నారు.

కేసరి కుటీరం
ఆయుర్వేద ఔషధాలయం,
ఎగ్మూరు, మదరాసు.

కేసరి పుష్పత్రయము

మాలతి

ఇది బాదంపప్పుపాలనుండి తయారు చేయబడి యొక తెల్లటి సువాసనగల నవనీతమువలె నుండును. దీనిని స్త్రీ పురుషులు తల దువ్వుకొనుటకు ముందు కొద్దిగ రాచుకొని దువ్వుకొనిన వెంట్రుకలు రేగక పట్టువస్త్రమువలె మిసమిస లాడుచుండును. మెదడు చల్లపడి సుఖముగ నిద్రవచ్చును. సొగసునకు సొంపునకు సుఖమైన వాసనకు పేరుగాంచిన మాలతీపుష్పముల అత్తరు ఇందు ముఖ్యముగ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

మాధవి

ఇది పుష్పసారములతో నిండియుండు ఒక నాజూకైన మంచువంటి పరిమళ పదార్థము. ఈ మంచును కొద్దిగ వ్రేలితో తీసికొని ముఖమునకు లేపనము చేసికొనిన వెంటనే అది చర్మములో మాయమై ముఖమునకు కళ, కాంతి నిచ్చును. ముఖము స్ఫటికమువలె నిర్మలమగును. ముఖమున లేచు పొబె, మచ్చలు, మొటిమలు మొదలగువాటిని మాన్పును. మరియు దీనిని ముఖమునకు పట్టించుకొనిన వెంటనే ముఖము చల్లగనుండి మంచు రాచుకొనినట్లేయుండును.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

మల్లిక

ఇది ముద్దుబిడ్డలకు మురిపెమైన లేపము. ఇది మైసూరు చందన అత్తరుతోను మల్లెమొగ్గల సారముతోను తయారుచేయబడిన సఫేననవనీతము. శిశువులకు దీనిని ప్రతిదినము స్నానాంతరము కొద్దిగ శరీరమునకు రాచుచుండిన, చర్మము మృదువై బంగారు రంగునిచ్చి చర్మవ్యాధుల రాకుండచేయును. ఈ లేపమువలన బిడ్డలు రబ్బరుచెండ్లవలె తేరుదురు. ఇందు కాశ్మీరపు కేసరి పునుగుగూడ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 8 అణాలు.

☞ అన్నిషాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

అమృత

రక్తశుద్ధిద్రావకము

ఇది రక్తహీనత, మలబద్ధము, అజీర్ణము, కీళ్లనొప్పులు, సోమరితనము, మేహవ్రణములు, సుఖసంకటములు, నిస్సత్తువ, కడుపుబ్బరము మొదలగు వ్యాధులను నివారించి శరీరమునకు కాంతిని ముఖమునకు తేజస్సును ఇచ్చును. ఈ మేలైన ఔషధమువలన నెందరో ఆరోగ్యవంతులైనారు.

పెద్దబుడ్డి 12 ఔన్సులు రు 3-0-0. చిన్నబుడ్డి 6 ఔన్సులు రు1-10-0.

జట్‌ప్రోలు మహారాజు గారి అనుమతిపై మీ అమృత ద్రావకము చక్కగ పనిచేసినదని వ్రాయుచున్నాను. మొదటి బుడ్డివలన కల్గిన సుగుణములను చూచి మరియొక బుడ్డి అదే రోగికి వాడినాము. గుల్మము, కడుపుబ్బరము, మలబద్ధము, బలహీనము, తలనొప్పి మొదలగునవి అన్నియు మొదటిబుడ్డి ఉపయోగింపగనే తగ్గినవి.

కె.వి. నాయకర్, ఐ.యస్.ఎం.డి.,
జట్‌ప్రోలు.

నేనిదివరలో చూచినవాటికంటె అమృతయే శ్రేష్ఠమైన రక్తశుద్ధిద్రావకము. నా స్నేహితులెవరైనను అమృతను వాడియుండనిచో తోడనే కొని వాడ కోరెదను.

టి. అరుణాచలయ్యరు,
సబ్. అసిస్టంటు ఇంజనీర్,
కోలారు గోల్డుఫీల్డు.

మీరు పంపిన అమృత చేరినది. మంచి గుణమిచ్చుచున్నది.

శ్రీరాజా రామచంద్రసూర్
హరిశ్చందన దేవుగారు,
తల్లరాజు.

అమృత దివ్యామృతమే.

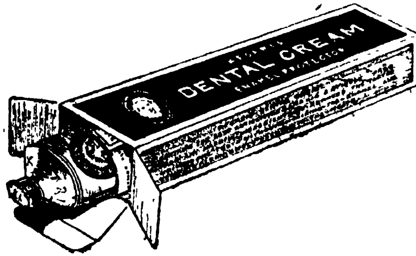
అన్నిషాపులయందు, కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసున దొరకును.

కేసరి దంతధావననవనీతము.

త్రివేంద్రం శ్రీకళాశాలయందు సంగీతోపాధ్యాయిని యగు

శ్రీమతి లక్ష్మీనారాయణఅమ్మగారు బి. ఏ:

"ఇటీవల కొన్నాళ్లుగా కేసరి దంతధావననవనీతమును వాడుచున్నాను; విదేశీయపు సరకుకంటె ఇది చాలామంచిది యని ధైర్యముగా చెప్పగలను. శుభ్రపరచుటయందేమి, సువాసనయందేమి ఇది సీమ వస్తువుల కెంతమాత్రమును తీసిపోదు. నేనేకాక నా సలహాపై దీనిని వాడుచున్న నా స్నేహితు లందరుకూడ ఇదే యభిప్రాయ మిచ్చుచున్నారు. కొద్దిరోజులలో ఈనవనీతము విదేశపు వాటిని వెనుకబెట్టించి శ్రీయుత డా. కేసరిగారికి గొప్ప. యశస్సును కలుగ జేయగలదు."

టిప్పెరా హెల్త్ ఆఫీసర్, డాక్టర్, యం. ఆర్ సామి, గారు:—

Ph. D. M. D. D. P. H.

"మనఃపూర్వకముగా డా॥ కేసరిగారి దన్తధావననవనీతమును గూర్చి ప్రశంసించుచున్నాను. ఆ తయారీని చూచినంతనే సీమతయారీ కిది పైనున్నదని తోచును. మరియు వస్తుతత్త్వమన్ననో యేవిధమైన లోపమును లేక యున్నది. స్త్రీగర్భాశయ రోగమారిణి యగు లోధ్ర, సీమమందుల నెటులవెనుకకుద్రోసెనో అట్లే ఈ దన్తనవనీతముకూడా, సీమసరకును "తీసికట్టు" అనిపించును. అది యట్లేయగు గాకయని నా మనోరథము."

కేసరికుటీరం ఎగ్మూరు, మదరాసు.

ఇద్దరును సుప్రసిద్ధులే

సర్. కె. పి. పుట్టన్న చెట్టి, సి. ఐ. ఇ.,

పూర్వము మైసూరుకౌన్సిలు, ప్రథమ సభ్యులు; బెంగుళూరు

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను వాడితిని. అది నాకు సకలవిధములను సంతృప్తికరముగ నున్నది. అది దంతములను ఇగుళ్ళను శుద్ధి పరచును. నోటికి చక్కనివాసనను రుచినిగూర్చును. పండ్లకును ఇగుళ్ళకును కస పట్టించి బలపరచును. విదేశి పల్లుపేస్టులకు వేనికిని అది తీసిపోదు. అది స్వదేశీది కనుక బహువిరివిగా అమ్మకము కాగలదు."

సర్. రాధాక్రిష్ణన్.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు వైసుఛాన్సలరు, వాల్తేరు.

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను కొంతకాలము వాడితిని. అదిమిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనదని నాఅభిప్రాయము. స్వదేశీ పదార్థముల యందభిమానము పెచ్చుపెరుగుచున్న యీ దినములలో అది బహువిరివిగా అమ్మకము కాగలదని నేను నిస్సంశయముగా చెప్పగలను."

కేసరి కుటీరం

ఆయుర్వేద ఔషధశాల.

ఎగ్మూరు, మదరాసు.

శా॥ 'ఏదో కోమటిశెట్టిగార్ల కథలోయీ' యందురేమో! యదే
కా; దాగోమతపీతముంగొలిచి విఖ్యాతాత్ములై తొల్లి యా ।
మీదన్ విశ్రుతబౌద్ధధర్మసభలన్ మేటిల్లి శ్రేష్ఠాంకులై
వేదోక్తాఖిలకర్మఁజేసెడి ద్విజుల్ వీరమ్మరో, వింటివే ॥

—కన్యకావిజయము.

ఆర్యవైశ్యులు

సాంఘికాచార వ్యవస్థల, నేకముఖముగా బెట్టుటయను నుద్దేశము మాత్రము గొప్పది యనక తప్పదు; కాని యీ యంశమునందు 'తలతల పెద్దలు, దండినాయకులు'ను ముల్లు దీయఁబోయి క్రొరడచుచున్నారనుట సాహసముకాదు. ఈ యనేకత్వము చూచిన నెట్టి శాన్త చిత్తుఁడైనను జలిఁపకమానఁడు.

. నానాటికి స్థితిగతులు చెడుచున్నవియే కాని యెంతమాత్రమును బాగుపడుచుండుటలేదు. ఈ బహునాయకత్వము మిక్కిలి భయంకరముగా దోచుచున్నది. ఏవైపునకుఁ బోయిన నేమి ముప్పువాటిల్లునో యని కాలానుభవముగల పెద్దలు తటస్థులై యున్నారు. పిన్న పెద్దలను తారతమ్యజ్ఞానము శూన్యమైనది. పాశ్చాత్యాచారప్రియు లొకవంకను పూర్వాచార ప్రియులు మరియొకవంకను బట్టి లాగుచుండ సామాన్యులమిత బాధలఁ బడుచుండుట యనుదినమును గనుగొనుచున్న విషయమే.

ఈ యవస్థలన్నియు ద్విజులలో ముఖ్యమగు బ్రాహ్మణసంఘమునకు లెస్సగా బట్టియున్నవి. క్షత్రియసంఘము మిగుల బరి

మితమై యున్నది కనుక దాని కష్టసుఖములు లోకమున కంతగాఁ దెలియుచుంటలేదు. ఇఁక మిగిలియున్నది వైశ్యసంఘము. ఇద్దానినిగూర్చి కొంచము పరిశీలనజేతుమేని నిది, మొదటిసంఘము పడుచున్నన్ని పడిపాట్లు పడుచుండలేదని స్పష్టముగా దెలియఁగలము. దీనికిఁ గారణమేమో మహా గొప్పదికాదు. అప్పటికి నిప్పటికిగూడ గొంతమంది పెద్దలు చేరి చేసిన యేర్పాటులకు లోబడి నడచుకొనుటయే యీ సంఘము నన్నివిధముల రక్షించుచున్నది. ఈసంఘముయొక్క పూర్వమర్యాదల నెరుగుట కొక్క కన్యకాచరిత్రము చాలును. వీరు, బౌద్ధయుగమునందు గోమఠపీఠమునకు జెందియుంటవలనఁ గోమటులనియు ధర్మసభలయందు న్యాయవాదన్యాయాధిపత్యాది శ్రేష్ఠస్థానముల నలంకరించుచుండుటంజేసి శ్రేష్ఠులనియు వ్యవహరింపఁబడుచు వచ్చిరి. వీ రాయా కాలములందు జేయుచువచ్చిన త్యాగము లత్యద్భుతములు. వాటియందెల్ల ముఖ్యమైన దిది:—

పెనుగొండ యొకప్పుడు మహావైభవముతో నుండెను. ఇది యీ వైశ్యులకు ముఖ్యవాణిజ్యస్థలమై యుండెను. ఈసంఘమున కప్పుడు, కుసుమశ్రేష్ఠియను నాతఁడు 'కులపెద్ద'యై యుండెను. ఆతఁడు సంతానము లేక కులగురువగు భాస్కరాచార్యుని యానతి ననుసరించి పుత్రకామయజ్ఞము నొనరించి తత్ఫలముగ నిరువురు కవలను గాంచెను—ఒక యాఁడుబిడ్డయు నొక మొగబిడ్డయు. వాసవియు విరూపాక్షుఁడు నను నామములతో నా సన్తానము మిగుల గారాబముతోఁ బెరుగుచుండెను. అట్టియెడ విష్ణువర్ధనుఁడను రాజు, తీర్థయాత్రామిషంబున దేశముల దిరుగుచు మార్గమధ్యముననున్న యీ పెనుగొండనుగూడ జూడవచ్చెను. ఊరేగుచు వచ్చుచుండిన యా నరపతికి బురమందలి తరుణులు నీరాజనములఁబట్టి మరియాదల నెరపుచుండిరి. అత్తరిఁగుసుమశ్రేష్ఠియు దన యిరవుకడకు నరవరు డరుదేరగనే, తన పుత్రికయగు వాసవిచే గర్పూరహారతి బట్టించెను. అట్టిసమయమున రాజా పదివండ్రెండేండ్ల కన్యనుజూచి కామశరావిద్ధుఁడై యాపెను ఎనకిచ్చి పెండ్లిచేయుమని కుసుమశ్రేష్ఠిని నిర్బంధించెను. సర్వతంత్రస్వతంత్రుడే యయ్యును గుసుమశ్రేష్ఠి సంఘమున గల పెద్దలతో నాలోచింపక యేదియుఁ జేయఁడు; అది యాతని మర్యాద. సామాన్యవిషయములందే యట్టులున్నపుడిఁక నిట్టి యసామాన్య విషయమున నాతని చర్య లెట్టులుండునో వేరుగఁ జెప్పనేల? ముఖ్యములగు పదునెనిమిది పట్టణములయం దున్న వణిజపుంగవులకు నీయుదంత మాద్యన్తము దెలియఁ జేయఁబడెను. మహాజనులందరు పెనుగొండయందు చేరి గొప్ప సభగావించి వైశ్య బాలికను క్షత్రియకులజున కీయరాదని సిద్ధాన్తపరచి యీ వృత్తాన్తము రాజునకెరింగించిరి. అదివిన్నవెంటనే రాజు, కోపోద్దీప్తుండై వైశ్యకులనిర్మూలముజేతునని పెనుగొండపై కెత్తివచ్చెను. సంఘమర్యాదను నిలువఁబెట్టుకొనుటయా, లేక రాజునకు లోబడుటయా, యను విషయము చర్చించుకొనుటకు మహాజనులు మరియొకసభ చేసిరి.

అందు, కన్యకయగు వాసవి, సభవారి వాదోపవాదముల నొక్కపెట్టున గట్టిపెట్టి సంఘమర్యాదను విడకయు రాజుచేతఁ బడకయు నుండుటకు దా నగ్నిప్రవేశము జేతుననియు, నాత్మగౌరవమే ముఖ్య మనుకొన్నవారు, తనతోఁగూడ నగ్నిప్రవేశము జేయవచ్చుననియు రూఢిగఁ దెల్పెను. ఆ తీర్మానము చొప్పున రమారమి నూరు కుటుంబముల వా రా కన్యకామణితో నగ్నికాహుతులై యాత్మగౌరవమును రక్షించుకొనిరి. అతి సంక్షిప్తమేయైనను ఆనాటి సంఘమర్యాదల నెరుఁగుదమను వారి కీ విషయ మింతే చాలును.

ఒక కన్య ధర్మాధర్మ నిర్ణయముచేయుట, దానియందున్న గుణగౌరవముఁ బాటించి సంఘమునందలి పెద్దలును బిన్నలును దల లొగ్గి యగ్గింబడుట! ఇది సామాన్యమా!! కాదు కాదు!! "స్వధర్మే నిధనమ్ శ్రేయః పరధర్మో భయావహః" పరధర్మము నను ష్ఠించి దానంగలుగు నాత్మగౌరవనష్టివలన లభించు సుఖపుష్టికంటె స్వధర్మమును బాటించుటవలన గలుగుచేటే యుత్కృష్టతరము కదా! ఇది యార్యుల తెరఁగు; దీనికిఁ దిరుగు లేదు! అథవా యెవ్వఁడైనఁ దిరుగుబాటొనర్చినా వానికి మరి సంఘమర్యాదసున్న; వాఁడెంతవాడు కానీ!!

అట్టి కట్టుబాటీ నాటికినిఈయార్యవైశ్య సంఘమునఁగలదనుట యతిశయోక్తికాదు. వీరేశలింగం పంతులుగారు తమ యావజ్జీవమును శ్రమపడి పూర్ణసిద్ధినొందలేని బాలవితంతూద్వాహవిషయమున నార్యవైశ్యులిటీవలఁ గొలదికాలములోనే ఎంతో కృతకృత్యతఁబడయఁగల్గుట మనకనులయెదుటి మాట. సంఘమునందు బదిమంది పిన్న పెద్దలు చేరి చేసిన కట్టుబాట్లకు లోఁబడి నడచుకొంట కలవాటుపడియుంట యీయార్యకుల ము క్కుగ్గుపాలతోఁబట్టఁబడినది. దానధర్మప్రతిష్ఠాపనలయందును సంఘ మేకీభవించుచున్నదియే కాని "యెవరికివారే యమునా తీరే" యనుటలేదు. ఇప్పట్టున నిట్టిభాగ్యము విప్రసంఘమునకే పట్టునేని దేశ మొక్కతూరి యీ దరిద్రదశనుండి విముక్తముకాదా!! సోదరీసోదరులారా, ఒక్కమాట చిత్తగింపుఁడు:—పసునాలుగేండ్లబాల, ముక్కుపచ్చలారనిది విధివిపాకమున గతభర్తృకయయ్యెనా దానిపని యంతే! అంతరాత్మ 'యౌను సరే' యనుచున్నను అహంకారము మాత్రమయ్యవారిని విడువకున్నది. ఇదే సమయమని యాంగ్లేయాచారవాది సంస్కరణమను పేర ననర్థకుఁడగుచున్నాఁడు. ఎద్దెండకూ పోతునీడకూ లాగుచున్న యీబండి ఒడిదుడుకులఁబడుచున్నది.

ఇట్టియెడ రక్షకులెవరు? మనసోదరీమణులే! ఔను, వారే!! ఆడువారి కష్టసుఖము లాడువారే యెరుగవలయును. గనుక సంఘమును యథాయోగ్యముగ సంస్కరించుట కిప్పట్టున నడుము గట్టుకొనుట యవసరము. సమయము పడినప్పుడు అగ్నిప్రవేశముజేయుట వారికిఁ బెండ్లియింటఁ బ్రవేశించుటవలె పరమానందము. రాజకీయపుఁజిచ్చునఁ జొచ్చిన యిల్లాండ్రే, అదియటులుంచి యీ సంఘ

వ్యవస్థలను జక్కఁజేయం బూనుకొనియుండి నచో దేశ మింతవర కెంతో ముందుకువచ్చి యుండును. కాని అదియట్లు కాలేదు. ముందుగా వాకిలిఁదుడుచుకొనియావల నిల్లు దుడుచుకొంటవలె వ్యత్యస్తమైనది. ఐనను బాధలేదు. ఇప్పుడు వానింద్రిప్పుకొనుట కవకాశములు పోలేదు. ఇందుకు మన యార్యవైశ్యసంఘమే నిదర్శనము. ముందుగ నిపుడు పూనుకొనవలసినది స్వసంఘలోప సంస్కరణమునకే! కష్టమంతయు దీనిలోనే యున్నది. ఇది జయప్రదముగ నిర్వహింపఁ బడునేని రాజకీయసంస్కరణముల కంత శ్రమయుండనేయుండదు. సంఘమంతయు నొక్కటియే యభిప్రాయముతో నడువ నున్నపుడు దానికి వ్యతిరేకముగ రాజశాసన మెన్నఁడును జేయబడనేరదు. అథవా చేయఁబడినను అదియేమూలనో పడియుండ వలసినదే యగును.

కాబట్టి మున్ముందుగ సంఘసంస్కరణమే యథాయోగ్యముగ గావలసియున్నది. ఇదియు సమగ్రముగా గానలయునన్నయెడ స్త్రీలే పూనుకొనవలెనని యొత్తిచెప్పుట పునరుక్తికాదు. అందువలన మనసోదరీమణు లిప్పట్టున సంఘసంస్కరణ విషయమున బూనికవహించుట లెస్సయని మరియొక తూరి హెచ్చరించుచున్నాము.

స్మృతి

నరహరిశెట్టి శేషగిరిరావుగారు

సీ॥ దిగుమర్తివంశాబ్ధి తీవ్రకరేతరుండగు రఘునాధరాయని ద్వితీయ
పుత్రికామణివయిపుట్టి పుప్పలవంశవార్ధిచంద్రుని చెట్టబట్టి నిజ స
తీత్వమ్ము వెలయించి ధీమంతు లీయమ సాధ్వియనంగఁ బ్రశస్తిగాంచి
పతిసేవసలిపి యప్పతిమన్ననలగాంచి ఇంతులలోన మేల్బంతివగుచు

గీ॥ నెసగికటకటా!! యిర్వదియెన్మిదేండ్ల
కే సుఖాస్పదమైన యీయిహమువీడి
పరమునకు నీవుజనితివి భవ్యసుఖము
వరలుత న్నికహా లక్ష్మినరసమాంబ॥

గీ॥ సరసమగుపక్కిఁ బ్రేమసాగరము వ్రాసి
నావు; కవయిత్రివౌట నా నాకమందు
గల శచీదేవి పొత్తున వెలయునీకు
శాంతి జేకూర్చు గావుత శంకరుండు ॥

మాధవస్మరణము

శ్రీమతి కె. యె. కమలాంబగారు

ఉ॥ శ్రీరఘురామచంద్ర, సరసీరుహసన్నిభ చారునేత్ర, పం
కేరుహ సంభవార్చిత, నృకేసరిరూప, మహాత్మ, త్వత్పదాం
భోరుహముల్ మదిన్నిలిపి పూజలు సేయుచునుంటి. నన్ను నే
తీరుగ మంచిదారి గడతేర్చెదొ భారమునీదె మాధవా ॥

ఉ॥ ఎచ్చట జన్మమొందితినొ? యెంతయు బాల్యవిహారలీలలం
దెచ్చట కాలయాపనము నే నొనరించితినో దలంపగన్?
యెచ్చటనుండివచ్చితినొ? యెచ్చటికేగగ నున్నదాననో?
అచ్చెరువయ్యె నావిధము నంతయెరుంగుదు నీవె మాధవా॥

ఉ॥ ఎన్నిభవంబులందితినొ? యెన్నగరాని భవాబ్ధితీరముల్
గన్నదిలేదు. నీ చరణకంజములన్ విడనాడ. నింకనన్
కన్నడ సేయ నీకుదగునా, సుగుణామృతపూర, పావనా?
పన్నగతల్ప, భక్తగణపాలనముల్ వహియింపు మాధవా ॥

ఉ॥ ఎక్కడికేగియున్న విధి నెవ్వరుదాటగలేరు. ఎవ్వడీ
ఫక్కిజరించినన్ జనము ప్రాక్తనకర్మము మార్పు జెందునే?
పెక్కురు పెక్కురీతుల వివేకములేక వచించుచుంద్రు. నే
నక్కరపాటుతోడ భవదంఘ్రియుగంబునుగొల్తు మాధవా॥

ఉ భక్తులు నీచరిత్రమును భక్తిమెయిన్ వినుచుంద్రు. మూఢుల
వ్యక్తులు నిన్నుగానక భవాంబుధిలోబడి కొట్టుకొంచు వి
ధ్యుక్తములైనకర్మముల నొక్కరు సేయరు ఏవిధిన్ భవ
న్ముక్తిపదంబు బొందుటకునోతురొ చెప్పగజాల మాధవా.

కాంతాజన కల్పభూరుహము

శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలావతిదేవిగారు

ఏప్రియలునెల 'గృహలక్ష్మి' యందలి స్వర్ణకంకణబహూకృతినిగాంచి నంతనే కాంతాలోకముపొందిన యానంద మింతంతయనరాదు. బహు పురాతనకాలమునుండియు గూడ చరిత్రపుటల దిరుగవేసిన మా కెచటను గూడ నిట్టి అపూర్వ అనన్యబహూకృతి గిన్పట్టదయ్యెను. మనుచరిత్రను కృతి నందుకొని యెనువేళ పల్లకీ తనచేతబట్టి ఎత్తిన రాజచంద్రునివంటి అఖండ ఆంధ్రకవితాపోషకుని కాలమున గూడ స్త్రీలిట్లు గౌరవింపబడలేదు. అంతియగాక అనన్య సామాన్య ప్రతిభావంతురాలై, కలికల్మషహరంబును, సంసారసాగరతరణంబును, ముక్తివిధానమునగు రామాయణము నా బాలగోపాలము పఠించునట్లు అత్యంత సుబోధకముగ రచించి అజరామరకీర్తిని బొందిన మా సోదరి మొల్ల తనకాలమున ఇట్టి యఖండకీర్తికి గురియైనట్లు వినియుండలేదు.

ఈ మహానందమునకు కారకుడు గృహలక్ష్మిపత్రికాధిపతియగు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి మహాశయుడు. స్త్రీజనసముద్ధరణకై నరసాపురంతాలూకాభివృద్ధిసంఘమునకు ఏటేట నొక స్వర్ణపదకమిచ్చుటకు ఈ మధ్యనే సంకల్పించిన యాతని యుదారత ఎంతయు సంస్తవనీయము.

శారదలేఖల వేయిపత్రుల సచ్చొత్తించి యుచితముగ తత్కవయిత్రి కర్పించిన వీరి యీవియు తత్సభాముఖముననే వారి కంకితమొనర్చిన యామె కృతజ్ఞతయు స్తుతిపాత్రములు. పత్రికానిర్వహణ మిక్కాలమున నెంతయు కష్టసాధ్యము. అట్టి ధనవ్యయ ప్రయాసములకు లెక్కింపక అత్యద్భుతరీతిని 'గృహలక్ష్మి'ని ప్రకటించుటయెగాక ఈవిధమున స్త్రీజనోద్ధరణమునకు నడుము గట్టిన కేసరి మహాశయు డెంచిచూడ 'కాంతాజనకల్పభూరుహము' గాక మరేమి యగును. కేసరి మహాశయుడు ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యములతో తులదూగుచు అఖండయశోవిశాలుడై స్త్రీజనసముద్ధారకుడై వెలయుగాక.

సరస్వతీ స్వరూపురాండ్రైన స్త్రీల నీవిధిగౌరవించు ప్రథమ స్త్రీస్వర్ణకంకణ బహూకృతి యనెడు మహాభాగ్యమునకు గురియైన కేసరిగారిని అభినందించుచు ఆగౌరవమునకు పాత్రురాలైన సోదరి వరలక్ష్మికి మాయాశీస్సుల నొసంగుచున్నారము.

కన్నీటి కానుక

శ్రీమతి కృష్ణకుమారిగారు

అమ్మా,

చిన్ననాఁడు నీయొడిని గూరుచుండి స్నిగ్ధమగు నీయమృతహస్తములతో నాశిరము నిమురుచుండ, ఓనమాలు దిద్దినదానను. నీయొడిని గూర్చుండిన యంగకములతోడనె, నీచేతియొరవడిదిద్దిన చేతితోనె, నీపలుకుల ననుకరించిననోటితోడనె యిపుడు నీకు వీడ్కోలు వ్రాసి చదువుచున్నదానను. ఇది మాయ విశ్వాసతకుఁ బ్రబలనిదర్శన మందువుకాఁబోలు! కాని అమ్మా! అట్లుకాదు. కాలమున కెదురీదువా రెవరు?

'కమలములు నీటఁబాసినఁ గమలాప్తునిరశ్మిసోకి కమలినభంగిన్, దమతమనెలవులు దప్పినఁ, దమమిత్రులె శత్రులౌట తథ్యము సుమతీ' అనునట్లు కాక, స్థానభ్రంశము నొందినను మనమనసు లెపుడును కృతఘ్నతాపరతంత్రములు కాకుండుఁ గాత. వేదాంతమునఁ బలికిన 'సహనావవతు. సహనౌభునక్తు. సహవీర్యంకరవావహై. తేజస్వినావధీత మస్తుమా విద్విషావహై. ఓంశాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః' అను వాక్య మెన్నడు నవితథము కానేరదు. చిరకాల పరిచిత లని కాని, చిన్ననాఁటి శిష్య లని కాని, మురిపమునఁ బెంచిన ముద్దుబిడ్డ లని కాని, తల్లి నెడఁ బాసిన యభాగిను లని కాని, యనుకంపనీయ లని కాని, యెట్లైనఁ గానిమ్ము మమ్మొకపరి స్మరించుచుండుము. అంతియె కాని నిన్ను విడనాడఁ బాల్పడితి మని మాయందు కృతఘ్నతాధూర్తలక్షణముల నారోపింప కుందువు గాక!

మాతృహృదయముయొక్క ప్రగాఢతను మే మీనాఁటికిఁ గనుగొంటిమి. ఏ మందువా? ప్రేమ ప్రపూరిత మగు నీహృదయకుహరమున మమ్మెట్టులా మంత్రించుచుంటివో! లేకున్న నెన్నడో చదువు సెప్పఁ జాలించిన నీపై మామన సిట్లు పర్విడ నేల?

ఆనందమయమగు శైశవమునకుఁ దల్లివోలె, బ్రహ్మచర్యమునకుఁ దండ్రివోలె, ప్రాపంచికసుఖానుభవమునకు భర్తవోలె, భావిజీవితము నానందకందళిత మొనర్చుటకు మూలకంద మగు విద్యకు నీవాద్యవు. మా యీవిద్యార్థినీజీవితమునకు నీద యాద్యసృష్టి 'భవతి విద్యాం దేహి' యని చేయిచాచి వచ్చిన మాకు నీవిడినదే ప్రథమభిక్ష. వర్తకుఁడు బోణీబేరము శుభచిహ్నముగ స్మరించినట్లే, మావిద్యాజీవితమున నీశిక్షాప్రారంభమె పవిత్రమైనదిగఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. ఇక్కారణముననె నీవు సుస్మరణీయవైతివి.

కనిపెంచిన తల్లి మూర్ఖ యగుచో, నాబిడ్డ చతురయయ్యు బోధనము లేమి నంధప్రాయ యగును. ఆనింద యాబిడ్డతల్లి నలమికొనును. కాని విద్యామాతవగు నిన్నానింద యలమికొనదు. నీవు జ్ఞానము నేర్పుటకే తల్లివైతివి. అంధజీవితమున జ్ఞానప్రభను వెల్గించుటకే మాతవైతివి. సత్యైకప్రసన్న మగు మనముతోఁ బరికించితిమేని బిడ్డకుఁ దల్లిని మించి వేఱు గతిలేదు. అట్టి జీవనప్రభాత మను విద్యామాతను నిన్ను మరతుమా! మఱవము. మఱవఁజాలము. మఱతు మను మాటయే మఱతుము.

అమ్మా! నీవు దయామతి వనుకొంటిమి, కాని కొన్నియేడుల యవినాభావసంబంధము నొక్కమాఱు త్రెంపఁ జూచుచున్న యోప్రణయమూర్తి స్నేహప్రపూరితహృదయమా! ఇపుడు దయావిహీన వైపోతివా? ఎన్నేండ్లనుండియో నిశ్శబ్దగాన మొనర్చుచున్న మాహృదయవీణయొక్క ప్రేమతంత్రుల నొక్కమాఱు త్రెంపఁజూతువా! తెగిపోయిన తంత్రుల మఱల నెవరు బిగింతురు! బిగింపకున్న సుప్రసన్నగానమధురిమ కలవడిన మాజీవకుసుమ మొక్క మొగి నాగిపోయిన యీ గాననైశ్శబ్ద్యాతపమును సహింపఁగల్గునా! పదునాల్గేండ్లనాఁటి నాందీప్రస్తావన కీనాఁడు భరతవాక్యరూపకమగు మంగళము బాడుచుంటివా! తల్లీ! నీకిది మంగళదిన మగు నేమొ కాని, మాకు మాత్రము మహాకాళదివసము,

బిడ్డల నదయవై వీడఁ జూచుట నీకు బాడి గాదు. కాని నీవేమి సేయుదువు? మేమేమి సేయుదుము? కాలబద్ధుల మగు మనము శోకించియు లాభములేదు. సంతోషించియు లాభములేదు. తట్టుకొనివచ్చు హృదయావేగము నాపలేక, తల మున్కలగు శోకవార్ధిని మ్రింగలేక వ్రాసిన యీ వ్రాతఁచే విలపించితి మనుము. ఏమైన ననుము. కాని సహజమగు బిడ్డలధర్మమును వీడలేము. పొంగి పొరలివచ్చు శోకము నాపలేము. ప్రేమామృతవృష్టి గురియు నీవాత్సల్యమును మఱవలేము. కాగితముపై కల మాడుటలేదు. కంఠము రుద్ధ మగుచున్నది. బుద్ధిస్థమైయున్నంత ప్రశస్త మగుటలేదు.

జీవితమున సుఖదుఃఖానుభవమునఁ దలపునకు వచ్చు జననివోలె, పుస్తకము తెఱచుసరికి నీయమృతమూర్తి కండ్లకగపడక మానదు. నీవిద్యాదానము స్మృతికిఁ దట్టక మానదు. దానిని నివారించుట మా తరముకాదు. హృదయమున సుస్థిరముగఁ బాతుకొనిన నీమూర్తిని దుడిచివేయఁ గల్గుదుమా! తల్లీ! యంత కృతఘ్నులము కాఁజాలము. ఇందలి పౌనరుక్త్యము మందీభూత మగు మాశోకమును ద్విగుణీభూత మొనర్చుచున్నది.

త్వద్విరహితులమై మాతృప్రణయప్రపంచమున స్థానము గానక గాలితాఁకుడున కల్లలనాడు లతలవోలె తల్లడమందుచుంటిమి.

గర్భస్థశిశుపాదప్రహరణము నానందముతో సైచు మాతబోలె, అర్భకుని యసభ్యసంభాషణముల శుభదృష్టిఁ దీర్చి దిద్దు తల్లిబోలె, క్రించుదనమున దిరుగాడు సంతానమును మంచిదారికిఁ ద్రిప్ప నుంకించు జననివోలె, మా నేరముల నన్నిఁటిని నీవు సైరించి మమ్ము సుశిక్షితులఁ గావించి సన్మార్గగాములుగ నొనరించితివి. మిగిలిన తప్పులకు 'దాసులతప్పు దండముతో సరి' యనున ట్లనుగ్రహింపుమని యంజలి మోడ్చి యభ్యర్థించుచుంటిమి.

ఇయ్యది నీకు వీడ్కో లంటిమా! కాదు. వినతిపత్రమా! అదియుఁ గాదు. పరిచయభ్రష్టతనొందుచు క్రూరుడగు దేవునకు నీక్షేమమునకుఁ జేయు ప్రార్థనమా! కానే కాదు. నీభావిజీవితమునకుఁ బాడు మంగళగీతియా! అంతకంటె కాదు. నీశుభోదయమునకుఁ బల్కు స్వస్తిపచనమా! కాదు, కాదు. మఱేమి! నీభావిసుఖపథము నతిపరిచయముచే నడ్డగించు కన్నీటికాన్క!!

(ఇయ్యది రాజమహేన్ద్రవరమునందలి 'శ్రీఆంధ్రయువతీసంస్కృతకళాశాలోపాధ్యాయిని యగు ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమతి భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారి వీడ్కోలుసందర్భమునఁ జదువఁబడినది.)

హెచ్చుపన్నులు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

గంజినీళ్లను ద్రావు కడుపేదవారైన తప్పక కొనియెడి యుప్పుమీద।
ధనికదరిద్రతా తారతమ్యములేక నెల్లరికగు నిప్పువుల్లమీద।
పసిబిడ్డలకు బోయు పాలలో సైతముతఱుచు వాడెడి పంచదారమీద।
దినదిన మింటింట దీపాలకై ప్రజ మానక గొను మట్టినూనెమీద।
మరల పన్నులు తగిలించె దొరతనంబు అసలె డబ్బులేక ప్రజ లల్లాడుతఱిని
హెచ్చుపన్నులు గూడ పైవచ్చిపడిన జనుల మనుగడ యేరీతి జరుగునింక?॥

దైవరక్షితంబైన శిశువు

శ్రీమతి వరసో సీతారామమ్మగారు.

ఒకనాటి సాయంసమయమున నేను నా యనుంగు సహవాసపు కత్తెయగు వసంతయు మా గ్రామమునుండి అక్కగారివూరికి పోవుటకు బ్రయాణమైతిమి. నేనుండు పల్లెకును ఆ వూరికిని సుమారు అయిదు ఆరు మైళ్లుండును. అది సాయంసమయమగుటజేసి కొంత దూరముబోగా సూర్యభగవానుఁడు పడమటిదిక్కున నస్తంగతుఁడయ్యెను. ఆకసంబున బక్షులు దినంబంతయు నాహారంబునకై తిరిగి తిరిగి సంపాదించి వాటిని తమ చిన్న పక్షుల కిచ్చుటకై గూళ్లం జేరుచుండెను. సమస్త జనంబులును వారి వారి దినచర్యలు మాని విశ్రాంతికొరకు గృహంబులకుం జేరుచుండిరి. అయ్యది బహుళపక్షమగుటచే గాఢాంధకారము నతిత్వరితంబుగ నాలుగు వైపులం జుట్టుకొనియెను. అట్టి నిశీథసమయంబునందేనును నా చెలికత్తెయు నొక నదీతీరంబు జేరితిమి. ఆనదీతీరంబున దిరుగులాడు పక్షుల కిలకిలనాదంబులును, కాపువాండ్ర కేకలును, గూళ్లంజేరిన పిట్టల సరసపు వచనంబులును నాహృదయంబున జెప్పరాని భావంబుల నంకురింపజేసినవి. నేనును నా స్నేహితురాలును నా నదీతీరంబున బారులు తీరియుండు వృక్షంబుల మధ్యనుండి మాటలాడుచు బోవుచుంటిమి

అట్టి సమయంబున మిణుగురు బురుగులును, కాపువాండ్రు వేయు మంటలు, నీటి ప్రతిఫలింపులు నా హృదయంబు నాకర్షించి పరమానందము గలుగజేసినవి. అప్పుడు తటాలున నొకపసిబాలుఁడు సంతోషంబుచే కిలకిలమని కేకలువేయుట మిక్కిలి మాధుర్యంబైన గానంబువలె నా చెవులంబడినది. ఆ గానంబును నిశ్శబ్దుండనై యాలకించితిని. ఎచ్చటనుండి యాశబ్దము వచ్చుచున్నదని ఆబాలునకు ముందునకును వెనుకకును నా గాఢాంధకారములో తీక్ష్ణదృష్టులచే చూచితిని. అచ్చట ఏలాటి బండ్లసందడియు లేదు. పసిపిల్లల చంకనిడుకొని చనువారెవరు గాని బొడసూపరైరి. చుట్టుప్రక్కలయం దుండు పొలములలో నా సమయంబున మనుష్య సంచారము ఏమియూ లేదు. మాటిమాటికి ఆచిన్నబాలుని మృదుమధురమైన కేకలు స్పష్టముగ నా కుడిప్రక్కనఁ బాఱు నదియొక్క వొడ్డున వినిపించినవి. నేనంతట నా మార్గంబువదలి యానదీప్రవాహంబు వొడ్డుననే యిటునటూ పరికించుచూ నడువనారంభించితిని. ఆ చిన్నబాలుని వచ్చియురాని యఱపులు వినవచ్చుచుండెను.

అంత నే నచ్చోట కొంచెముసేపు నిలచితిని. నాయెదుట నీటికి సుమా రొక రెండు గజంబుల దూరంబున ఒకబాలుఁడు ఆరు మాసముల బ్రాయపువాడు కాళ్లు చేతుల గదలించుచు నాకసంబున దేదీప్యమానంబుగా బ్రకాశించెడు నక్షత్ర సముదాయంబుతో నాడుకొనుచు నొక యిసుక తిన్నెపై బరుండియున్నాఁడు. ఇదేమి యాశ్చర్యంబని తలంచి యాబాలుఁడు నీటిలో దొర్లి పడునేమోయనుభీతిచే నా చోటును జేరితిని. నాల్గువైపుల బరికించి చూచితిని. అంత నా బాలుని సమీపమునంజేరి చూడ నాతడు

కృష్ణరూపిణియై, నడుమున మొలతాడులేక చిటిసవ్వులు, కిలకిలధ్వనులతో నా యిసుక తిన్నెపై శయనించి యున్నాడు. ఆ యిసుక తిన్నెయే ఆ బాలునికి పానుపయ్యెను. అంత నేను "ఎవ్వరిచ్చట ? ఎవ్వరిచ్చట ? ఎవ్వరుగానరారే? ఈ బాలుడెవడు ?" అని పెద్దగా నఱచితిని.

నాయఱపుల కం దెవ్వరును ప్రత్యుత్తరః బొసంగరైరి. నదియందలి ప్రవాహము మఱింత శీఘ్రముగా బాఱజొచ్చెను. చీకట్లు దట్టముగా నాలుగువైపుల వ్యాపించెను. నేను యింకొకమాఱు బిగ్గఱగా నఱచితిని. ప్రవాహము విసుగుచే వెడలిపోయెను. అప్పుడు నా పూహాలకు మేఱలేదు. దుర్మార్గస్త్రీలెవరైనా యీశిశువు నిచ్చట వదలిరేమో? దొంగలు నగలకై దెచ్చి చంపచేతులు రాక నిట వదలిపోయిరేమో ? అంత నాబాలుని తడివితిని. ఎక్కడను అప్పుడు ప్రసవించిన నిసుగుగుర్తులు లేవు. పుట్టి కొన్నిమాసంబులైనట్లు తోచినది. అప్పుడు నా భయంబునకు మేఱలేదు; పిశాచంబుల బిడ్డడేమో? దేహంబు జలదరించి యిటునటు చూచితిని. పాదములు చేతులు సరిగానేయున్నవి. ఎవ్వరో కావల యునని బరుండబెట్టినట్లు దోచినది. అంతట నేను కొంతధైర్యముదెచ్చుకొని చిటికెలు వేయుచు నా శిశువు నాడించుచుంటిని. ఆ శిశువు మొదట ఏడ్చునారంభించినను తుదకు నవ్వ నారంభించెను.

ఇట్లుండగా నా వెనుక "ఏ బాబమ్మగారు" అను నొక ధ్వనిరాగా నాగుండెలు దడదడమని కొట్టుకొనసాగెను. అంత ఒకస్త్రీ చీపురుకట్ట మోపొకటి తలపై నిడుకొని యా నదిని మెల్లమెల్లగా దాటి వచ్చుచుండెను. ఆమె యొక ఎఱుకుల చిన్నది. ఆమె తన జీర్ణాంబరమును సాధ్యమైనంతవరకు సర్దుకొని తలపైనుండు భారము నచటదింపి నవ్వుచు నచ్చట నాడుచున్న శిశువునెత్తుకొని నిలుచుండియే పాలిచ్చినది. చింపిరిజుట్టు నల్లని శరీరము చినిగిన వస్త్రము నామెను వికృతరూపిగా చేసినను మోమున కళ అంగసౌష్ఠవము నామె నెఱుకులవారిలో సుందరత్తెగా చాటినయవి. అంత నాబాలుని వేఱొక గుడ్డతో గట్టిగా గట్టుకొని "ఏమీ బాబమ్మగారూ?" అని సన్న పలుకరించినది.

నిలుచుండి యింతవరకు మాట్లాడక వింత పడిచూచు నాకు కోపమువచ్చి నీకు బుద్ధి లేదటే ? బాలుని నీటివద్దవిడిచి వెళ్లినావు!! దొర్లిపోతే ? అడవిమృగములు తినిపోతే ? పాములు తేళ్లు కుట్టితే ? ఏమనుకున్న ఏమున్నది? అని చీవాట్లు పెట్ట నారంభించితిని. ఆమెనవ్వుచు నావంకజూచి "ఏంట్లోనండీ! మీకేమండీ యిళ్లూ వాకిళ్లూ వున్నాయి!! మాకు పొలాలు అడవులు బయళ్లేనండీ మా యిండ్లు." అని పలికి ఎక్కడవున్నావురో? యని కేకవేసింది. "ఆ" అని ఆనదివొడ్డున ఒకపొలములో నుండి ఒక ధృడకాయుడు నల్లనివాడు ఎఱుకులవా డొకడు ఎలుకుల బుట్ట బుజానవేసుకొని గోచియు చినిగిన తలపాగయు గలిగి మాకడకువచ్చెను. ఎన్నెలకలు పట్టావురా? యని యామె యన్నది. నలభై మూడేయని వాడన్నాడు. పొలము కాపులు ఎలుకకు అర్ధణా యిచ్చెదరు.

హారినేత్రంబులు ఆ గాఢాంధకారంబున దేజరిల్లుట కనుగొంటిని. మోపునెత్తి మీద పెడ్తావేమో యని పిల్చా. ఈ బాబమ్మగారు వెకలిస్తుండారు. అని నవ్వుచు చెప్పెను. 'ఏ' యని వాడేడవ ఆమె పిల్లవాని సమాచారము అంతయు వాడితో చెప్పినది. అంత నావంక దిరిగినవ్వుచు బాబమ్మగారూ! మా కేమిటండీ మేడలా మిద్దెలా! మేము చెట్టు క్రింద రాళ్లక్రింద నివశించాలీ. చెట్టుక్రింద అన్నంతినాలీ! భగవంతుఁడే మమ్ములను రక్షించాలి. నక్కలు అడవి మృగాలు మాకు చుట్టాలండీ" అనియెను. భార్యనెత్తిపై మోపెత్తిన తరువాత ఆ దంపతు లిద్దరు నడువ సాగిరి. నేనును వారితో కూడాబోతిని. వారు ప్రకృతిమాత శిశువులు. ప్రకృతియనిన వారికి భయమేమి? ఆ యెఱుకలదంపతులు వారి విచిత్రప్రేమవాక్యముల నానందించుకొనుచు పిల్లవానిని గారాబపుమాటలతో పలుకరించుచు నన్ను మఱచి పోవుచుండిరి. వారిజీవితముల మహానందము నాకుగూడ నెప్పుడును నుండవలయునుగదా యని పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచితిని.

పంచరత్నములు

బుక్కపురీ రామానుజాఖ్యుఁడు

వరకాంచీపురనాథా!
వరదా!వరదా!యటంచు వాకొనుచుఁ నిరంతము గొలిచెడి యేత
త్పురవాసులభాగ్యమహిమ పొగడఁ దరంబే॥
శ్రీమదనంతాచార్య
స్వామిని వేదాంతశాస్త్రిపారంగతునిఁ
మామకపరమాచార్యుని
నేమంబున గొల్చువాడ నిత్యము భక్తిఁ॥
శ్రీకాంచీప్రతివాద్యతి
భీకరపీఠస్థులుగను వేడ్కలరఁగ నీ
లోకంబున విలసిల్లుచు
సాకతమున శిష్యజనుల సాఁకవె యార్యా॥
ఆచార్యశేఖర! సాష్టాంగదండంబు
భూలోకగీష్పతి! బుద్ధి బుద్ధి
గురువర్య! గురువర్య! కోటినమస్కృతుల్
పరమపావనరూప! ప్రణతి ప్రణతి
భక్తశిఖామణి! భద్రముల్ మీ కగు
శ్రీదేశికవతంస! శ్రీ లెసఁగుత!
భాగవతాగ్రణి! భాగ్యముల్ పెం పొందు!
వేదవేదాంతజ్ఞ! వినతి వినతి
శ్రీమదణ్ణంగరాచార్య! శిష్టచర్య!
చారుగంభీరవాగ్ధుర్య! మేరుధైర్య!
దేవరాజదయాపాత్ర! దివ్యగాత్ర!
జయము!పాపగుల్మలవిత్ర! జయము!జయము!
నరనారాయణు లనియెడి
యిఁకపురలో నొక్కరగుచు నిలలో మీరల్
కరుణాతిరేకమున నవ
తరించి రటంచు నేను దలఁతును మదిలోన్॥
మింటిని దూర్యనినాదము
లంటెను; విప్రావళినిగమాగమఘోషల్
వింటిని వీనులవిందుగ;
కంటిని భూసురుల కొసఁగ ఘనదక్షిణలఁ॥

[శ్రీమత్కాంచీపుర ప్రతివాదిభయంకరపీఠస్థులును దిగంతవిశ్రాంతకీర్తులును నగు విద్వచ్ఛిరోమణి ఉ॥ వే॥ అనంతాచార్యస్వామి షష్టిపూర్తిమహోత్సవమునందు సమర్పించుకొన్న స్తోత్రము శ్రీమత్పరమపురుష పరమాచార్య స్వాచార్యస్తోత్రములు.]

వేళకు వలయు వేంద్రము

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం.ఏ;బి.యల్.

ఆర్థికములైన యిబ్బందులు, రాజకీయములైన యిక్కట్టులును తలసూపినపుడే మహోద్యమములు ఉద్భవించును. ప్రజలమనస్సులందు గడ్డకట్టియున్న సంతృప్తిని కదలించి ఘనకార్యములకు వారిని పురికొల్పుటకు ఘోరమైన ఆపదలు అవసరమైయుండును. వీనిని గుర్తింపక, ఇవి తోచినపుడు ఉలికిపడుదుము. ఆర్తనాదము చేయుదుము. దుర్విధిని దూరుదుము. ఇట్టి సంచలనములందే గొప్పఉద్యమము లుదయించును. రాజకీయములందు బుట్టినఉత్సాహము, ఉద్వేగమును రాజకీయములందు తెచ్చినఫలితము ఆయబెల్లమే అయినను సాంఘీకరంగమున చూపినఫలము అనిర్వచనీయమైనది. కావుననే సంఘసేవను దృష్టియందిడికొనిన "గృహలక్ష్మి" ఎండకాలమందు చిగిరించి, కనులపండువొనరించు వసంతశోభలీల నతిరయమున కనదురు రూపునంది కాంతిలుచున్నది.

సంఘసేవయందు నేడు స్త్రీలను ముందులకుదెచ్చినది "గృహలక్ష్మి"యే. పత్రికలవలన ఉన్నతఉద్యమము లెట్లుపెంపారునో "గృహలక్ష్మి" తెలిపినది. కొలదియేండ్లకుముందు ఆంధ్రస్త్రీలు తామెవ్వరో గుర్తెఱుగకుండిరి. వీరిపురోభివృద్ధికై "హిందూ సుందరి" సుమా రిరువదెనిమిదేండ్లనుమున్నే నడుము గట్టినను, వేళకు యేవేంద్రము నెరుగక, కదలికనొల్లని నాటిమహిళాజాతి నుండవలసినంత ఉత్సాహమును, ప్రోత్సాహమును అందజాలకపోయెను. వేంద్రపు వేళలోబుట్టి పెఱుగుట "గృహలక్ష్మి" యొక్క అదృష్టము.

ఈ వేడిమియందు బుట్టినఅసంతృప్తి యే అపూర్వ దృశ్యమును మనకనులెదుటం బెట్టుచున్నది. సుమారు పదేండ్లనాటి స్త్రీలకును నేటిస్త్రీలకును ఎంతేని వ్యత్యాసమున్నది. సంఘసంస్కరణమనిన నాటిస్త్రీలు కూడని తెగుపని కనులెఱ్ఱజేయువారు; నేడో? ముందు కురుకుచున్నారు. లాలిపాటలతోను, గాలిపాటలతోడను సంతుష్టినందక, ఇంటిలో అచ్చట్లతోడను ముచ్చట్లతోడను ప్రొద్దుపుచ్చక చక్కనైనపద్యములను, భావబంధురమైనగద్యలను, రసమునదొలుకాడు పాటలను నేడాంధ్రవతిలు వ్రాయుచున్నారు. సంఘసేవయందు పురుషులకంటె స్త్రీలుపనిచేయగలవారు. సాహితీసేవయందు వారితో సములము కాగలమని వీరు నేడు రూఢిపఱచుచున్నారు.

వైదుష్యమును, గంభీరయోచనయు అలవడుటకు కొంతకాలముపట్టును. తీవ్రమైన లోకానుభవమును, తీక్ష్ణమైనదృష్టియు నున్నగాని సాహిత్యసేవకు గురుపీఠమీయగల యీ గొప్పగొనములు అలవడనేరవు. ఈ గుణములుకల ప్రజ్ఞాధురీణులను ప్రపంచమంతయు గలయ వెదకినను, నేడైదాఱుగురుకంటె నధికులు కానరారు. ఉత్తమసాహితీలక్షణములను కొలబద్దలు చేసి నేటివ్రాతలను పరీక్షింతుమేని ఇవికొఱగాని గుడ్డపేలికలట్లు మూలబడుననుట తథ్యము. రచనయందు సిద్ధహస్తులై, వాఙ్మయసేవయందు తలపండించుకొని దొడ్డవారనియు, గొప్పవారనియు పేరుగాంచి రచ్చలందును రంగములందును శాల్వలుగప్పుకొని ఉన్నతాసనముల నదిన దిట్టలే బోర్లపడుచున్న ఆదర్శసాహితీసూత్రముల సమక్షమున తప్పటడుగు లిడుచున్న స్త్రీరచనములను నిలువంబెట్టి క్రానుపరీక్షకు గడగుట నిష్ఠురమును దౌరాత్మ్యమునని తెలుపనక్కఱలేదు. తమంతదాము శ్రమించి, ధృతగతి నద్భుతప్రజ్ఞ నలవఱచుకొనజాలని సారస్వతసేవకులకును సేవికలకును నేటివేడిమి నిమిషనిమిషమునకు ఎంతేనివిజ్ఞానమొసగుచున్నది. చరచర ముందరకు రాజాలిన కనుపర్తి-కాంచనపల్లి సోదరీమణులు తమయభివృద్ధి హేతువిట్టిదని గ్రహించియేయుందురు.

నేడు కనుపర్తిసోదరి స్వర్ణకంకణమునంది ఆంధ్ర

లకు ఆనందమునుగూర్చినది. ఉత్తమబహూకృతినంద ఆమెయు ఎంతేని ఆనందించి యుండును. తనకీ ఆనందభిక్షను, సంతోషభిక్షనుపెట్టిన ఆసంతృప్తిని ఆమె మఱువకుండు గాక ! విశాలకేసరీహృదయమిచ్చిన రంగారుబంగారువన్నెగల నూటపదార్లు నేటిసంతుష్టి నుండి ఆమెను మరల నసంతుష్టిదెసకు నడాయించి వేయినూటపదార్ల రెండవఘట్టమున నామెనుజేర్చి మరల మరల కురుక్షేత్రమున నామెను పురికొల్పగల దని నాయాశ. ఇట్టి యుపాయన మందని తక్కిన సోగరీమణుల యెడందలందీ పసదనము అభివృద్ధి కాంక్షను సలసలగ్రాగించునని కూడ ఆశపడుచుంటిని.

సేవాధర్మము నెఱపుపట్ల పారితోషికముల యపేక్ష ఏలయందురా ? పుట్టువుతోడనే "గీత"ను కంఠమందిమిడ్చుకొని నిర్గుణోపాసనము ననుష్ఠించుట మాటల పనిగాని చేతలపనిగాదు. ఉత్కృష్టములైన అధ్యాత్మికసాధనములను నిముసములో అందిపుచ్చుకొనుడని సనాతనధర్మము తెలుపుచుండలేదు. సాధనమనిన గంతుకాదు, మఱి క్రమానుష్ఠానము. సగుణోపాసకుడెన్నడు ధనంజయుడు కాజాలడు. నేటి స్త్రీ యుద్యమము విశేషాభివృద్ధి నందవలెననిన స్త్రీలు కావించుకృషి గుర్తింపబడవలెను. బహూకృతులీ గుర్తునకు గుర్తులు.

ప్రణయకోపము

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు

"కాలంబు హాయిగా గడుపుకొందాము
జానకీ! వేగరావలె మేడపైకి
అనుచునీతోజెప్పి యరిగినయంత
నందరు నున్నవా రను భీతిచేత
రా శంకనొంది యాలస్యమొనరింప
చిత్రమిది జానకీ! చిన్నతప్పైన
పెద్దగా గాన్పించి ప్రేమనంతయును
మాయంబుకాజేసి మహితరోషంబు
నాత్మలోపల నించి హాయి తొలగించు!
నిజమైనకోపంపు నిప్పుకల్ రగుల
నావేళ యేమేమొ యాచరింపంగ
పూనికవహియించి మోమును ముడిచి,
చూడ్కుల గోపమే చూపించుచుండి
మనసున గోపమే మంటమండించి
మాటలుమానంగ మదినిశ్చయించి
కోపాగ్నిశిఖలపై కూర్చుండియుండి:—
ఏధ్వనిచెవిబడ్డ నీరాకెయంచు
నెంచి నిరీక్షించి యంతకును నీవు
రాకపోవుటచేత శోకంబుచెంది
వేగవచ్చిన నెంత బాగుండుననుచు
దలచుకొనుచుండంగ.—మెలమెల్లగాను
కుచ్చెళ్లరాపిళ్లకును నొక్కమారు
ముచ్చటౌ గళరవంబుల కొక్కమారు
నాయాత్మ యుప్పొంగి నాట్యమాడంగ
మేడమెట్లెక్కి నాజాడ నీక్షించి
కోపంబుతోనుంట గుర్తించి నీవు:
అలుకయెంతోసేపు నిలుపదలచేమొ
నిజశక్తి బాగుగా నెరుగుట నేడొ
తుద కీవె జయమునొందెద వంచునేమొ
నవ్వువెన్నెల వదనమున గాయించి
కన్నుల నానందకాంతి వెల్గించి
'కోపమా' యని చిన్నకోలను విడిచి
మేన మెత్తనిచేయి మెల్లగానుంచి
మోమునకెదురుగా మోమును బెట్టి
కనులతోడుత నాదుకనుల మంత్రించి
మోహనాస్త్రముబోలు ముద్దునిడినంత
తిట్టదలచినవన్ని దీవనలౌను
కోపమంతయుబోయి గొప్పవలపౌను
ఆననంబున నిల్చు లేనవ్వుకళలు
తుద కనురాగంబుతో కౌగలింతు!

దురదృష్టవంతురాలు

కీ. శే. శ్రీమతి దామెర్ల సీతమ్మగారు

ఒకనాటి సాయంకాల మొకయంగన ఆరుబైటనిలచి దీనవదనంబున దనభావంబున గల దుఃఖంబు దేటబడ నాకసమువంక దృష్టిబరపి తనలో తా నిట్లని వితర్కింప దొడగె. ఓదయామయా? నీవు సర్వజీవులయెడ సమత్వముగలవాడవనియు, దయా సముద్రుడవనియు పక్షపాతరహితుడవనియు బుధులు వక్కాణించుచున్నారు. అదేల రిత్తయగు? జనకుడు నిర్దోషులగు బిడ్డలకు సంతసంబును గూర్చి, దోషుల శిక్షించుచుండునుగదా!! లోకపితవగుట మాలోపాలోపంబుల బాగుగ నారసి మాకు తగిన శుభాశుభంబుల నిత్తువని గ్రహించితి. నీవు నా కనుగ్రహ పూర్వకముగ దయచేసిన ప్రతివిషయంబును నానందముతో ననుభవింపగలదాన. నీ సృష్టిలో వాడలు బండ్లగుటయూ బండ్లోడలగుటయు చూడబడుచున్నది. అట్లనే నాగతియూ నయ్యె. లోకారాధ్యా, నాయుదంతము నీ వెరుంగనిది కాదు. కాని నామనోవేదన నీకడ నొకమారు విన్నవించిన కాని, నాబాధ నివారణకాజాలదు. నీవు ప్రేమస్వరూపుడవగుట నీబిడ్డనగు నాపై నీకుగల ప్రేమంబున నించుక సావధానము కలిగి యాలకింతువని మొరవెట్టుచున్నాను వినుము. నేనొక సత్యసంధుని కుమార్తెను. ఆగర్భశ్రీమంతురాలనని కొంత కాల మందరును ననుచుండిరి. నాతండ్రి నెలయొకటికి మున్నూరు రూపాయిలు సంపాదించుచుండెను. ఇరువురన్నలతోడ బుట్టిన గారాబుపట్టిని. మిక్కిలిగారవంబున జిన్ననాటనుండియు దలిదండ్రులచే బెంపబడి యగ్రజుల యాదరంబున విద్యాబుద్ధులుగరచి సుశీలయన లోకంబుచే బొగడొందుచుంటి. పిదప లోకైక సుందరుండును, సుగుణభూషితుండును, సత్తమకులసంజాతుండును నగు పతిం బడసి యైకమత్యంబున నంతవారు లేరనిపించునట్లు దాంపత్యధర్మము నెరపి నీ యనుగ్రహమున సంతానవతినైతి. నలుపురు తనయులును నొక్కతనయుంకనుగూడ కలిగిరికదా! అన్నల యాదరం బతిశయమగుట చేతను భర్త, తగినయుద్యోగమం దుండుట చేతను, యెట్టిలోపంబునూలేక సంతసించుచు నిన్ను మాత్రము మరువకుండ నుంటి. కలగని లేచిన తెరంగున నాభూతకాలసంతసము సౌఖ్యములన్నియు. నొక్కమారుగ నంతరించినవి. జగత్పితా, లోకంబున ప్రతివారికిని కష్టములును, సుఖములును గలవనుట నిశ్చయమేకాని నాయట్టి దురదృష్టశాలినికి కష్టములే యాహారము, కష్టములే జీవితము. యెట్టిస్థితి, నిమిషములో యెట్టిమార్పు చెందినది!! నాహృదయ మెంతకఠిన మైనదది!! పాషాణమునకైన పగులు స్వభావము కలదు కాని దీనికిలేదు. కాకున్న ప్రాణాధికుడును, నిహలోకదైవతంబును, నైహికాముష్మికానందదాతయునగు పతిమరణంబు సహింపవచ్చునే? తోడనే వంశము నుద్ధరింపగల యాఏకపుత్రమృతియు సంభవింప జంకుగొంకు లేక సహించినది. పిమ్మట వరుసగ జామాతయు, సకలబాధలను బాప సమర్థుడును జనకుని మరపించి కంటికి రెప్పగ గాపాడి దుఃఖతిమిరంబును బాప జ్ఞానసూర్యుని ప్రసా

దించిన గురువరుంమును నగు అగ్రజుండును, ద్వితీయజామాతయు వెనువెంటనే నిహ లోకంబును వీడ నించుకంతయు భీతి చెందినది కాదు. తదుపరి జ్యేష్ఠపుత్రిక తనయునకు మారుగా తలచియుండ విద్యావతియు సుగుణరాసియు కుటుంబభారావహ సమర్థయునగు నామెకూడ తరలిపోవ నా బాధ సహితము భరించి బ్రతియ్యుదయ్యె. ఇంకను దేహారోగ్యము చెడినది. చేత ధనములేదు. లేవ శక్తిలేదు. ఎట్టివారికినీ కీడులో మేలును జూపుదువనుటకు సాక్షిగ నొక మహా మహుండు, ధనాశారహితంబుగ చిరకాలము నుండి ధర్మబుద్ధితో నెన్నేని యౌషధంబుల నిచ్చుచుకాని నానిర్భాగ్యత వ్యాధికుదుర దాయె!! ప్రేమమయా, ఇవన్నియు నటుండ పతియనంతరము ప్రేమము నేను మరచి హృదయమును రాయిజేసుకొనిన నాకేల ప్రేమను గల్పించితివి. నే ప్రేమించిన చెలి నన్నేల ప్రేమించరాదు. అట్టియోగ్యత నాకు లేదని తోచెడిని. నిజమే!! యెట్టియాధిక్యతయులేని నన్నేల ప్రేమింతురు. పోనిమ్ము లోకముతో నాకెట్టి జోక్యమును లేదు. సుఖము సున్నయయ్యె.

బాధలకు పరిమితిలేదు. ఇంతకాలము నుండి యెట్లో సహించితికాని యికశక్తి చాలకున్నది. దీనదయాళూ, దీనురాలనగు నన్ను కాపాడుము. భక్తమందారా, నీభక్తురాలను. నీకన్న అన్య మెరుంగను. నాకు సర్వమును నీవే. ఇహపర సుఖానందము లొసగి బ్రోచుదాతవు తల్లివి, తండ్రివి, మిత్రమవు, తోడు, నీడ సకలంబును నీవే. నా యీ ప్రపంచబాధలబాపి నీసాన్నిధ్యము జేర్చుకొమ్ము. దోషినగు నేను నీసన్నిధిజేర తగదందువా? ఎట్టి పాపులైననూ, పశ్చాత్తాపమున పావనులగుదురని నీవు నియమించి చిరదే కదా. దయగల తండ్రీ, నే నెరిగినంత వర కెట్టియకార్యములను జేసియుండలేదు. అసూయాది దుర్గుణముల కెన్నడును బాల్యమ్మ యెరుగ. దుష్టమగు తలంపులు మనంబున బొడమలేదు. దురాశలకు జోటుకలుగలేదు, నీవెరుంగనిది లేదు. నిన్నుదప్ప నన్యమ్మును ప్రేమింపకుండునటుల అనుగ్రహింపుము. ఆపద్బాంధవుడవు నీవుదక్క నన్యులుగారు. కావున విపదంబుధిబడి దరిగానక తపించుచున్న నాకు దీరంబును జూపుము. నామొర నాలకింపుము. దీననాధుడవగుట నన్ను గాపాడుము. నా యొనర్చిన దోసములకు దగినశిక్షల అనుభవించితి. ఇంక నెట్టిబాధలను పడజాల. దేహబలంబును, మనోబలంబును కూడ దెగిపోయినవి. బాధలను భరింప శక్తిలేదు. నా బాధల బాపజూచువారు నీవుదక్క నితరులుకారు. ఇకనేమియు వాకొనజాల నన్ను దరిజేర్చి రక్షించుము. మాంపాహి. మాంపాహి. మాంరక్ష. మాంరక్ష. ఆపదోద్ధారకా, మూర్ఖురాలనై కొంతకాలము బంధువులును, మిత్రులును ఆదరింతురనియు కష్టసుఖములకు తోడ్పడుదురనియు భ్రమజెందితి. అది రిత్తయయ్యె. యెట్టివారైననూ మంచి స్థితియందున్నప్పుడు చూతురుకాని, దుస్థితియందున్నప్పుడు జూడనొల్లరు. ధనహీననగుట ధనమడుగుదు ననియు, నారోగ్యహీననగుట నుపచరింపు

మందుననియు, నెల్లరు దూరముగనుండ చూతురు. వేయేల నా సర్వస్వము నెవరిని నమ్మి ప్రాణాధికముగ నెంచితినో అట్టివారు నన్ను నిరసించుట చూడ అంతయు నసహ్యముగతోచె. ఒకరు నిరసనజేసిరని వగవనేల, నిన్ను దక్క నితరుల నమ్ముట నాతప్పుగాని, నన్ను వారు చులకనచేయుట తప్పుగాదు. బంధువులు భాగ్యమును జూతురు. మిత్రులు హెచ్చుమిత్రులజూచి మరతురు. కావున లోకంబున నీ వొక్కరుడవే ప్రేమించువాడవు. నిర్వ్యాజప్రేమగల నీవే నన్ను ప్రేమించి నా బాధల బాపవలయు. శీఘ్రముగ నన్ను దయజూచి నా బాధల నడంపుము. నామనంబునకు శాంతినొసంగుము. నాప్రేమపూర్వక వందనముల నందికొనుము. శరణు. శరణు. రక్షింపుము. రక్షింపుము. నీదయగల్గుదనుక నీ యొసగిన వానిని, సంతసపూర్వకముగ ననుభవించుచుందు. శరణాగతరక్షకా, రక్షింపుము. రక్షింపుము.

కానిమ్ము సహింపరాని బాధల సహింపుచున్నాను. నన్నెవ రెంత నిరసించిననూ నేనుమాత్రము ధర్మవిరుద్ధముగ నడువకుండునటుల ననుగ్రహింపుము. నే నెవరి నేమియు కోరలేదు. నీవుమాత్రము నాయందు దయజూపి స్పర్శమాత్రమున నా బాధలన్నియు బాపి నన్ను కాపాడుము. ప్రకృతిసిద్ధములగు మార్పులకు గంతనందియున్న నా మనంబునకు గురువరుండనగు నీవ కదా దిద్ది నిశ్చలముగ జేయవలయు. ఇహవిషయంబులన్నియు ముగిసినవి. ముక్తిమార్గముజూపి నన్ను దయజూడుము. పురాణములందు జెప్పబడు భక్తుల నెట్లు కాపాడితివో నన్ను కూడ నట్లే రక్షింతువని నమ్మి నాదీనచరితము నీకు విన్నవించుకొంటి. నాచరితము వినుటచే నెంత యలసితివో!! నీదేవేరుల చెంత కేగి సేవలంది సేదతేరుము. మోక్షార్హురాలనో కానో నీవే యోచింపుము. శరణు శరణు. తండ్రీ! రక్షించుము.

తోడవు

శ్రీమతి దిగుమర్తి బంగారమ్మగారు

గీ॥ పతికిమారాడఁబోక, సన్మతిసతతముఁ
బూజలొనరించుచుఁగ నిజపూరుషుని మ
హేశ్వరునిగాదలంచుచు నెన్నఁడేని
పరుసములువల్కఁబోక రంభామనోహ
రత్వమునఁ దన్పుచునుండు రామరామ
తరుణులకరయఁగా సతీత్వమ్మెతోడవు.

ఆ॥ పతినిఁగష్టఁబెట్టి బాధించు నానారి
నారిగాదు పెద్దమారి గాని
పతిని మోసపుచ్చి వర్తించు నానాతి
నాతిగాదు పండుకోఁతిగాని.

మనీపర్సు మహాత్యం

శ్రీమతి కె. కాత్యాయనీదేవిగారు

చెన్నపట్నమందలి బజారులలో చైనాబజారు నాయకమణివంటిది. ఆ వీధికి వచ్చుపోవు జనము సుమారు రాత్రి 8, 9 గంటలవరకు బహుసమృద్ధమై తెల్లని యావిద్యుత్కాంతులయందు నల్లని వారి శిరస్సులం జూడ తిలతండులన్యాయముగా గన్పట్టుచుండు. ఆ బజారునందు వివిధరకముల వస్తుసముదాయమేగాక సుగంధద్రవ్యాదులు, వస్త్రములు చౌకగా విక్రయించబడునని వదంతి. ఆ వదంతి వాస్తవమెరుంగగోరి తత్ శృంగారవీక్షణాయత్తచిత్తలై వచ్చిన మత్తకాశినుల యాభరణాదులపై నచ్చటనున్న విద్యుత్కాంతులు ప్రసరించి ఆవాడ శృంగారమునకు వన్నెదెచ్చుచుండెను. అత్యవసరముగా వస్తుసముదాయముం గూర్చవలసినదిగా జనకునాజ్ఞ కాఁగా శిరసావహించి బజారునకొచ్చితి. నేనా బాజారు వీక్షించ, ప్రకృతికాంత సన్నాహ్వానించుచున్నదో యనునట్లుండె. నేను వస్త్రములుమినహా మిగిలినవన్నియుఁగొని ఖాదీభాండారముదెస బోదలంచునంత అడయారునుంచి వచ్చినకారు నావెనుక శబ్దమివ్వ తిరిగి చూచితిని.

చూచుచుండఁగనే సుమారు 18, 19 సంవత్సరముల నవయువ్వని మేఘములనుండి వెలువడిన చంద్రబింబముతో దీటైన మొగముగలిగి విద్యుల్లతవోలె బస్‌దిగి వస్త్రాలయాభిముఖియై బోదొడంగె. ఆమె లేగులాబి చీరఁధరించి యదేరంగుగల ముఖమల్ చెమికీవ్రాల రవికె తొడిగికొనెను. ఆమె ధరించిన వస్త్రముల రంగును ఆమె చెక్కిళ్ళ రంగుతీసి పోసుండె. కాంచియందే దోషమున్నగాని రాణించదనుటకు యామె ధరించిన నల్లని పెద్దయద్దముల కండ్లజోడు అదేరంగుగల జపానుబూట్సులే సాక్షి. త్వరితగమనయై వస్త్రాలయప్రవేశముజేసి కావలసిన వస్త్రములఁగొని చేసంచినుండి మనీపర్సుతీసి వారికి పైకమిచ్చునంత నావిక్రేత కొత్తరకములు చూప నవి చూడదలంచి ఆ పర్సు వస్త్రములచ్చటబెట్టి చూచుచుండ 8 గంటలు యెదర గడియారము గొట్ట వస్త్రములుమాత్రము గైకొని మనీపర్సు మరచిపోయి పోయెను.

పోవునపు డామె పదునైన కోడెత్రాచువంటి జడ ఛాతిపైబడ నామె సర్దుకొనుచుండ మరలయచ్చటనే పడుటచూడ నిజముగా పామేమైన పగబట్టినదాయని చూపరులు భ్రమపడునట్లుండె. నేనామె సౌందర్యామృతము గ్రోలుచూ మైమరచియుంటి. ఆ వస్త్రాలయ యజమానికే కాక నాకు స్పృహ గల్గింప వారి కుదుపు చెల్లించినటు జూడ నా బల్లపై యామె పర్సుండె. ఆవస్త్రాలయాధికారి కదియందజేయబోవ నన్నామె కందజేయమనియూ ఆమె ఆబస్ వద్ద నవసరపడుచున్నదని చెప్పి నన్ను నామెవద్దకు పర్సుతోగూడ బంపె.

౨

బస్ వుండుచోట నామెలేదు. కలయజూడ ముందుపోవుబస్‌లో నామెవస్త్రమగుపడ నదియూతగాఁగొని యచటికిబోవునంత నది సాగె. అతికష్టముపై నా బస్ నాపి నామెనుద్దేశించి "మీవస్తువులన్నియూ మీవద్దనున్నవా" యనునంత నన్నాపాదమస్తకము నిముషములో తీక్షణముగా పరిశీలించి తనవస్తువులు జూచుకొని నన్నుద్దేశించి "నాపర్సుపోయిన"దని కళవళపడుచూ దీనవదనయై పలికె.

నే:—యెచ్చటపోయినది?

ఆమె:—......షాపులో మరచినగుర్తు.

నే:—నిజము. ఇదిగో గ్రహించుడని నేనివ్వ నామె గైకొనుచూ చూపి వెంటనే మరుగుపరచిన భావముఁగంజూడ మనోజ్ఞములై దొంతర దొంతరలుగావచ్చి వొడ్డుకుతగిలి సమసిపోవుతరంగముల భాతినుండె.

ఆమె:—తమ విశాలహృదయముతో నాకిచ్చినందులకు కృతజ్ఞురాల. ఇదియే మరియొకరు చేయజాలరు. చేసంచిలో! పరునుపెట్టితినని భ్రమచేతను బస్ వుండదనెడి యాదుర్దాలో చూచుకొనక షాపునుండి వచ్చితి. శ్రమయిచ్చినందులకు

క్షమార్హురాల. తమవిలాసమిచ్చెదరా మరల దర్శించెదనని నే విలాసమివ్వ బస్ కదిలిపోయె. కనుచూపందువరకా బస్ చూచి గృహాభిముఖుడనైతి. భోజనానంతరం శయనించనేగితి.

పడుకొంటినేగాని నిద్రపట్టలేదు. ఆ నారీమణి వాక్కులే నాకర్ణముల ప్రతిధ్వనించుచుండ యెటుల నిద్రపట్టునో? అయ్యో! యింక రెండు మూడు మాటలైన మాట్లాడించక పోయితినే? అహా! యేమి ఆవాక్కుల మృదుత్వ, వినయ, విధేయతలు. పంచమస్వరములో లీనమై కోకిలా స్వరమునుకూడ ధిక్కరించుచూ మనోజ్ఞముగా నుండెగా! అమృతము చిలుకునట్లున్నదే! పెక్కుగ మాటాడిన యాణిముత్తెములు రాలునని కాబోలు మాటాడ మొహమాటపడినది. అదానిమ్మగింజలవంటి పలువరుసలో నవ్వులుచూడ వికసించిన మల్లెలవలె నుండెనే—ఆ లోలక్కుల తళుకుబెళుకులు—కోటేరువంటి నాశిక—ఆ ఆకర్ణాంతనయనములు—దానిపైని నల్లని కండ్లజోడు—దొండపండును ధిక్కరించు యధరము—లేగులాబి రంగుగల చెక్కిళ్లు—శంఖమునంటి మెడ—చెక్కుటద్దమునుం బోలి నునుపైన ఫాలమూ—మరతునన్ననూ మరపురావు గదా యని యామె పోక, భావములం దలంచుచూ నిద్రాదేవికి వశుడనగునప్పటికి 3 గంటలైనట్లు గుర్తు.

3

మరుదిన మామెవచ్చి తనకృతజ్ఞత తెల్పించెను. అప్పుడప్పుడూ మేము బజారునందు కలసినప్పుడు క్షేమ సమాచారము తెరింగెడివారము కొన్నిదినములు సముద్రతీరమందు కొలదిగ కలసి విడిపోయెడివారము పరిచయ మెక్కువ లేమిచే. క్రమక్రమముగా మా పరిచయము వృద్ధికాదొడంగె. సంభాషణ నిమిత్యార్థమై నే ప్రత్యేకముగా కలసెడివాడ నా సముద్రతీరమందలి సైకతస్థలముల నామెను. మా పరిచయము క్రమముగ గాఢమైత్రియై స్నేహములో మారి వుభయులకు తీరికగా యున్నప్పుడు నే నచ్చటికి పోవుటో యామె నావద్దకువచ్చుటో జరిగెడివి కొన్ని రోజులు. కతిపయ దివసానంతరం మా వుభయుల స్నేహలత ప్రణయలతగా మారి ఒకరికెరుక లేక ఒకరి హృదయమున నల్లుకొని వస్థాన మేర్పరుచుకొనె. ఆప్రణయబీజము మొలచినతదుపరి వృక్షమై, పూలుపూచి, కాయలుకాచి, పండ్లుపండు టెన్నడో నే ననుభవించు టెన్నడో దైవమున కెరుక. నేనా ఫలము కొరకై యాతురతగా యున్ననూ పైకి గంభీరముగా యుంటి కాని యామె చైదములుచూచి యిదమిద్ధమని నిర్ణయించ జాలకుంటి. ఆమెకూడ చదువునది వైద్యవిద్య గనుక నదురు బెదరులేక స్వేచ్ఛగా సంచరించుటయం దాంగ్లయువతులకు తీసిపోక హిందూ యువతుల కాశ్చర్యము గల్పించుచుండె. ఆమె తరుచు స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమునుగూర్చి ముఖ్యముగా బాల్యవివాహాదులగూర్చి సంఘదురాచారముల గూర్చి నాతో చర్చించెడిది. నాకు జూడ తెలుగునందుకన్న యాంగ్లముననే యామెకు పరిచయ మధికమని యామె చమత్కార యాంగ్లసంభాషణయే చెప్పుచుండె. యేదైన విషయము చర్చించునప్పుడు దానిని సంఘలోపముగామార్చి తనప్రజ్ఞ చూపెడిది. నన్నుకూడ సంఘమును సంస్కరించుటలో తనకు సాయపడ గోరెడిది. ప్రథమమందు నే నామెకు ఈ విషయమున విరుద్ధముగా యున్నా ఆమెదీనులగు అనాథలు పడు అవస్థలు, కడగండ్లు నాకు కంటియెదుట యామెమాటచే చూపి నన్ను తనవశ్యునిజేసికొనె. ఆమె యుక్తియుక్తముగ, సహేతుకముగా నాయభిప్రాయముల ఖండించినందున నే నామెకు సాయము జేయ స్థిరసంకల్పుడనైతి. అనాథలసేవయే భగవత్ సేవగాతోచె. ఆరోజు మొదలు మే ముభయులమూ, సంఘసంస్కర్తలను పిలపించి సభలుచేయించియూ ఉపన్యాసములిచ్చియూ కార్యరంగ ప్రవేశ మొనర్చితిమి. అంతటితో నూరుకొనక స్వీయాచరణచేసిన గాని యితరులకు మామాటయందు గౌరవముండదని తలచి నా యభిప్రాయమును హృదయపీఠముల పెట్టి పూజించుచూ సమయముకై నిరీక్షించుచుంటిమి. కాని మాసేవ భగవంతునకిష్టమో అయిష్టమో! నా దేవదేవునిలీల లనంతములు గదా?

౪

అవిక్రిష్టమస్ రోజులు. ఒకరోజు కమల నా నివాసమునకు పగలు రెండుగంటల కొచ్చెను. చూడ చాల యలసినట్లు గనుపించుచుండె.

నే:—శ్రమపడి యెండలలో వచ్చితిరే? మంచినీరు కావలెనా? ఈ కుర్చీలో గూర్చొనుడు.

కమల:—మోహన్, క్రొత్తవారివలె నన్ను పరామర్శ చేసెదవేమి? యనుచూ నామె కుర్చీలో కూర్చుని యెదరనున్న నిలువుటద్దమునం జూచుకొనుచూ చెదరిన ముంగురుల సరిజేసుకొనుచూ ముఖకమల మున ముత్యములవలెనున్న శ్వేదబిందువుల తన శిల్కు చేతి రుమాలుచే తుడుచుకొనుచుండె.

నే:—అలసినట్లున్నది. ముందు మొగము నాకొళాయి వద్ద కడుక్కునిరాకోరెద. కొద్ది ఫలహారముచేయ కోరెదనన ఫలహారమొద్దని యామె కొళాయివద్ద కేగి ముఖముకడిగి యద్దమున చెదరిన ముంగురుల సంస్కరింపుచుండె. నా ప్రతిబింబ మద్దమున కన బడుచున్నమాటగూడ మరచి యద్దమందలి యామె ప్రతిబింబమును చూచుచూ "యెంత సౌంద ర్యము" అని అప్రయత్నముగా నంటినో లేదో ముక్కుపైకి వ్రేలొచ్చి తన విద్యుక్తధర్మముం దీర్చె, అవ్విధముగా యెంతసేపుంటినో గాని యామెపిలుపు నాకు స్పృహగల్గించె.

కమల:—ఈరోజు పార్కునందు ప్రపంచవిఖ్యాత ముష్టియుద్ధసార్వభౌముడగు గన్ బోట్ జాక్ గారి ముష్టియుద్ధమట, అందులకై మిమ్ముల శ్రమ పెట్టదలంచినందులకు క్షమించుడు. నా ఈస్వల్ప ప్రార్థన నిరాకరించరనెడి ధైర్యముచే యెండ గూడ లక్ష్యముజేయక తమ సాన్నిధ్యమున కొచ్చితి. సాహసమునకు మన్నించకోరెద.

నే:—నేనూ అదే ప్రయత్నములోనుంటి, మీరు యింక $\frac{1}{4}$ గంటయాలశ్యముగా వచ్చియుండిన నే మిమ్ముల గలసెడివాడగాను యనుచూ పోయి దుస్తులు ధరించిరా మేముభయులమూ పార్కుకు పోతిమి.

అచ్చట ననేక రకముల ఆటలు, గుఱ్ఱపుపందె ములు, లాటరీలు, ప్రదర్శనశాలలు, నాటకశాలలు, బూటకశాలలు విపరీతముగా లెక్కకుమించియుండె. వీటి నన్నిటిదాటి ముష్టియుద్ధప్రదేశమునకేగితిమి. ప్రథమమున రెండు జోడులు పోట్లాడిరి. తదుపరి ఆకలిగొన్న సింహములవలె అసలు జోడా యుద్ధరంగ ప్రవేశము జేరి పోట్లాట ప్రారంభించిరి. సుమారు 5 నిముసములు గడచెనో లేదో ఒక పెద్ద జనప్రవా హము కటకటాలు విరుగద్రొక్కుకొచ్చుట చూచి మే మాగెనజూడ నచ్చట యగ్నిప్రమాదముచే వేయబడిన పాకలంటుకొని మంటలు మాదెసరాదొడంగునంత అతికష్టముపై నాజనసమూహమునుండి వెలువడి వడిగా నడచి జంతుప్రదర్శనశాలవద్దనున్న నదీతీరముం జేరితిమి. ఆనదియందున్న నొకనోనెపడవం జూపుచూ ఆమె:—"దీనిని మీరు నడుపగలగా"?

నే:—నాకభ్యాసము తరుగు.

క:—నే బాగుగా నడుపగల. ప్రతి శని యాదివార ములందు నేను నా స్నేహితురాలగు మేరీతో వచ్చి దీనిపై విహరించెడిదాన. అప్పుడు నే నేర్చుకొంటిననుచుండ నే పరధ్యానములోనుంటి. ఆమె శరవేగమునబోయి టిక్కట్టుకొని మరమ రాలుతెచ్చి నానావయందాశీను డనగు మన నాసీనుడనైతి. ఆమె నాయానపాత్రము నతి నిపుణతతో నడుపుచుండ నే విలాసముగా నామె వైపూ ప్రకృతికాంతవైపూ జూచుచూ వీరిలో యెవరందకత్తెలో తేల్చ ప్రయత్నించుచుంటి. అప్పుడె సాయింత్ర మైదుగంటలాయె. ఆయేటి యందు విహరించు బాతులు మాయొద్ద కెరకై వచ్చె నా సాయంసమయమున. మలయ మారుతమల్లనల్లన వీవదొడంగె. సాయింత్రమగు టచే జలపుష్పములభాతి మత్స్యములు పైకెగు రుచూ మరల పడుచూ నీటిపై వినోదించుచుండె. మేమువేయు యెఱకై ఆమత్స్యములూ బాతులూ పోరాడుకొనుచుండుట చూడ మాకు నేత్రానంద ముగానుండె. నీటిలోని నాచు మానావచే గలి గిన కదిలికచే పైకి క్రిందికి వుయ్యాలలూగుచుండుట చూడ నది మాతో దాగుడుమూతలాడుచున్న ట్లుండె. సంధ్యారాగము ఆమె మొగముపైబడి

తనకు మించిన సౌందర్యవతిగా గ్రహించె ప్రాచీ దిశాంగన. ఆమెపై క్రోధమువహించెనో యను నట్లు పశ్చిమదిక్కెఱ్ఱబారె. ఎచ్చట మాచిననూ బంగారురంగు లీన ప్రకృతికాంత శోభాయమాన ముగా వెలుంగజొచ్చె. అదేసమయమున బాతుల జంట యొకటి ఆమెవేయు యెఱుగైన గ్రహిం చక సరస సల్లాపములాడుచూ మైమరచి నిజ ప్రేమతత్వము వెల్లడించుచుండె. ఆమె నాటిని జూచుచూ మరల నాపంక జూచుచూ వేడి నిట్టూర్పుల నిగుడించుచుండె. ఆ వేడినిట్టూర్పుల వేడిగాలి సోకిమాడ ఆమె నా వైపూ యా జంటవైపు చూచి చిరునవ్వు పెదవులయందే యణచుకొనె.

నే:—నవ్వేదరేల?

కమల:—తమకన్న చిన్నదాన్ని స్నేహితురాలుగాన నన్ను యింతటినుంచి పరాయివారల గౌరవించి నట్లు మీరు గౌరవింపవలదని ప్రార్థన.

నే.—అలవాటు. ఏదో పెద్దలనెడ రాయుకుణమాని పట్టింపా?

క:—నే గోరెడి దదియే.

నే:—అదియా కారణము

క:—(మౌనం)

నే:—నీ మనస్సుకు కష్టముగల్గించునదైన—రహస్య మైన—యిష్టములేనిదైన

క:—రహస్యమేమున్నదీ. ప్రస్తుత మన స్థితిచూచి, రేపు నేవుండుస్థితి తలంపుకురా, మనకు సద్దు యింతలో మరల మనకు సమాగమముకల్గునో లేదో యని కష్టముతో చిన్నీ......

నే:—తోచిన్నీ......పై విషయము చెప్పెదవా?

క:—నిస్సందేహముగా. నాకు 5-వ యేటనో 8-వ యేటనో గుర్తులేదు కాని వివాహమయ్యె. నాతండ్రి ధనాశాపీడితుడై భాగ్యవంతుడగు నొక వృద్ధునకు నన్ను నాల్గవవివాహమునకిచ్చె. కనీసం వత్సరమైన తిరగకుండ నా భర్తయూ తండ్రియూ గతించిరి. అనకూడదుకాని నాకు విధవత్వం ఆవిధపవల్ల కలిగినది. నే చిన్ననాటినుం చియూ విద్యయందు దాసక్తిగలదాన నగుటచే ప్రతి తరగతియందును ప్రథమురాలుగ నుత్తీర్ణు రాలనయ్యెడిదాన. నావిద్యల కిలు ప్రభుత్వము వారు సాయముచేయ వైద్యవిద్యకై నాగ యుప కారవేతనముపై వచ్చి చదువుచుంటి. పూర్వా చార పరాయణుడును, లబ్ధప్రాగేసర చక్రవర్తి అనూరూపదేశస్వరూపుడగు నా పినతండ్రికి గత్యంతరములేక నాతో పట్నమువచ్చె. అతనికి నావైఖరియం దనుమానముతోచ నన్నుయవమాన పరచె. ఆగోశే ప్రమాదవశమున ట్రాముచే త్రొక్కబడి మరణించె. ఆయన మరణింపక పూర్వమే నాపునర్వివాహ విషయము ప్రస్తావింప నాకుండంపన భూతావతారమగు నతడు నన్ననరాని మాటలాడినన్ని కాదశిపుంచినట్టుగా ఙప్తి.

నే:—సుమారు 2 నెలల క్రితం సెంట్రల్ స్టేషన్ వద్ద చనిపోయిన రామస్వామయ్యగారా?

కమల:—అవును. చాలా చిక్కులుపెట్టి చనిపోయి నాడు. రేపు బెంగుళూరుపోయి కొన్ని అత్యావ శ్యకారణములు సరిచేసుకోవలయును. యిక నింతలో తమదర్శనభాగ్యము లభింపమికి చింతగా నుంటి.

నే:—నీ కింత యుత్సాహమున్న వచ్చిపోగూడదా ?

క:—పరిస్థితులు క్లిష్టముగాయున్నందున దుర్లభమని తలచెద.

నే:—సరి. త్రికరణశుద్ధిగ వివాహమాడ దలంచితిరా ?

క:—ఆ! ఈ భూదేవి, యీ కాశీవాణి, మనక్రింద నున్న జలదేవత సాక్షిగా.

నే:—సరియే! సంఘము నెదుర్కొనెదరా ? కష్ట సుఖము లాలోచించితిరా? మాటలచే గాక క్రియాచరణచేయుట ఉత్తమలక్షణము. సంతోష ముకాని సం.........

క:—యిక సంఘాన్ని గురించా! ఈసంఘం—స్వార్థ పరుల సంఘం—పాపులసంఘం—హద్దులేని నిరం కుశసంఘం—భుక్తికికూడు కాకిసంఘం—మూర్ఖ

శ్రీమతి సుందరీ అమ్మాళ్

కూనూరులో భారతమహిళాసభకు అధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకోబడెను, ఈయేడాదికి.

వా॥చి॥ ఆర్. వెంకోబరావు శ్రీరంగం.

శ్రీమతి రాజం ఎ. నాధన్

కూనూరులో భారతమహిళాసభ కీయేడు కార్యదర్శినిగా నెన్నుకోబడెను.

కీ॥ శే॥ ధర్మాల అన్నపూర్ణమ్మగారు

మార్చిసంచికయందు శ్రీయుత కూచి నరసింహం పం॥గారు వ్రాసియుండిన 'జీవ పరిదేవనము' అను వ్యాస మీమె గూర్చియే. కీ॥ శే॥ కూచిగోపాలంగారి పుత్రిక. సత్కుటుంబినియు, చదువరియు, సౌభాగ్య సద్గుణవతియు నగు నిట్టి యువతీరత్న మకాల మరణమొందుట యాంధ్రమాతకు నష్టదాయకము. ఏమను చేయున దేమున్నది? ఈశ్వరుఁడు పునరావృత్తిపద మొసంగుగాక.

శ్రీ పబ్బిశెట్టి లక్ష్మీకమలమ్మగారు

విశాఖపట్నంలోనైన నాల్గవ స్వదేశీ వస్తుప్రదర్శనమున (1934-మార్చి) [illegible] చిత్రపుపని (Fret work) కై యోగ్యతా పత్రమును బడసెను.

చి॥ పద్మకుమారి

వయసు 16 మాసములు.

గ్లాక్సో, హార్లిక్సు, లాక్టోజన్ మొదలగు కృత్రిమాహారములతో గాక కేవలము ఆవుపాలతోనే పెరుగుచున్న బిడ్డ!!

వా॥ చి॥ పి. [illegible] రామయ్య, పెదపాలెం.

చకురు దండుగ

లగు ఛాందసుల సంఘం—దౌర్భాగ్యసంఘం— నే పసిదానినై యుండగా నా కుతికె కోసిన సంఘు.........

నే:—సరియే......కాని......

క:—యింక నాపాతివ్రత్యాన్ని గురించా? మీపాప సాక్షిగా, త్రిమూర్తుల సాక్షిగా నేను పాతివ్రత్యానికి భంగంగాచరించలేదు.

చదివెడిది వైద్యవిద్య గనుక దాని కనుగుణముగు వేషభాషల నుండవలసివచ్చె.

నే:—ఇంతలో బెంగుళూరునుంచి రావా?

క:—ఇక వివాహానికే వచ్చుట.

నే:—ఎవరి వివాహము?

క:—నాదే?

నే:—(ఆశ్చర్యము గ) నీదా? ఎప్పుడు?

క:—సుమారారుమాసములపైన.

నే:—సంబంధము?

క:—ఏవ్యక్తి యూపక సంఘసంస్కర్తగలయుం డగ్రగణ్యుడని పట్నమునందు నుతించబడుచుండెనో—యేవ్యక్తి నాధారము గాగొని నేసంఘసంస్కరణ ప్రారంభించితినో—యేవ్యక్తి తన సౌందర్యముచేతనూ వినయవిధేయతాద సద్గుణములచే నా మానసము చూరగొనెనో—ఆవ్యక్తి నాప్రత్యేకవైవాన్ని పరిసుచే గూర్చబడిన సంబంధాన్ని.

నే:—(సంభ్రమాశ్చర్యములుప్పతిల్ల) నిజమే! ధన్యుడననుచూ నామెం గాఢాలింగనమొనర్చి అధర సుధారసాస్వాదనచే మైమరిచి సుఖాంబుధి నోలలాడితి. ఆమెయూ ప్రణయ సామ్రాజ్యమందు పట్టమహిషియై గాఢాలింగనమొనర్చుచూ అర్ధముకుళితనయనయై నాముఖకమలము వీక్షించుచూ మైమరిచె. ఆ సుఖమున నెంతికాలముంటిమో మాకే తెలియదు. వమ్ముల చూచి యోర్వలేనిదై నిశాకాంత తన చెలియగు చక్రవాకిచే గూయింప నాబాల తెలివొంది నన్ను జూచి సిగ్గుపడజొచ్చె. మావుభయుల సుఖాంతము దెల్పుచున్నదో యనునట్లు కిటికిచీకటుగ్రమ్మె. టవరుగడియారమపశకునముగ 7 గంటలుకొట్టె. అంత నాడామె పడవంత్రిప్పి పడ్డుంవేరె. అంతె నామె నావనుండి దిగుచూ బురదలోపడె. నేసహాయపడ ఆమె పడ్డుకొచ్చి అచ్చటనున్న మేకు కాపడవంగట్టె. గృహాభిముఖులమై స్టేషన్ వద్ద అతికష్టముపై వీడి నే తూర్పునకు ఆమె దక్షిణమునకు పోబోవ ముందు యెవ్వరో తుమ్మినట్లు వినికిడి.

※

అవి చెన్నపట్నమందలి కలరారోజులు. యేవీధిన చూచిననూ యేభాగమున చూచిననూ విచారదృశ్యములే. యెచ్చట వినిననూ మృత్యుదేవతా నాట్యధ్వనియే. ప్రజల కానదంబుగూర్చు సముద్రతీరము నిర్జనమైయుండి కాష్టమయమాయె. నగరమునందెచ్చట చూచిననూ భీభత్సము మెండుగానుండె. కాలకృత్యానంతరం వార్తలెరుంగగోరి పత్రికాపఠన మారంభించ అకాలమున అయాచితముగా నిద్రాదేవికి నాపై కరుణగలుగ నేనొక స్వప్నముంగాంచితి. 'నాప్రియురాలు విహారార్థమై సముద్రతీరమందలి పొదరిండ్ల కొచ్చినట్లు నన్నుజూచి ఆమె నాకభిముఖియై రాదొడంగునంత నొకత్రాచు అకాలమృత్యువువోలె నామెం గరువ గమకించుచూ వెనుకరానే నదలింపనెంచు నంత నామె కాటం...' అయ్యో యని కలతమనస్సుతో తెలివంగ చూతునుగదా గదియందలి గవాక్షమునుండి వేడిగయున సూర్యకిరణములు నాపై ప్రసరించుచుండె.

కొలదిసేపటికి కొకలేఖరా చదువందొడంగితి. అందులో నాప్రణయప్రతిమ యపాయమందున్నట్లు నాసాయ మపేక్షించినట్లు వ్రాయబడియుండె. నాహృదయమం దామెను జూడవలెననెడి యాదుర్దా వాయు వేగమునుమించి వేగిరపడదొడంగె. నేనంటనే యామెయిచ్చిన విలాసమునకరిగి లోపలజూడ నెవ్వరో కలువరింపుచున్నట్లు హీనస్వరము వినంబడె. నాస్వసహాయమూలగాగొని యావ్యక్తి శయనించిన మందిరద్వారము ప్రవేశించబోవునంత నాపై 'నాథా! ఆచిలుకాగోరువంకల సౌఖ్యము-యిన్-డేగ-పాప మా వియోగి-చూడజాల' ననుచూ కనుదమ్ములు ముకుళించి శయనించియుండె. నేనామెశయ్యాంతరి నిర్జీవప్రతిమ

వోలె మూయుచూ అనుచేతడనై బాహ్యాజ్ఞానశూన్యుడనైయుండ దాహమని కన్నులువిచ్చె. నేదాహమివ్వ నేదదీరి నావేదనాయుతవదన మీక్షించి యిస్ యనుచూ కండ్లుమూసి కనుదమ్ములనుండి సెలయేటి ప్రవాహమువలె బొటబొట కన్నీరుం గార్చదొడంగె. నేనూ ఆదేస్థితియందుండియూ, నామె చూచిన అబలానామము సార్థకపరచునని తలంచి, గంభీరించి నా కన్నీరు చేరుమాలచే వత్తుకొనుచూ నామె గార్చు ప్రవాహమున కడ్డువైచుచుంటి. మరల ఆమె కండ్లుతెరచిః వచ్చితిరానాథా, ధన్యురాల, సమయమున కొచ్చినందుల కభినందనములు. నే తమ వియోగము భరించజాలకయూ వ్యవహారము లోకదారి కొచ్చుటచే మొన్న బెంగుళూరునుంచి వచ్చితి. నా కారోజె కలరా తగులుటచే తమ సాన్నిధ్యమునకు రాజాలకపోయితి. ఇక నాకు జీవితాశలేదు. నా భావిసౌఖ్యమూ అలోచనలు ఆకాశహర్మ్యములైనవి. నాథా! ప్రియా! అబ్బా—యిస్—నా పెన్నిధీ! నేమరణించుటకు పూర్వము నాకు రెండు కోర్కెలుగలవు. అవితీర్చ ప్రార్థనగాచ మనవివినుము. అల్లదే నాయల్మరాతీయుడు. దానిలో కనబడు మా చిరపరిచితురాలైనపర్సునిండన నేనివ్వ నామె దానిం గన్నుల నద్దుకొని నన్ను సంభోధించి 'యే పర్సు మనకు రాయబారియై యింత స్నేహాభివృద్ధి చేసినదో—అప్పటినుంచి యేది నాకభిమానియై ప్రాణసమానమాయెనో ఆపర్సు నాప్రాణాధిక్యునకు-యమూల్యునకు—అపారప్రేమాస్పదునకు— నా ఈ ప్రేమ జ్ఞాపకచిహ్నంగా నీయదలంచి పిలిపించితి. ఇక రెండవకోర్కె నా యావదాస్తియూ నిన్న తమ పేరవ్రాసి రిజిష్టరుచేసితి. దాని యాదాయముచే వనాథల కాశ్రమము గల్పించుడు. ఎన్ని కష్టములొచ్చిననూ నాప్రేమస్మరించి వానినెల్ల జయించెదరను ధైర్యముచేతనూ తమయందుగల స్వతంత్రము చేతనూ తమ యనుజ్ఞగోరకే చేసినపనికి క్షమించ ప్రార్థన. నా ఈమృతదేహ మా యాశ్రమమందు సమాధిపర్చకోరెద' యనుచూ పర్సిచ్చి అతికష్టముపై నాతొడపై తనశిరస్సుంచి బాహులతచె నన్ను బెనవైచి నావదన మీక్షింపుచూ నయనద్వారముల నుండి హర్షబాష్పములు రాల్చుచూ యిహ లోక యాత్ర జాలించె.

ఆమె పల్కులు వినుచూ స్తబ్ధుడనై మేఘము గప్పిన చంద్రబింబమువలె నున్న యామె ముఖము వీక్షించుచుంటి. పిల్లియొకటి గదిలో ప్రవేశించి పాలగిన్నెంబడద్రోసె. వాకిట కావలికుక్క కుయ్యోమనె. గడియారము 2 గొట్టె, గాలికి గోడనున్న రాధాకృష్ణపటము క్రిందబడి భిన్నమాయె. ఈ శబ్దముచే బాహ్యాజ్ఞానముకల్గి దైవవిధి—కృష్ణా నీలీలలనంతములుగదా' యనుచూ నాపె యాజ్ఞ పాలింప నిశ్చయించి కార్యక్రమ మారంభించితి.

౬

గిండీకిపోవుదారిలో నొక యనాథశరణాలయము సంఘసంస్కర్తయగు దేవధర్ గారిచే తెరువబడి ప్రస్తుత మైదువందలకుమించిన యనాథలకు కల్పతరువువోలెనుండె. అచ్చట హిందీ, సంస్కృతము, ఆంగ్లము గృహపరిశ్రమలు నేర్పబడుచుండె. నా యాశ్రమమందలి తయారుకాబడిన వస్తువులు ప్రదర్శనములం దగ్రస్థానమువహించి పతకముల బొందుచుండె. ఆశ్రమ బాలికల విద్యాప్రావీణ్యమునకు మెచ్చి ప్రభుత్వమువారు కొన్నిపతకములిచ్చి బహూకరించిరి. ఆపతకములచే కమలాసమాధిమందిరమున కెదురుగా కమలామందిర్ యని కూర్చబడె. వాని ప్రక్కనే అద్దపుపెట్టెలోబెట్టిన పర్సు తన ప్రభావముం దెల్పుచుండె. ఆశ్రమముఖద్వారమున కార్పొరెషన్ వారు తమ స్వంతకర్చుపై వివిధరంగుల విద్యుద్దీపములచే మోహన్ కమలామందిర్ యని కూర్చి ఆయాశ్రమమునకై వివిధ కష్టములకు లోనైననూ జంకక జయముగాంచిన మోహన్ రావు పేరుగూడ చేర్చి వారికి మోహన్ యందునూ అనాథలయందునూ గల యభిమానము వెల్లడించిరి.

త్యాగధనియై కీర్తిశేషురాలైన కమల మృతజీవియై యనాథలకు చిరస్మరణీయురాలుగదా!

పశ్చాత్తాపము

కవికోవిద. రావిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారు

సీ॥ పంకంబు నందుండి వ్యాధుల దొలగించు, బాతులు నన్నేమి పట్టిచేసె
కొక్కరో కోయంచు కూసి నిద్రనులేపు, కోళ్లు నా కేసిల్లు కోరిసల్పె
ఎఱువునున్నిఁబాల నిచ్చెడు సాధువుల్, గొఱ్ఱెలు నా కేమి మందొనర్చె
చెడుపదార్థము తిని చెఱుపులఁ బోఁద్రోచు, పందులు నా కేమిటాటు దెచ్చె.
గీ॥ అరరె, నాకుఁ జేసెడు మేళ్ల మఱచి స్వార్థ
మున ననపరాధముల సర్వమునకు నన్ను
నమ్ము మృగముల దయలేక సఱకి వాని
మురికి తిననేల! గింజలు భువినిఁ గఱవె?

ఉ॥ కన్నులపంటువైన పృథుకాంతినిఁ గూడి తరూపవిష్టమై
యున్న విహంగ దంపతులు మూరొ్కని తాగొ్కని కేరుచుండఁగాఁ
గన్నపు దొంగవోలెఁ జని గాటగునమ్ముసనేయఁ బెంటియుం
దన్నుకలాడి చచ్చెగద! తత్ఫల మూరక యెందు వోయెడిన్.

శా. ఔరా దుర్మతినైతిఁ! బిల్లకునుఁ దోకాడించుచున్ బ్రేమతో
క్షీరంబిచ్చునజంబునున్ సఱుకనే! చింతన్ లలిన్ శాబమా
త్రారై యేడ్చి కృశించి చచ్చెఁగద! తద్దృశ్యంబు నెంతేఁ గనం
గా, రాయైన ద్రవించు, దానిఁ జదువంగాఁ జేతులెట్లాడెనో.
గీ॥ ఎఱలఁ జూపి యాశను జనియింపఁ జేసి,
వచ్చినట్టి చేపల బట్టి బయటవైచి
తినిగదా! నీటివెలుపల దిక్కులేక,
నాదుచేతఁబడి, ప్రతిక్షణమును నిదిగొ.
గీ॥ నన్నుఁగమును నిన్ ద్రిమింగు చున్నానటంచు
ఘోరవికృతరూపముతోడ నోరు దెఱచి
పేర్చుచున్ మృతియున్ భయపెట్టుచుండ
నెంతయేడ్చెనో! యీకోల యెట్లు పోవు......

చ॥ ఇది మొదలింక నెప్పటికి హింస నొనర్పఁగ బోను, మాంసమున్
మదినయినందలంపఁ, బశుమారణ వారణ మూని క్రౌర్యమున్
వదలెదఁ; గాయగూరలను భక్షణసేసెద; దేవదేవు నె
మ్మది భజియించువాఁడ; నిక మాన్యుఁడనై చరియింతు నిమ్మహిన్.

పాపఫలము

శ్రీమతి బి. లక్ష్మీవెంకాయమ్మగారు

పూర్వము బుందేలు నగరమును క్రూరుడును పరస్త్రీలోలుడును అగు ఉస్మాన్‌జా అను మ్లేచ్ఛుడు పరిపాలించుచుండెను. అతని రాజ్యములో ప్రజలు లేశమైనా సుఖములేక అష్టకష్టము లనుభవించుచుండిరి. సౌందర్యవతులగు స్త్రీలు అతని కంటబడినయెడల వారిని తనవశ మొనర్చుకొనును. ఆ గ్రామములోనున్న రత్నసేట్ అను వైశ్యుని భార్య అసమానసౌందర్యవతియైయుండెను. ఆమె పతినే దైవముగా భావించి పూజించుచు పతివ్రతయై ప్రఖ్యాతిగాంచెను. దేశమంతటను ఆమె రతీదేవిని మించిన చక్కనిదనియు అరుంధతీదేవినిమించిన పతివ్రతయనియు చెప్పుకొనసాగిరి. ఈసంగతి ఉస్మాన్‌జా విని ఆమె నెట్లైనను వశమొనర్చుకొనవలెనని నిశ్చయించెను. పాపకర్ముడగు ఉస్మాన్‌జా స్త్రీవేషము ధరించి రత్నసేట్ యింటికి వెళ్లెను. నవాబుగారి పెద్దబీబీ వచ్చినదని జ్యోతిర్మయీదేవితో చెప్పమని దాసీతో కబురంపెను. పతివ్రతయగు జ్యోతిర్మయీదేవి కపటవేషముతో నున్నబీబీని గౌరవించుటకై వచ్చెను.

ఆమె సౌందర్యము అతని కన్నులకు మిరుమిట్లు గొల్పెను. సోదరీమణులారా, పతివ్రతకు తెలియని దేమున్నది! చూచుటతోనే ఆమె స్త్రీవేషముతోనున్న పురుషుడని గ్రహించెను. ఆమె అతనికి బుద్ధివచ్చునట్లు జేయుదమని తలంచి దాసీకి సౌంజ్ఞ చేసెను. దాసీ సౌంజ్ఞ గ్రహించి రత్నసేట్‌ను తీసుకొనివచ్చెను. రత్నసేట్ జ్యోతిర్మయీదేవివలన జరిగిన సంగతంతయు విని అతనిని స్తంభమునకు కట్టి కొరడాతో బాధింపసాగెను. దెబ్బలకు తాళజాలక అతడు నిజముచెప్పి, రక్షించవలసినదనియు ఇకనుంచి పరస్త్రీలను తల్లులవలె భావించెదననియు ప్రార్థించెను. కరుణామయులగు దంపతులు అతనిని వదలిరి.

రత్నసేట్ యుండగా జ్యోతిర్మయీదేవి తనకు లభించదని తలచి తుచ్ఛుడగు ఉస్మాన్‌జా రహస్యముగా అతనిని చంపెను. అతవము నొకపెట్టెలోనుంచి ఆమెకు పంపెను. ఆమె పెట్టెలోనున్న పతి కళేబరమును చూచి మూర్ఛనొందెను. ఆమె ఉన్మాదిని యైపోయెను. నాపతిని చంపినవానిశిరము వారము రోజులలో ఒక పతివ్రతవలన ఖండింపబడును అని శపించెను. ఆమె కళేబరమును శిరసుపై నుంచుకొని అరణ్యసంచారము చేయసాగెను. భూలోకసంచారమునకై వచ్చిన పార్వతీదేవి ఆచిన్నదానినిచూచి జాలినొంది సంగతేమని యడిగెను. జ్యోతిర్మయీదేవి పార్వతీదేవికి సాష్టాంగనమస్కార మాచరించి, తల్లీ, జగజ్జననీ, త్రిలోకేశ్వరీ, మాతా, మహిషాసురమర్దనీ! నా ప్రాణేశ్వరుని బ్రతికించుమని పలువిధముల ప్రార్థించెను. పార్వతీదేవి ప్రసన్నురాలై రత్నసేట్‌ను బ్రతికించెను. దంపతులిరువురును దేవిని పలుతెరంగుల స్తుతించిరి. దేవి సంతసించి అష్టైశ్వర్యములు పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి గల్గునటుల దీవించి అదృశ్యమాయెను. దంపతులిరువురును పురము

నకు వచ్చిరి. జనులందరు జ్యోతిర్మయీ దేవి పాతివ్రత్యమును వేతెరంగుల పొగడ సాగిరి. ఉస్మాన్‌జా పద్మగంధియను రాజ పుత్రస్త్రీని మోహించి బలిమింబట్ట సంకిం పగా పతివ్రతయగు నామె ఉగ్రురాలై నిశిత కరవాలముతో శిరస్సు ఖండించెను. పాప కర్ముడైన ఉస్మాన్‌జా మరణమునకు జను లందరు సంతసించిరి. సుగుణవంతుడగు రత్నసేట్‌ను ప్రజలందరు కలసి రాజును గావించిరి. జ్యోతిర్మయీ రత్నసేట్‌లు లక్ష్మీనారాయణులవలె విరాజిల్లుచు ధర్మ ముగా పరిపాలించుచుండిరి.

మాలాలి

శ్రీమతి రాజేశ్వరి గారు

బంగరుపతంగి యొక్కటి నింగినుండి
వ్రాలినది మా యొడిని భాగ్యవశముచేత
ప్రేమ తెరగూటిలో దాచినాము: దానిఁ
జూడ సుంకంబు చెక్కిలి చూరగొనుటె.

నిదురలోనైన నఁ బిడికిళ్ల వదలకుండ
నేమి దాచిపెట్టెదో కాని మేమెరుగము
భావి భాగ్యమో, ప్రేమ సంజీవనంబొ!
కట్టుకథ రీతిగా మాకు గానుపించు.

కాలికి కాలును కేలికి
కేలును తగులంగనీక కేవల మమృతాం
దోళికపై బవళించిన
మా లాలిని బోల చందమామ యొకండే!

ఒక లేవెన్నెల రేక కన్బొమలపై యుయ్యాలలూగంగ స్వా
ప్నిక మాధుర్యము దోచబోలునుసుమీ నీ లేయెడందన్; కపో
లకళాసీమల చిన్నిగుంటలువడన్ రాణించు చిర్నవ్వు నే
రికగన్ నేర్చితివమ్మ మా యనుగు లాలీ! తెల్పుమీ నా చెవిన్

మురిపించి మబ్బుచాటున
కొరిగి యొరిగి పోవుచుంటి వో జాబిలి! నీ
వరిగిన నరుగుము; మాకీ
మురిపెంపులప్రోవె నిండుపూర్ణిమ యెపుడున్!

ప్రేమ పాశము

బాలకవి వత్సవాయి సత్యనారాయణవర్మగారు

"ప్రేమ" శబ్ద మత్యంతమధురమైనది. శబ్దమే యింత మధురమైయుండ దాని యర్థ మెంత మాధుర్యముగనుండునో వేరుగ వ్రాయవలయునా? కాని ప్రేమ అనంతమైనటువంటిదియు, అవ్యయమైనదియు నగుటచే దానియర్థము తెలిసికొనుట చాల కష్టము. యువకులు దేనియందు మగ్నులయ్యెదరో, వృద్ధులు దేనిస్మరణమాత్రమున తమ జీర్ణశరీరముల యొక్క బాధను త్యజించెదరో, అట్టిప్రేమ శబ్దార్థము వర్ణనాతీతముగదా? సాహసము, ధైర్యము, పవిత్రతయు, మఱియు ఆత్మవిశ్వాసము, యీనాలుగును ప్రేమశబ్దార్థము తెలిసికొనుటకును, పొందుటకును సాధనములు.

* * *

మోహనసింగు కల్యాణపురిమునగల ప్రజలలో మిక్కిలి ధనవంతుఁడు, సుఖవంతుఁడును, సదాచార సంపన్నుఁడు, సజ్జనుఁడును కూడనైయుండెను. కాని జూదమాడుటయన్న నాతని కెక్కుడయిష్టము. అంత్యమున కాతఁడు తనసర్వస్వమును కల్యాణపుర పాలకుఁడైన ఠాకుర్ శ్యామసింగునకు జూదమున నర్పించెను.

* * *

"వీణ" పదునారేండ్ల యువతి. సద్గుణసంపన్నురాలును, సౌందర్య రాశియునైయుండెను. వీణ బాల్యముననే యెన్నియో గ్రంథములఁ జదివెను. ఆత్మవిశ్వాసమే మనోవ్సితంబుల నెరవేర్చునని తన విద్యవలన తెలిసికొనెను. తానొక భూపాలకుని పత్నిగావలెననితన మనోభిలాష! ఈమె తనతండ్రి మోహనసింగు జూదమున సర్వస్వమును గోల్పోవుట కెంతయు చింతించెను. కాని విద్యావతి యగుటచే తిరుగ ధైర్యమవలంబించెను......... ఆసమయమున కల్యాణపురి సమీపమున గల పల్లెలందును, కల్యాణపురమునందును, "రామజోగి" యను క్రూరుఁడు తన యనుచరులతో దోపిడిచేయుచుండెను. కల్యాణపురమునందా క్రూరుని భయముచే రేయింబవళ్లు ద్వారముల బంధించి స్త్రీపురుషులు భయభ్రాంతులై నిద్రాహారములులేక వసించుచుండిరి.

* * *

అశోకుఁడు రామనగర సేనాధిపతి. మిక్కిలి ధైర్యశాలి యగు యువకుఁడు. బలాఢ్యుఁడు సుందరుఁడుకూడ నైయుండును. అశోకుఁడు రామజోగిని వెదకుచు తిరుగుచుండెను. ఒకనాఁడు కల్యాణపుర సమీపమున కరుదెంచెను. సమీపమున జరుగుచున్న యొక భయంకర ఘోరపోరాటము నాతఁడు తిలకించెను. ఆశ్చర్యక్రోధములచే నాతని శరీరము కంపించెను. పదిపండ్రెండుగురు దుష్టులతో నొక వీరరమణి పోరాడుచున్న ట్లాతనికి కనుపించెను. వెంటనే యచ్చోటికి కరిగెను. దుష్టులు పరుగిడిరి. వీరరమణీ యశోకు లొకరినొకరు ప్రేమదృష్టులతో చూచుకొనిరి. ఇరువుర హృదయములందును ప్రేమ యంకురించెను. "ప్రేమపాశము"చే నిరువురు గాఢముగా కట్టబడిరి వీరరమణి మనవీణయే! దుష్టులు రామజోగి యనుచరులేకదా!

* * *

మరునాటి యుదయమున దొంగలు పట్టువడిరని వదంతి బయలుదేరెను. కల్యాణపురజనులెల్ల నిశ్చింతతో గృహములనుండి వెలికివచ్చి తిరుగాడఁజొచ్చిరి. "సాయంకాలము నాలుగుగంటలాయెను. రామజోగియనుచరు లొక పథికుని దోచిరి. మఱియు నాపథికుని చేతనే కల్యాణపురగ్రామజనులకు "రామజోగి వచ్చుచున్నాడు. జాగ్రత్త" యని వర్తమానమంపిరి. జనులెల్లరు యథావిధి మందిరంబులఁ జొచ్చి ద్వారముల బంధించుకొనిరి. ఆవర్తమానము తెచ్చిన పథికుని కెవ్వరు నిలువస్థానమైన నివ్వరైరి. "రామజోగి వచ్చుచున్నాడు." అను వాక్యము విన్నంతమాత్రమున వీరరమణియగు వీణయొక్క శరీరము క్రోధముచే కంపించెను. వెంటనే తన తండ్రి కరవాలమును చేతధరించెను. సింహనాద మొనర్చుచు కల్యాణపురమైదానమునందు నిలచెను. మఱియు పిఱికిపందలై గృహంబుల దాగియున్న ప్రజల కిట్లు ధైర్యము గొలుపఁబలికెను. "స్త్రీల యొక్కయు, బాలబాలికల యొక్కయు ప్రాణముల రక్షింపజాలని వారు పురుషులు కారు. నపుంసకులక్రిందనే పరిగణింపఁబడుదురు. ఇండ్లయందుఁ దాగియున్నచో బలవన్మర

ణమునకు పాత్రులయ్యెదరు. నేనబలను! నా పేరు వీణ యనెదరు! మీకు సహకారిణిగానుండి యా దుష్టుల దునుమాడెద! పిఱికిపందలై ఇండ్లలో నిద్ర బోకుఁడు. మనజన్మలు శాశ్వతము లకావు. రండు! మీ మగతనముజూపి పోరాడుఁడు. దుష్టసంహార సమయమున ప్రాణముల గోల్పోదుమా, వీరస్వర్గము లభించును! లేదా, విజయము సమకూడిన, సర్వోచారముగ వసింపవచ్చును! సోదరులారా, భయదేవతను పారద్రోలుడు! దుష్టుల దునుమాడుడు!......

వీణ యొక్క సాహసవాక్యములు గ్రామజనుల మనంబుల కఠోరఘాతంబులవలెఁ జొచ్చెను. గ్రామజను లెల్ల ధైర్య మవలంబించిరి. తమతమ ఆయుధంబుల దీసిరి. వీణచెంతకు వచ్చిరి. వీణ కాధిపత్య మొసంగిరి. ప్రాణములపై నాశవిడచి పోరాడిరి. వీణ తన కరవాలముచే రామజోగి కుడిభుజంబున గొప్ప గాయము కలుగఁజేసెను. అకస్మాత్తుగా నశోకుఁడా సలమునకు వచ్చెను. రామజోగి పోరాటమున నిలువలేక తనయనుచరులతో పరుగిడెను. వీణ యొక్క సాహస కార్యమునుఁజూచి యశోకుఁడు మిక్కిలి సంతసించెను. మఱియు నిట్లు బల్కెను. 'ఇట్టి దుస్సాహస కార్యములవలన నెప్పుడైన ప్రాణహాని సంభవించును సుమీ!'

అశోకుని వాక్యముల కడ్డమువచ్చి వీణ గంభీర పూర్వకముగ నిట్లు బల్కెను. జీవనము లశాశ్వతములు. ఎవ్వరును అన్యులపై నాధారపడి యుండరాదు. మన సర్వస్వము దొంగిలించిన పిదప మన మేమి చేయగలము.' ఆహా! వీరాంగనయగు వీణ ధన్యురాలు. ఇట్టి భారత వీరాంగనలను దైవము ప్రసాదించుగాక! అశోకుఁడు వీణతో ప్రేమపూర్వకముగ మరల కొలఁదిదినములలో కలియుదమని బలికెను. రామజోగి వృత్తాంతము తెలియఁజేయుటకు రామనగరునకుఁ జనెను.

* * *

మోహనసింగు సర్వస్వమును గోల్పోవుటచే ఠాకుర్ శ్యామసింగునకు లొంగిపోయెను. ఒక నాఁడు మోహనసింగ్ శ్యామసింగుల కిదిగువ సంభాషణమాయెను.

శ్యామసింగు:—మోహనా? నీవు ప్రస్తుత మత్యంత దరిద్రదశలో నుంటివి. నీకట్టి యిక్కట్టులును లేకుండఁజేయుదును. నీ పుత్రికయగు వీ...ణ... నునా...కొసంగుము లేనిచో పలుచిక్కులకు లోనయ్యెదవు!

మోహ:—మహాశయా, నా యాత్మతో సహితము నా సర్వమును తమ కర్పించియే యుంటిని. గాని నా పుత్రిక నొసంగుటకు నా మనంబొప్పదు, నా శక్యముకాదు.

శ్యామ:—అటులైన నీవు పలుచిక్కులకు లోనయ్యెదవు! నాతో వైరము నీకు తగదుసుమీ!

మోహ:—ప్రభుచిత్తము. "సత్యమేవ జయతి"

* * *

శ్యామసింగు బహు క్రూరుఁడు. చిరకాలమునుండి వీణపై తానత్యధిక వ్యామోహముతో నుండెను. అందుకై యెన్నియో క్రూరకార్యముల నాచరించెను. తుదకు జూదమున మోహనసింగు యొక్క సర్వస్వము లాగుకొనియెను. వీణను బలాత్కారముగ తన గృహంబునకు తీసికొనిబోవ యత్నించెను. అందు కొఱకే "రామజోగి" యను చోరుని వేషమును ధరించి గ్రామమున దోపిడి యగునని భయము కల్పించెను. చివరకు పోరాటమున నోడెను. వీణ పతివ్రతయు, వీరరమణియు నగుటచే వీని యాటలు సాగలేదు. ఎన్నియో కుట్రల యోజింపుచుండెను.

* * *

మోహనసింగు శ్యామసింగువలన తన కేమికీడు వచ్చునో యని భయపడుచుండెను. మఱియు పుత్రికయగు వీణతో గూడ కల్యాణపురము విడచి యేదేని గ్రామముపోవ నూహించుకొనెను. తన యభిలాష వీణ కెఱింగించెను. వీణ అశోకుని యందుండెడి ప్రేమచే అందుల కంగీకరించకపోయెను.

* * *

ఠాకుర్ శ్యామసింగు మోహనసింగుతోపాటు వీణను కూడ తన కోటయందు బంధించెను...... రామనగరున అశోకుని కీ వార్త తెలిసెను. వీణ కిట్టి కష్టము ప్రాప్తించెనని విన్నంతమాత్రమున అశోకుని ముఖాకృతి మారెను. నేత్రములనుండి క్రోధాగ్ని వెలువడుచుండెను. తక్షణమే వలయు దుస్తుల ధరించి తురగమునెక్కి కల్యాణపురమువైపు అత్యధిక వేగముగ గుఱ్ఱమునుఁ దోలెను. వాక్యము బలుకునంతలో అశోకుని యశ్వము కల్యాణపురపు కోటద్వారము చెంత నాగెను. అశోకుఁడు తన గుఱ్ఱమునుదిగి దాని నచ్చోటనుంచి యొరనుండి కరవాలమునుదీసి ఇటు నటు ద్రిప్పుచు నిర్భయముగ కోటలోనం బ్రవేశించెను. వీణయున్న గదిచెంతకుంబోయి వీణను విడిపించెడి యత్నములో నుండెను. ఇంతలో శ్యామసింగు పలువురు సహచరులతో యశోకుని బంధించెను. పిమ్మట అశోకుని ఒక పెట్టెయందుంచి మూత బిగించి రామనగరు పరిపాలకునకు కానుకగా బంపెను.

* * *

నాఁడు శరత్కాలపూర్ణిమ. రామనగరు ప్రభువగు ప్రతాపసింగు తనకోటలో పడకకుర్చీయందు కూర్చొని చల్లగాలి సేవించుచుండెను. ఇంతలో కల్యాణపురమునుండి యొక పెట్టెవచ్చెనని ద్వారపాలకుం డొకఁడు ప్రతాపునకు విన్నవించెను. వెంటనే దానిని తెప్పించి విప్పించెను. చూచుసరికి ప్రతాపుని హృదయము కలవరమందెను. అశోకుని లేవనెత్తి శైత్యోపచారముల చేయించెను. అశోకుని వలన ప్రతాపుడు విషయమంతయు తెలిసికొనెను. సైన్యము సిద్ధముచేయించెను. అశోకుఁడు తన సేనతో కల్యాణపురము కోటపై దాడివెడలెను.

* * *

ఇచ్చట శ్యామసింగు మోహనసింగును పలుబాధలు పెట్టెను. ఎన్ని చిక్కులుపెట్టినను మోహనుఁడు, వీణను తనకొసంగుటకు ఇష్టపడలేదు. ఎట్టకేలకు వీణను తన మనోభీష్టంబు నెఱుఁగజేసెను... పాపము. వీణ శ్యామసింగున కిట్టి బుద్ధికలదని ఇదివర కెఱుంగదు. ఇందులకై తన్ను బంధించెనని కూడ తెలియదు. తండ్రి జూదరి యగుట తన్నుగూడ పందెములో నొడ్డెనేమో యని మాత్రమే యామె యనుకొనుచుండెను. లేనిచో ఇంతకు పూర్వమేయైనచో నాతని యనువుల గొనెడిదియే! వీణపై సామదానభేద దండోపాయంబు లుపయోగించెను. అంత్యమునకు శ్యామసింగు ఆలోచించి తన సమ్మతము తెలియఁజేయుటకు వీణకు మూడుదినంబుల నొసంగెను.

* * *

మూడవనాటి యుదయమున పరిస్థితులు మారెను. రామనగరు సైన్యమంతయు కల్యాణపురపు కోట చుట్టును ముట్టడించెను. ఇరుసైన్యములకు గొప్ప పోరాటము కలిగెను. అశోకుఁడు జయమందెను. కోట స్వాధీనముఁ జేసికొనెను. శ్యామసింగును బంధించెను. వీణా మోహనుల విడిపించెను...... అశోకుఁడు శ్యామసింగు, వీణా మోహనులతో రామనగరు చేరెను. ప్రతాపసింగున కాజన్మాంత కారాగారవాసశిక్ష విధించెను. మోహనసింగునకు తన సర్వస్వమును ఇప్పించెను. వీరుఁడగు అశోకుని కల్యాణపురప్రభువుగా నొనర్చెను. ఆహా! నాటి వీణాఅశోకుల యుత్సాహ మపారము. ఒక్కమారుగ నిరువురు కౌగిలించుకొనిరి. వీణా అశోకుల కత్యంత వైభవముగ వివాహము జరిగెను.

* * *

ఎల్లప్పుడును సత్యమే జయముపొందుచున్నది... దుర్మార్గుల కెల్లప్పుడు కష్టములే సంభవించును... ఆత్మవిశ్వాసమే కార్యసాఫల్యము... ధైర్యమే ప్రధానము... సోదరీమణులు, విద్యయున్న నేగాని విదుషీమణులు కాజాలరు... విదుషీమణులులేని దేశమునకు సౌభాగ్యము చేకూరదు.

'పల్లెటూరి సంసారి'

శ్రీ సీతారామమ్మగారు, బి.ఎ.ఎల్.టి.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమునుండి గణితశాస్త్రమందు పట్టపరీక్షలో కృతార్థురాలైన మొదటి హిందూ బ్రాహ్మణయువతి.

ఈమె డాక్టరు కనగాల లక్ష్మీనరసింహారావుగారి ప్రియపుత్రిక. 27-6-1910 తేదిని జన్మించి, 1930 సంవత్సరములో పట్టపరీక్షయందు కృతార్థురాలై, నాటినుండి గవర్నమెంటు విద్యాశాఖలో పనిచేయుచున్నారు. ప్రస్తుతము ఏలూరు గవర్నమెంటు ట్రెయినింగు స్కూలులో ఈమె ప్రథమ సహోపాధ్యాయినిగానున్నారు.

అమ్మమ్మ

రాయసం వెంకటశివుడు గారు

ప్రేమవిషయమున అమ్మకు అమ్మమ్మకు, ఎండ వెన్నెలలకుండు భేదము గలదు. తల్లిప్రేమ అగాధము నిర్మలము ననుమాట నిజమె. ఐనను, ఒకప్పుడది గండశిలలతోను సుడిగుండములతోను గూడియుండును. ముత్తవతల్లిప్రేమ యడ్డులేని ప్రవాహము. మాతృప్రేమ యతిమధురమైనను, ఒకొక్కప్పుడు వెగటుగనుండును. మాతామహీయనురాగము మాత్రము నిత్యము తీపియె.

అమ్మమ్మను జగతిని పీడించు బాధలు, కలంచు కష్టములును గడచి పోయినవి. ఇంక నంతయు నామెకు తీరికసమయమే; లోకమామెకు పెద్ద విశ్రాంతిభవనము. ఆమె సెలవిచ్చిన విద్యార్థిని; పాత్రనభినయించి కూర్చుండు నటి; ఒడ్డుచేరిన యాత్రకర్త్రి!

అమ్మమ్మ యొకరి కొదిగుండనక్కఱలేని సర్వస్వతంత్ర. నిండు నలవున నిన్నామె ముద్దాడఁగలదు. నిన్ను లాలించి బుజ్జగించును. అమ్మవలె నీమీఁద చీఁదరించుకొనునని నీవామెయెడ జడియవు. నీవేమిచెప్పినను, ఏమిచేసినను, ఆమె కంటగింపదు; చిఱునవ్వుతోనె నీకు బుద్ధిగఱపును. ఆమె నీవశముచేసిన కిటుకులసంచి జన్మమం దెన్నటికిని తఱుఁగునది కాదు! ఆమెబోధించిన సుద్దులు, అనుదినము నీకు చేయూఁతయగును. ఆమె నేర్పిన నీతులు నీ కష్టములను గట్టెక్కించును.

అమ్మమ్మ, నీకు తీయని పలుకులు చెప్పును. కమ్మని మిఠాయిలు పెట్టును. ఆమె, నీమీఁదకోపపడదు. నిన్ను దండించుట కామెకు చేతులురావు. ఆమె మాట జవదాటుటకు నీకును మనసొప్పదు. ఆమెవాక్కులు పూవులవలె మృదువగునవి, చక్కెరవలె మధురమగునవి, మంచినీటివలె సేదదీర్చునవి. బుజ్జగింపులె యామె శాసనములు. అమ్మమ్మ సదా నీమీఁద గురిపించునది మురిపెములు, దీవనలును! ఇంతటిభాగ్యమనుభవించు నీ వెంతటి సౌజన్యవతివి కమ్మని సదా యామె కోరుచుండునో యూహించుకొనుము!

మాలపిల్ల

శ్రీమతి పర్లసుశీలగారు

చాలవృద్ధిగఁబండిన, సస్యమెల్ల
గోసికొనెఁగర్షకుఁ; డపు డొక్కొక్కగింజ
యక్కడక్కడఁ బడఁ బక్షియట్లు మిగులఁ
బ్రీతినేరుచుండెను మాలపిల్ల యొకతె ॥

మాసినచీరపైఁ జినుఁగు మాటికిసర్దుచు నొక్కచేతితో
భాసురమైనమోము పయిఁ బల్మరుఁబడ్డ చికాకు వెండ్రుకల్
వే సవరించుకొంచు మది విన్నదనంబు స్ఫురించు రూపవి
న్యాసముతోడ నుండెఁ గరుణామయమూర్తియొ నాగ నచ్చటన్

నాచుగప్పిన సుందరనలినమట్లు
కంది కమలినవదనపుఁ గాంతితోడ
హృదయపేటిక గొనముల రొదలు లోన
నడఁగి పైదుమ్మువారిన యట్టు లలరె ॥

కాలుఁడో యంచు భీతిమదిఁ గల్గఁగఁజేయుచు దున్నపోతులన్
దోలుచుఁగర్షకుండు తనదుడ్డునుదాలిచి రౌద్రమూర్తితోఁ
గాలినిజోడు కిఱ్ఱుమని గర్జనసేయఁగ వేగ నంత నా
బాలికయున్నతావునకు వచ్చియునిట్లనె నామెవంకఁగన్ ॥

ఎవ్వతెవోసి గింజలివి యేమని యేరుచునుంటి? వింతగాఁ
గ్రొవ్వితె? యింతసాహసము కూడున? పోయుము గింజలన్ని నీ
వెవ్వరితాతమూటయని యేరితి వింతటిదాఁకఁ బొమ్ము పో
మ్మెవ్వరి నడ్గివచ్చితివి యీడ్చెదనిప్పుడె యింక నిల్చినన్ ॥

ఇంతమాత్రమైన ననుగ్రహింతురనుచు
నయ్యగా రివి యేరకోరనుచుఁదలఁచి
యేరితినిబాబు పోలెఁడెయేని కావు
ఈయకుండినఁ దీసికొం డివిగో తండ్రి ॥
సిగ్గులేదటె మాటలు చెప్పుటకును
కాఱులటచెదవేటికే నోరుమూయు
మనుచు దుడ్డుతోనొక్కటి యట్టెమోదె
మూర్ఛపడెఁ బాప మా మాలముద్దరాలు॥
అంత స్మృతిలేక కొంతసేపట్టులుండి
కటికయుపవాసములచేత గమలియున్న
తనువు నిండినబొబ్బగన్గొనియుఁ గనక
యల్లలాడఁగఁ బదయుగ్మ మపుడు లేచె ॥
చేయ నాపొట్టకొఱకయి చింతనింత
కాని ముదుసలిపితరులు కడుపుకాలి
దగనిక్షుద్బాధచే స్మృతితప్పిడస్సి
యెట్టులుందురో యనుచు శోకింతు మదిని ॥
ననుచు నాదీన పొగులుచు నచటువాసె ॥

నేనూ—అతనూ

ముదుంబి నరసింహాచార్యగారు

నేనూ, అతనూ, బాల్యస్నేహితులం, సహాధ్యాయులం. లలితకళాపిపాసతో మే మిద్దరం కొన్నాళ్ళు కవితాకన్యక నారాధిం చాం; చిత్రకళాదేవత నుపాసించాం. మా కళాకుసుమాలు ప్రపంచోద్యానవనాన్ని సహజమధురపరిమళంతో ముంచెత్తి వేశాయి. తోడి విద్యార్థుల, ఉపాధ్యాయుల అత్యుక్తులు ఉత్ప్రేక్షలు వినలేక మా చెవులు గింగురులెత్తిపోయ్యాయి. తటిల్లతలవలె మా విద్యార్థిజీవనాలు అలౌకికమైన ఒక స్వర్గజ్యోతిని మెఱపించి యింతలో అదృశ్యమైపొయ్యాయి. కనులు తెరచి చూతుము కదా, ఆ స్వర్గీయ పవిత్రజీవనానికి ఎన్నో వేల మైళ్ల దూరంలో—భయంకరనరకవాసనలతో కూడిన సంసారసాగరంలోపడి కొట్టు కొంటున్నాం, నేనూ అతనూను.

అంతవరకూ, నేనూఅతనూ మధుర దివ్యస్వప్నపథాలలో విహరించే భావకవి చిత్రకారులం. ఇద్దరం ఏకపట్టణవాసులం, పవిత్రప్రేమోపాసకులం; అహంభావరహితు లం. కాని యిప్పుడు జీవితంలో ఆ సారళ్య మాధుర్యాలేవి? ఒకానొక అవ్యక్తమైన ఆశంకతో మాహృదయాలు చలించిపోతు న్నాయి. దివ్య స్వప్నరాజ్యాలనుంచి పద చ్యుతినంది, ఉదరనిర్వహణంకోసం సామా న్యమానవవాసనలతో యీ సంసార మరు భూమిలో పరిభ్రమిస్తున్నాం. ఒక దారుణ యంత్రణ—దురంతపరివేదన—భీషణ అను తాపం మా హృదయకుహరాల్లో, దుఃఖాంధకారంతో కలిసి ముఖరితమగుచు న్నది. జీవితంలో యెన్నడెఱుంగని నిగూఢత, సంకుచితభావం, వ్రీడాప్రవర్తన, అనుభవంలో నికి వచ్చాయి. ఇవన్నీకలిసి మాయిద్దరి జీవితంమధ్య ఒకప్రగాఢ యవనికను కల్పించి నవి. ఆ యవనికాభ్యంతరములలోనుండి మా హృదయాలు ఒకదానికొకటి ఒకటి పరిత పించిపోతూన్నవి. మా జీవితనాటకాలలోని వియోగగీతికల యాలాపనలను లోకం ముక్త కంఠంతో పొగుడుతోంది. అతని కళాలా పసలలోని వర్ణరాగాలకు నాహృదయం ఉప్పొంగిపోతుంది. నాకవితాలాపాలలోని గీతికారాగా లతనికి శ్రావ్యములై హృదయ సందేశాల నొసంగుతూంటాయి. అతను అల్ప సంతుష్టి, నిరాడంబరుడు, నిస్పృహుడు. నేను అర్థవంతుడను, పైగా దానశీలుడను, కీర్తికాముడననికూడ లోకాపవాదు. ఇంత భేదం యేర్పడిపోయింది మా కుసుమసమాన జీవనాల్లో. ఎందుచేత? బాల్యం, సారళ్యం, మాధుర్యం, మాగ్ధ్యం మాజీవితాల్లోనాశ నం అయిపోయాయి గావున. ఈ పాడు ప్రపంచకంలో, దుర్ధర్షణమైన కర్కశమైన జీవనభారం మా సుకుమారజీవితములపై విరుచుకుపడింది కనుక. కాని మాలో మిగి లిన, కొన ఊపిరితోనున్న బాల్యవాసనను ఆధారంగాచేసుకొని మాపరస్పరస్నేహం దిన దినం అభివృద్ధిపొందుతూనే ఉంది. భావనా మయమైన దివ్యలోకాల్లోనిభావోద్యా నాల్లో, చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని విహరిస్తు న్నాం నేనూ అతనూను.

....

....

....

నేను అతన్ని చూసి యుగాలుగతించిపోయి నట్లుంది. కాని అతను నన్ను మరచిపోయాడని నే ననుకొనను. చిత్రకళాప్రపంచకంలో అతనితూలిక అత్యద్భుత ప్రావీణ్యాన్ని ప్రదర్శించింది. గ్రంథములు పత్రికలు అతని కళాకుసుమసౌరభమును దేశంలో వెదజల్లుతున్నాయి. నే నానందం పట్టజాలక పోయేవాడను. బహుశః అతను నన్నుకూడ ఆన వాలు పట్టే ఉంటాడు. నా కవితాకన్యక తారుణ్యప్రభలనీక్షించిచకితుడై యుంటాడు. నా కవితాకాంతకు లోకంలో జరిగే సన్మానాలకు అతను సంతోషింతోషించని నాడు నాకు సంతుష్టిలేదు. ఈవిధంగాఆత్మైక్యతను పొందితిమి నేనూఅతనూను.

౨

లోకం దృష్టిలో నాజీవితానికి వసంతోదయం అయింది. అంటే నావివాహం నిశ్చయమైంది. నాహృదయం స్వప్నభంగం అయినందుకు తల్లడిల్లిపోయింది. నేనొకవిధంగా నాసంతప్తహృదయాన్ని శాంతిపరచుకొన నిశ్చయించుకొన్నాను. కవితాకళాకన్యకల హృదయపూర్వకమైన ఆశీర్వాదవారిధారలతో తప్తజీవన మరుక్షేత్రాన్ని సించితం చేసుకొని సాఫల్యతనంద కాంక్షించాను. అతను తన కళాకాంతతోవచ్చి మధుర ఆశీస్సులతో నన్ను ముంచెత్తాలనియు—నేను అతనికి కనకాభిషేకంచెయ్యాలనియు నాఆశ. కళాప్రపంచకంలో అతనికి ప్రత్యేకత ప్రాముఖ్యత ఉన్నాయని నాఉద్దేశ్యం. కాని ప్రత్యేక ఆహ్వానంతో అతన్ని పిలువడానికి నాకు ధైర్యం చాలలేదు. అతనిదృష్టిలో వివాహం ఒకపెద్దబంధనం. కావ్యసాహిత్య ప్రపంచకంలో స్వచ్ఛందవిహారంచేస్తూ మధురస్వప్నపథాలలో విహరించుతూండే కళోపాసిజీవితం, ఒక క్షుద్రబాలికయొక్క సామాన్యజీవితంలో కేంద్రీభూతం అయిపోతోందంటే అతనెంతమాత్రం ఒప్పుకొనడు. పవిత్రమైన కళోపాసనకు తుచ్ఛసంసార బంధనం గాఢప్రతిబంధకంఅని అతనితలంపు. అట్టివానిని నే నెట్లాహ్వానించగలను? స్వచ్ఛ తేజోమయమగు వినిర్మలగగన మండలములో విహరిస్తూన్న శుకముఖమునుండి పంజరబద్ధ పికజీవితాన్నిగూర్చి పాడించగలమా?

అహంభావంచేత అభిమానంచేత-ఇచ్ఛకాలచేత ఆ తపోజీవితాన్ని భంగపరచడం నాతరమా? నేను సంకటంలో పడ్డాను. స్వయంగా అతని శుభదర్శనంచేసుకొనుటకు సాహసంలేకపోయింది. అనంతావేదనలచే నా హృదయం పరితప్తమైపోయింది. నాఉన్మాదావస్థనుచూచి లోకం నవ్వింది—పరిహసించింది. అంతుపొంతులేని భావవీచికలచే హృదయసాగరం పొర్లిపోయింది. నాహృదయంశిథిలమైపోయింది. నేను వినిర్మలశాంతిని ఆశించాను. హృదయాన్ని సుదృఢపరచుకొనుటకు కొంతవ్యవధి అవసరమైంది. కాని లోకం నామనోప్రవృత్తులను లక్ష్యపెట్టలేదు.

అశుభఘడియలు—కాదు, శుభఘడియలు రానేవచ్చినవి. నిర్విఘ్నంగా 'వివా

హం' అయింది అనిపించారు. దేశదేశముల లోని కళోపాసకులు తమతమ లలితకళా కుసుమాలతో నాజీవితవసంతోద్యానవనాన్ని సాఫల్యత నందించారు. యథోచిత రీతి వారందఱు సత్కరింపబడ్డారు. నాకు అతను రానిలోటు దుర్భరమనిపించింది.

నాజీవితసంగీతంలో ఏదో అపశ్రుతి ఆవహిల్లింది. అతని లలితకళాకుసుమాలతో నామస్తకం అభిషిక్తంకాలేదు. ఉన్నతాదర్శంతో కూడుకొన్న కళోపాసికి నేను తగిన గౌరవం చెయ్యలేకపొయ్యాను. అతనికి తగిన సత్కారం చెయ్యనిదే నామనస్సుకి శాంతిలేదు.

ఒక దారుణాశంకతో నాజీవితం దహించుకొని పోతోంది. పశ్చాత్తాపవహ్నికీలికలు నాఉత్తప్తహృదయపుటాన్ని భస్మంచేస్తున్నాయి. నేను స్వయంగా ఆకళామూర్తిని ఆహ్వానింపలేకపోతిని, తన శుభాకాంక్షలను నాపై వర్షించటానికి అతనిఆత్మ ఎంతో పరితపించిపోయి ఉంటుంది. నాకు తెలుసు, అట్టి సద్యోగ మతనికి కల్గించకపోవుట నాదే తప్పు.

స్త్రీ అయినంతమాత్రంచే—స్త్రీజాతిని నేను దూషించను—కష్టసహిష్ణుత వినమ్రత సేవాభావముల సంఘటనమే స్త్రీ యని నా ఉద్దేశ్యం. స్వర్గధామంలోనుండి యీదేవీమూర్తులు పాపపంకిలమైన యీపాడులోకంలోకి ఎందుకువచ్చారు? పురుషులకర్కశ పాషాణహృదయాల్ని కట్టుకొని తలపగుల కొట్టుకొనుటకేనా? ప్రేమయొక్క ఆదాన ప్రదానంలోనే జీవితమాధుర్యం యిమిడి ఉన్నదని నే ననుకొంటాను. నాశుభోదర్కాన్ని విని అతను సంతోషించే ఉంటాడు.

3

కాలం తన సంవత్సరావృత్తాల్లో ఎన్నోసార్లు దొర్లిపోయింది. అతని హృదయాన్ని అజ్ఞాతరూపంగా నేను అనుభవంలోకి తెచ్చుకొంటున్నాను. నాహృదయపరితాపంలో అతడు భాగం పంచుకున్నాడు. నేను అతని విషయంలో దురంతపరివేదన పొందుతున్నానని ఆహృదయం గ్రహించింది. అతని సుకుమార హృదయాన్ని కష్టపెట్టాను. నాకెందుకింతవెఱ్ఱి. అతడు తన భౌతికశరీరాన్ని ఎల్లాగో అల్లాగ నావద్దకు జేరేస్తేనేకాని మాపవిత్రస్నేహం అభివృద్ధి పొందదూ? హృదయాలు నిష్కళంకాలయినప్పుడు బాహ్యాడంబరా లెందుకు?

ఇక మరేమీలేదు. అమూల్యమైన ఆ పవిత్రసుహృదత్వానికి స్మృతిచిహ్నంగా తుచ్ఛమైన నావజ్రాంగుళీయకం ఒకటి అతని దగ్గరఉంది. అతడా ఉంగరంతో తన బాహ్యశరీరాన్ని అలంకరించాడో లేదో నాకు తెలియదుగాని—నేను దృఢంగా నమ్ముతున్నాను. అతని పవిత్రహృదయాగారంలో అది సజీవరూపంగా భద్రపరుపబడిఉంది. దాని ప్రతిచ్ఛాయమే, ఇదిగో శాశ్వతంగా నాకళ్ళ యెదుట ప్రత్యక్షమైఉంది. ఆ అంగుళీయక స్మృతిచ్ఛాయలో నిరవధికశాంతి సామ్రాజ్యాన్ని అనుభవిస్తున్నాం, నేనూఅతనూను.

సావిత్రిస్వప్నము

బయ్యే సుబ్బారావుగారు

"కన్యా విక్రయులై ధనంబునకపేక్షం జెంది లోకంబునం
దన్యాయం బొడిగట్టికొందలచి దుర్వ్యాపారము లూహింప సా
మాన్యప్రాభవమిచ్చగించి; రకటా! మర్త్యాళిశిక్షింపలే
రన్యుల్; నీవు సహించియుండుటకు చోద్యంబయ్యె సీతాపతీ"॥

నేనొక బ్రాహ్మణవితంతువును. సన్నాయిపాటలు పాలకీప్రయాణములు నాకించుకజ్ఞప్తియుండుటచే నేను పుట్టుకతోడనే పూర్వసువాసినిని కానన్న విషయము స్పష్టమగుచున్నది. నాతలిదండ్రులు నాకు సావిత్రియని పేరిడిరి. ప్రేమయననేమియో భర్తయననేమియో యెరుగని నాకు, నిజేశుడీ జీవితములకై యమునితో వాదులాడి, మెప్పించి తత్ప్రాణముతో బాటత్తమామలకు జననీజనకులకు శుభంబులుగొన్న సౌభాగ్యవతియగు సావిత్రిపేరామెకేతగును గాని నాబోటి నికృష్టజీవి కెట్లు వర్తిలును? ఆమె పతివ్రతలలోనెల్ల నగ్రగణ్య. భర్తకై తన సర్వస్వము నర్పింపసమకట్టినది. చిరకాలము భర్తృసేవాపరాయణయై పేరువడసిన పరమసాధ్వి. నేనన్నో భర్తముఖమైన జూడనోచుకోనని పరమదౌర్భాగ్యను.

పన్నెండు సంవత్సరముల వయసువచ్చువరకు చాల సౌభాగ్యముగనే యుంటిని. కాని యొకనాటి సూర్యోదయమున కటికవాడు మేకగొంతుకోసి చర్మము దిగతీసినట్లు నా శరీరమందలి సర్వాభరణములు మాతలిదండ్రులు నిర్దయులై తీసివైచిరి. ముద్దుగుల్కు ముంగురులతోబాటు నా కేశభారమును విదళించిరి. కటిక నేల పరుండవలెననియు, ఒక్కపూటమాత్రమే భుజింపవలెననియు వేడినీళ్లు స్నానముచేయరాదనియు కట్టడిజేసిరి. జాకెట్టు–కాదు, తుదకు రవికల గుడ్డకూడ నిషేధింపబడినది. ఇట్టి కఠిననరకము నను భవించుటకు సంసిద్ధనైకూడ యుండలేదు. శాఖాఖండితరసాలముకైవడి వివర్జితాలంకారనై కురూపినై కుందవలసివచ్చెను. ఈ హఠాత్సంఘటనమున కేనెంతయు కలగిపోయితిని, సొగిలిపోయితిని. ఆదినములలో శాసనోల్లంఘనోద్యమముగాని, అట్టి యితరోద్యమములుగాని నియమములలో లేకున్నను నిష్కారణముగ మూడవతరగతి ఖైదీనైతిని. ఎందుచేత నన్నిట్లు శ్రమపెట్టుచున్నారని యొకదినము నాతల్లినడిగితిని. "నీమగడు చచ్చాడుకదూ!!" అని కండ్లనీరు గ్రక్కుకొనుచు చెప్పినజవాబు తప్ప వేరేమియు నామె వాక్రుచ్చియుండలేదు. కాని ధనాశచే నాతండ్రి నన్నొక ముదుసలికిచ్చి వివాహము— కాదు విక్రయించినట్లు లిరుగుపొరుగమ్మలక్కలవలన దెలియవచ్చినది. నాకమోఘవైధవ్యము. నాతండ్రికనూనధనప్రాప్తి. అదంతయు గతజలసేతుబంధనము.

కొంతకాలమునకు నాతల్లి మరణించెను. మాకుటుంబమునకు నా జనకుని క్రొత్తయత్త అధికారిణియాయెను. ఆమెయు నావలె ముండమోపి యని వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. కుటుంబవ్యవహారములయం దామెకున్నంత నైపుణ్యమెవరులకుండదని చెప్పుట అతిశయోక్తిగానేరదు. సూర్యోదయమైనది మొదలు రాత్రి సగమాకటితో నేలపై మేనువాల్చువరకు నారక్తమాంసము లింటిపనులకై ధారబోయవలసినదే. నాతండ్రి నా క్షేమమునుగూర్చి యెన్నడును విచారించియుండలేదు. "ఎవ్వరెట్లాబోతేనాకేమి? ఎవళ్లకూడులేకుంటేనాకేమి? నామట్టుకునాకు ఏదో ఒహరావుబహద్దూర్‌తోబాటు నెలకు ఏఐదారువందలు కిట్టితేచాలదు?" అనే బాపతులో మనిషివలె నా క్షేమమునుగూర్చి కించిత్తైనను యోచించెడివాడు కాడు.

సంవత్సరమునకు రెండుసార్లు నాసోదరుడు సెలవులకింటికి వచ్చుచుండెడివాడు. నన్ను చాలగారాబముతో ప్రేమించుచుండెడివాడు. అన్నరసముకంటె

ఆదరరసము ఎక్కుడుగదా! తానింటికడనున్న దినములే నాకు సౌఖ్యదాయకములు. ఆదినములలో కడుపార నన్నము లభించెడిది. అట్లు కానిచో మాతండ్రికి తెలియచేయుటయో లేకున్న కలహము రేపుటయో జరుగకమానదని మాయజమానురాలు జాగ్రత్తపడియే యుండెడిది. మతోన్దరు డప్పుడప్పుడు సమీపమున గూర్చుండి విధవ లింతకఠినముగా జూడబడనిచోట్ల గూర్చియు, ముండమోపులు పునరుద్వాహము గావించుకొను ప్రదేశముల గూర్చియు పెద్దగా చెప్పుచుండెడివాడు. అట్టి గాథల నాకర్ణించునపుడెల్ల నామనోరంగమున నూతనకోరికలీరికలెత్తుచుండెడివి. ఒక్కొకతఱి మనదేశపు'విధవ చట్టములపై' తిరుగుబాటు చేయుదమని యుద్రేకము గలుగుచుండెడిది. కాని నానిస్సహాయత యింతలోనే నిస్పృహగొలుపుచుండెడిది. స్త్రీలు మాత్రమే యెందుచేత నింతటి దుర్భరకష్టములకు పాలుగావలయును? ఏబదివర్షములప్రాయుడగు నాతండ్రి నాకండ్లయెదుటనే నాకంటె మూడేండ్లు చిన్నవయస్సుపిల్లను బెండ్లియాడెనే! నేనొకపురుషుని వివాహమాడి నాయక్కచెల్లెండ్రవలె నేల సౌఖ్యముగ నుండరాదు? నామనోరంగము నొకని కర్పింపక యెన్నినాళ్ళిట్లు ఖాళీగా నుంచవలయును? స్త్రీలకు పురుషులకు ఒక్కడే భగవంతుడా లేక వేర్వేరుభగవంతులా? ఇట్టి ఘోర కష్టము లనుభవించుటకంటె సహగమనమే వేయిరెట్లు సౌఖ్యముగనుండెడిదే! ఇతరుల ప్రేమింపకయు నితరులచే ప్రేమింపబడకయు యెన్నినాళ్ళు గడపగలను?

నా మారుటితల్లికాపురము నాబ్రతుకంతటి నిరర్థకముగాకపోయినను మొత్తముమీద నామె తనతోడివారలనుభవించుచున్నంత సౌఖ్యమును అనుభవించుటలేదు. ఆమె ప్రాతనేస్తునివలె పరిగణింబడుచుండెడిది. వీధి గుమ్మములో నిలుచున్న తప్పు; తలుపువ్వి కీజ్జడవేసినచో ముప్పు. ఆమె "ఏక్లాసు ఖైదీ" నేను "సిక్లాను" ఖైదీని. ఒకనాడంట్లుతోముచున్నప్పుడొక పాత్రచేయిజారి క్రిందపడి బీటవారినది. ఇక చెప్పతగ్గదేమున్నది? వర్షపాతమువలె తెడ్డుదెబ్బలు నానెత్తిపైపడినవి. తిట్టులసంగతి వేరుగ చెప్పనక్కరయేలేదు. నా పాలిటి మృత్యుదేవతయోయన భయంకరాకారముతో మా ముసలియజమానురాలు నామీద విజృంభించినది. ఎంతకని యోర్చియుండగలను? చేతనున్న రాగిపాత్రతో నేను కూడ యెదుర్కొంటిని. శాంతము నన్ను వీడిపోయినది. సత్యాగ్రహము నిష్ఫలమైనచో విగ్రహమే కర్తవ్యము గదా? నా కసిదీరయామె పైబడి మోదితిని. తిరిగి వంటపాత్రలు ముట్టకయే నా ఖైదుకొట్టు—ఖైదుకొట్టుగాకింకేమియగును? —నా ఖైదుకొట్టుప్రవేశించి లోపలబీగము వైచుకొని యేడ్చుచు గూర్చుంటిని. ఏడ్చియేడ్చి నిదురపోతిని. నాజీవితమందు సుషుప్తియే సుఖావస్థ. ఆట్టి సుషుప్తియందపూర్వమగు నొకకలగంటిని. సావధాన చిత్తులై యాకర్ణించినచో నాస్వప్నగాథ వ్యక్తపరచెదను.

"నేను పూర్వమువలె బోడిముండనుకాను. ఆకటిచే కృశించిన యింటిపనికత్తెనుకాను. చక్కనియువతినైతిని. బాహువులనుమించి శిరోజములు వ్రేలాడుచున్నవి. స్వర్ణకాంతిని నిర్జించు నామేన నత్తరుపన్నీరులలందుకొంటిని. అమూల్యాభరణములచే స్వాకృతాలంకృతినైతని. పీతాంబరములు ధరించితిని. బుటేదారు పనిచేసిన జలతారుపాదరక్షలధరించి పురవీధులలో విలాసముగా తిరుగుచుంటిని. ఆపట్టణరాజము నాకెంతయు నపూర్వము. దానిశోభ వర్ణింప నా కశక్యము. ఎత్తైనమేడలు, వింతవింత ప్రాసాదములు, స్ఫటికశిలానిర్మితములై రమణీయముగనున్నవి. చలనహేతుశకటములు, త్రొక్కుడుబండ్లులెక్కకు మించి రాజబాటలయందతిరయమున తిరుగాడుచున్నవి. ఎచ్చోటచూచినను స్త్రీలే కాన్పించుచుండిరి. బాటలన్నియు స్త్రీజనసంకీర్ణములై విరాజిల్లుచున్నవి. విలువైన చలువవసనములధరించి విలాసముగ తిరుగువారు, తులలేని నగలుధరించి వివిధశకటము

లధిరోహించి వాహ్యాళి బోవువారు లెక్కకు మించియుండిరి. పురుషులు చాలయరుదుగ గన్పడు చుండిరి. వారైనను బెదురుచూపులతోను అదురునడక లతోను పోవువారు. తెరువబడియున్న గవాక్షముల గుండచూచిన పురుషులనేకు లింట కార్యనిమగ్నులై యుంట దృగ్గోచరమగు చున్నది. కొందరు స్త్రీలు గృహోపరణములం దుచితపీఠములం దుపవిష్టులై యుండ పురుషులు వారిచెంత చేతులుకట్టుకొని నిలువబడుటయో లేక వారికి వలయు సౌకర్యముల నొడగూర్చుచుండుటయో గాననగుచున్నది. కొన్ని కిటికీలనుండి జడలుకట్టిన శిరోజములు, దుబ్బుగా పెరిగి చీదరబుట్టించు గడ్డములుగలపురుషుల ముఖములు కన్పించుచున్నవి. క్షౌరము గాని, స్నానముగాని, నూనెతో శిరోజముల చక్కజేయుటగాని వారిపాల నిషేధింపబడినట్లు దోచుచున్నది. జీర్ణమలినవస్త్ర ముల ధరించియుండిరి. శరీరములు చాలకృశించి యున్నవి. అంతియకాక వారు నడచునపుడు వారి మెడలయందు కట్టబడిన చిరుగంటలు గిణగిణమని ధ్వని చేయుచున్నవి. నన్నుచూచి వారు తలుపులు బిగించుకొన మొదలిడిరి. అట్లు చేయుటచే వారిని సాంతముగ చూడ కోరిక హెచ్చసాగెను.

అట్లుతిరుగుచు నే నొకదివ్యప్రాసాదముముంగల చేరితిని. ఆభవన పురోభాగమున నొక స్త్రీ సుఖా సీనరాయై యుండెను. ఆమె వయసున ముప్పదికి మించియుండును. ఆమెచెంత ద్వాదశప్రాయుడగు యువకు డొక డొక్కతాళవృంతము చేబూని యామెకు విసురుచుండెను. నన్నుజూచి యామె మందహాసము చేయుచు చేరువకు బిలిచినది. నన్నొక కుర్చీమీద కూర్చుండ నియమించినది. అట్టియువకుడు న్నచోట నిలుచుండుటయే నాకు సిగ్గుగాతోచును. కాని యామె నిర్బంధముజేసిన కూర్చుండక తప్పినది కాదు. నన్నుచూచి ఆయువకుడే చాలసిగ్గిలసాగెను. తొట్రుపడజొచ్చెను.

సమీపమున సేవకు లెవరును లేకుండుటచే ఆ యువకునిచేతనే నాకై కొంచెము 'కాఫీ' తెప్పించినది. అనంతరము మాకిరువురకు క్రిందిసంభాషణ జరిగినది.

ఆమె: 'ఈపట్టణమునకు మీరు క్రొత్తగా వచ్చి నట్లు తోచుచున్నది.'

నేను: 'ఔను, నా కీపుర మపూర్వము. ఇచ్చటి విశేషములు నాకెంతయు ననూహ్యములుగ నున్నవి.'

ఆమె 'మీరు పురుషరాజ్యమునుండి వచ్చినవారు కావచ్చును. ఇయ్యది స్త్రీరాజ్యము. ఇచ్చట శాసనములు, పద్ధతులు వేరు.'

నేను 'అట్లే తోచుచున్నది. ఇచ్చట ప్రతివిషయము నాకాశ్చర్యము కలిగించుచున్నది. ఇప్పటి వర కిచ్చటనుండి, ఇప్పుడు లోపలకుబోయిన పురుషు డెవరై యుండవచ్చును?'

ఆమె: 'అతడు నాభర్త—నా రెండవభర్త.'

నేను: 'ఏమి? రెండవభర్తయా? ఇచ్చట స్త్రీలు రెండేసి వివాహములు చేసికొనవచ్చునా?'

ఆమె 'ఔను రెండేకాదు, ఎన్నివివాహము లయినను చేసికొనవచ్చును. మాయక్కకు మొదటి భర్తవలన సంతానము లభింపమి తిరిగి వేరొక యువకుని బెండ్లాడినది. అత డచిరకాలముననే మరణించుటచే మొన్ననే యింకొకనిని పెండ్లియాడినది. ఆమెకు మొదటి భర్తవలన యిరువురు పుత్త్రిలు గలరు కాని 'అపుత్త్రిస్యగతిర్నాస్తి' యను వేద వాక్య మమోఘముగదా!'

నేను:'మీ మాటలు నా కాశ్చర్యమును గలిగించు చున్నవి. మీయక్కవయసెంత?'

ఆమె: 'ఆమె కిప్పుడు నలుబదియవ సంవత్సరము. అందుచేతనే ఆమె వంశోద్ధరణకొఱ కొక యాడు నిసువుకై యారాటపడుచున్నది. చాల ధనమున్నది కాని యాడుసంతానములేదు. ఇప్పటిభర్త చాల యోగ్యుడు. వినయవిధేయతలు గలవాడు. శీఘ్రకాలముననే యామెకు భగవంతు డొక స్త్రీ శిశువును బ్రసాదించుగాక.'

నేను: 'ఏమి! వంశము నుద్ధరించువారు పురుషులా స్త్రీలా? ఆస్తికి వారసత్వపుహక్కు ఆడుపిల్లల కెట్లు కలుగును?'

ఆమె: 'మీమాటలు నా కాశ్చర్యముగనున్నవి. ఆస్తి యాడుబిడ్డలదిగాని మగబిడ్డలదికాదు. ఆపె కుమారులు తమతమ భార్యల యిండ్లకుబోయి కాపురముచేయుదురు. మత్సోదరి వారలకు కొలదిగా విద్యాభ్యాసము చేయించినది. పురుషవిద్య పరువు చేటని యనేకు లాక్షేపించిరిగాని మేమది లెక్కగొనలేదు. కుటుంబవ్యవహారమునందు గూడ వారిని బాగుగ తర్ఫీతుచేసినది. వారి కుచితకాపురములు లభించు టంత కష్టమైనపనికాదు. నాభర్త సంగతి చూడుడు. అతడు గౌరవమైన కుటుంబమునకు చెందినవాడు. సాంసారికవిషయములం దసమానకౌశలము గలవాడు. మిమ్ముగాంచి యతడు సిగ్గుజెందుట మీరు గమనించియే యుందురు. నాకట్టి దెంతమాత్రము సహింపదు. నేను సంఘసంస్కారపక్షమునకు జెందినదానను. నాస్నేహితునితో చనవుగా తిరుగుటకు మాట్లాడుటకు నేనెంతయు ప్రోత్సహించుచుందును. నాతో కలసి బహిరంగసభలకు గమ్మని బలవంతపఱచుచుందును. కాని యాచారమన్నిటికి నడ్డుతగులుచుండును.

ఏడ్చుచున్న పసిబిడ్డ నెత్తుకొనివచ్చి యామెభర్త యామె కుర్చీవెనుక వినమ్రుడై నిలువబడి పదిలముగ బిడ్డ నామె యొడియం దుంచెను. ఏతద్దృశ్యము నాకత్యంతాశ్చర్యము గలిగించెను. కాని యంతకంటె నెక్కు డాశ్చర్యము నద్భుతము గలిగించు మెడయందు చిఱుగంటలున్న విపరీతపురుషుల యుదంతము తెలిసికొనగా మనసు వేగిరపడుచుండెను. తుద కావిషయమై ప్రశ్నింప నామె 'వారు తమ భార్యల గోల్పోయిన దురదృష్టవంతులు. వా రాజన్మాంతమవ్విధమున నే యుండవలయును. వారి పునర్వివాహములు మా సాంప్రదాయముల కననుకూలములు' అని జవాబిచ్చెను.

'శిరోజములను, గోళ్లను పెంచుకొని వికృతాకారమును పొందియుండుటకు కారణమేమి?' యని నే నడిగితిని.

'పత్నీహీను లపవిత్రులు. శుభకార్యములందు వారి దర్శన మమంగళము. తక్కిన పుణ్యపురుషుల నుండి వారిని వేరుగా నుంచుటకును, విలాసవతుల కంటబడకుండుటకై హెచ్చరికకుంగాను, యితర స్త్రీలచే వారు ప్రేమింపబడకుండుటకు వారియాకారములు వికృతములుగా నొనర్పబడి యందు గంటలు కట్టబడినవి.' అని యామె జవాబిచ్చినది.

'వీ రాజన్మాంతము వివాహము జేసికొనకుండవలసినదేనా' యని తిరిగి ప్రశ్నించితిని.

'మా శాస్త్రనియమముల ననుసరించి యట్లే యుండవలయును. అందిట్లు వ్రాయబడి యున్నది,-'పత్నీహీనుడు పునరుద్వాహము గావించుకొన్నచో భార్యకు దేవలోకమున మనోస్వస్థతయుండదు. వాని పితృదేవతల కేడు జన్మములవరకు పుట్టగతులుండవు. తాను రౌరవాది ఘోరనరకములకు లోనౌను. భార్య సజీవయైనను నిర్జీవయైనను సరే తచ్చరణ సేవానురక్తులకే మోక్షప్రాప్తి. మరియు వైధవ్య మనుభవించు పురుషుడు క్రొత్తదుస్తులుగాని శుభ్రవస్త్రములుగాని ధరింపరాదు. దినమున కొక్కపూటయైనను తప్పక యుపవసింపవలెను. సంవత్సరమున కొకటి రెండు సార్లుకంటె నెక్కుడు స్నానముచేయరాదు. నఖశిఖఖండన మసలే కూడదు. నూనెరాసి తల చక్క జేయరాదు. ఈ నియమములలో నేది తప్పినను దేశమునకు క్షామము వాటిల్లును. అన్నియుదప్పిన ప్రళయమే సంభవించును' అని వ్రాయబడి యున్న'దని యామె నుడివెను. పిమ్మట భర్తవైపుచూచి 'రామూ! ఆమె చాల అలసినట్లున్నది కొంచెము తేనీరు తీసికొనిర'మ్మని చెప్పినది. చెప్పుటయే తడవుగ నాయన లోనకుబోయెను. మా సంభాషణమాత్ర మాగలేదు.

ఆమె: 'దుర్భరవైధవ్యదుఃఖ మనుభవించుట వయనుచెల్లినవారికే కష్టతమము. ఇక పడుచువారల సంగతి వేరుగ జెప్పవలయునా? లేఁబ్రాయపు కుఱ్ఱలనేకు లీ యకాలసంఘట్టనకు గురియగుచున్నారు. అట్టివారి సంరక్షణకుగాను మొన్ననే మేమొక చట్టమును శాసనసభయందు ప్రవేశపెట్టి విజయము గాంచితిమి. కాని పునర్వివాహము చేసికొన సాహసించు పురుషులు బహుఅరుదు. ఆక్షేపణలు మెండు. పాడుశాస్త్రము లెప్పుడు రచింపబడినవోగాని యనేక పసిబాలురకు ప్రాణకంటకములుగా నున్నవి. నిజముగా పురుషులచే రచియింపబడినచో నింత యనర్థదాయకములుగా నుండియుండవు. భగవంతుని దృష్టిలో నందరము సమానులమే. అందొకరికి మహావైభవము మరియొకరికి బలవద్దుఃఖప్రాప్తి. అందరి యెడలను సమముగా వర్తించునవే శాస్త్రములన నొప్పును గాని ప్రత్యేకవ్యక్తిక్షేమము నామోదించునవి శాస్త్రములు గావని ఘంటాపథముగా చెప్పగలను. శాస్త్రము లేమి చేయుచున్నవి? లెక్కకు మీరిన పెక్కుయువకుల జీవితముల నడవిగాచిన వెన్నెలవగిది నిరర్థకములు చేయుచున్నవి.'

నేను: 'మీ పురుషు లిట్టి కట్టుబాట్లకు లోనయి వర్తింతురా? వారికీ నియమములు కటువుగా నున్నవని తిరుగుబాటు చేయరా?

ఆమె: 'తిరుగుబాటా! విధవపురుషులు తిరిగి పెండ్లియాడవచ్చునని శాసనమును మే మమలునకు దెచ్చినందుకనేక పురుషులు తమ పత్నీవ్రతమునకు భంగమాపాదించితిమని మాసంఘసంస్కరణపక్షమువారిని దూషించుచున్నారు. పూర్వము భార్యచచ్చినచో భర్త నామెతోబాటగ్ని కాహుతిజేసెడివారు. కాని యట్టి యమానుషకార్యములు జరుగరాదని ప్రభుత్వమువారొక యసాధారణ చట్టము నమలుపఱచుటచే నిప్పుడది చాలమట్టుకు తగ్గినది. ఐనను అట్టి వక్కడక్కడ ఇంకను జరుగుచున్నట్లు వినుచునే యున్నాము. తమ భార్యల చితిపై దాము చచ్చుటకు ప్రభుత్వమువారు నిరోధించుటంజేసి నీటమునిగియో, విషముద్రావియో, యురిపోసికొనియో కొందఱు పురుషులు చచ్చుచునే యున్నారు నా భర్త కొంతచదువుకొన్నవాడే యైనను యిట్టి విషయములందు పట్టుదల గలవాడు. ఇట్టి ప్రశంస నెత్తినచో వాని యభిప్రాయమును మీరే తెలిసికొనగలరు.'

ఇంతలో నామెభర్త తేనీరు దెచ్చుటచే నామె బలవంతమునంజేసి యొకించుక గ్రోలితిని. ఆమెయు త్రావుట చాలించి 'రామూ, ఈమె మనరాజ్యమునందు పురుషపునరుద్వాహముగూర్చి నీయుద్దేశమును విన గోరుచున్నది. సిగ్గిలక నీయభిప్రాయమును వెల్లడించుము' అని చెప్పినది.

ఆయన కొంచెము సిగ్గుపడెను గాని యెట్టకేలకిట్లు నుడువ నారంభించెను. "ఎంత దారుణము! భార్యావిహీనుడు మరల పెండ్లియాడుటయా? కలికాలము! పవిత్రుడైనపురుషు డొక్క భార్యను దప్ప యితరుల ప్రేమింపనొల్లడు. భార్యయే దైవము, భార్యయే సర్వస్వము. తన కేడుగడయగు భార్యను పోగొట్టుకొన్నచో నది వానిపురాకృతకర్మము. మరుజన్మమున నామెనే పత్నిగా బడయుటకై నిరంతరము ప్రార్థనలు చేయుచు శేషజీవితమును గడుపవలయును. నుదుటివ్రాత దప్పింప నెవరిశక్యము! భర్తకు భార్యతోడిదే లోకమనియు, పత్నీపదకమలపూజయే పరమావధియనియు పురాణములు ఘోషించుట లేదా?'

అట్టి మాటలు వినుటకు నాకే సిగ్గగుచున్నది. ఆశ్చర్యమునకు మేరయే లేదు. అయినను సాహసించి 'స్త్రీలుమాత్రము రెండవవివాహము చేసికొనుట లేదా? మీరేల చేసికొనరాదు?' అని ప్రశ్నించితిని. అందు కాయన 'వారు స్త్రీలు. మేము పురుషులము. వారెన్ని వివాహములు చేసికొన్నను తప్పులేదు. మేమో, పురుషులము. మాకు పత్నీవ్రతమే

పరమధర్మము. పత్నీవ్రతుడుకాని పురుషున కిహపరములయందు తావులేదు. శాస్త్రసమ్మతము గాని పనులుచేయుట కెవరు సాహసింపగలరు? పత్నీవ్రతుడు ప్రాణమైనను గోల్పోవుట కొప్పుకొనును గాని పరస్త్రీలను కన్నెత్తియైనను చూడ సాహసింపడు' అని జవాబిచ్చెను.

ఆమె నన్నుజూచి నవ్వుచు, 'చూచితిరా! అతని జవాబు. నేను సంస్కరణసభకు కార్యదర్శిని. మా 'యింటాయన' యభిప్రాయము లిట్లున్నవి. వారి క్షేమమునకు వారే ప్రబలశత్రువులు కానున్నచో మన మింకేమి చేయగలము?' అని పలుకుచు భర్త వైపు తిరిగి, రామూ! నీవిట్టి పిచ్చియభిప్రాయములు వదలి నాయుద్దేశములతో నేకీభవించి యుండనిచో నిజముగా నిన్ను విసర్జించి భార్యావిహీనుడగు వేరొక చక్కని యువకుని బెండ్లియాడెద'నని చెప్పెను. ఆయనయు సిగ్గున తలవంచి చిరునగవునవ్వుచు బిడ్డ నామె యొడియందు బెట్టుచు, 'మీచిత్తము వచ్చినచో నట్లే చేయుడు. మీకెవ్వ రడ్డుచెప్పగలరు? మీరు సర్వాధికా......'ఇంతలో తలుపు నెవరో తట్టుటచే మెలకువవచ్చినది. ఇక చెప్పవలసిన దేమున్నది? విధి వినిర్మిత—కాదు, కాదు, శాస్త్రములసృష్టించిన సృష్టికర్తలచే విధింపబడిన నా యీబాలవైధవ్య దుఃఖమును నేను మీకు విన్నవింప దలంచుకొనలేదు. వైకుంఠ సౌఖ్యము నొడగూర్చు ఇట్టి స్వప్నదృశ్యముల వేనినైన మరల గాంచుభాగ్యము లభించినచో నయ్యవి తప్పక మీకు నివేదించుకొందును.

భావకాహ్వానము

అబ్బరాజు వెంకటరంగా రావుగారు

భావా! నీకాహ్వానము.
ఈవా! మా కతులితలంపు టీవుల ప్రోవుల్
భావా! స్వాగతమిదిగో
ఈవా? మా కనవరతము నీప్సితసిద్ధుల్.

తెల్గుభూము లపంట తేలిపోయినదంట సమకూర్తువా మాకు సస్యలక్ష్మి.
తెల్గురాజసమంత దిక్కులదాగెను రప్పింతువా వారి రాజ్యలక్ష్మి
తెల్గుసంపదలెల్ల దేశాలబట్టెను తిరిగిచేర్పింతువా దివ్యలక్ష్మి
తెల్గుమాధ్యంబెల్ల తెట్టువగట్టెను పూనిసాయింతువా జ్ఞానలక్ష్మి

తెల్గువారలు అన్నిట తెన్గుమీరి
తెల్గుగృహలక్ష్మి దీప్తిచే తేజరిల్లు
తెల్గుసీమలు శుభముచే దేలునట్లు
తెల్గుదేశంపుభావ! నీ తెల్వి జూపు.

శ్రీకూర్మక్షేత్రము, డోలాయాత్ర

శ్రీమతి కోకా హనుమాయమ్మగారు

శ్రీకూర్మమున యేటేటా జరుగు ఈ యుత్సవము సకలజనామోదకరంబును, సుజనసేవితంబును, నగుటచే నేత్రానందకరంబుగా నెల్లరు వీక్షించి సంతుష్టిఁబొందవలసినదే!

శ్లో॥ డోలాయమానగోవిందం మంచస్థంమధుసూదనం। రథస్థవామనంధృష్ట్వా, పునర్జన్మనవిద్యతే॥

అని, ఎచ్చటెచ్చట నుండియో జనులు వచ్చిపడెదరు. ఈ క్షేత్రనివాసస్థులకుయేటేటా యిది గొప్పదెబ్బయని తలంపవచ్చును. ఏగృహంబు జూచినను యతిథిజనంబులతో నలరారుచుండును. యాత్ర పదిదినములున్నదనగానే గృహస్థులు, అతిథుల సత్కరించు కార్యాలోచనులై సంచరించుచుందురు. గృహిణులు తమచుట్టంబులకు తగినన్ని దినుసులు దయారుచేయుచుందురు.

ఈ వత్సరపు టుత్సవముకూడ చాల నేత్రానందకరముగా జరిగినది. ఉత్సవము వారముదినములున్నదనగానే, కంచరిదుకాణములు, బట్టలపాపులు, సోడామిషన్లు, ఒకటా వివిధవస్తు విక్రేతలువచ్చి తమ మామూలు స్థలములు అద్దెకు పుచ్చుకొని పాకలువేసికొనమొదలిడిరి.

శ్రీకూర్మము తూర్పుదిశను గొప్ప బయలు ప్రదేశముకలదు. ఆ స్థలము విజయనగరము సంస్థానమువారు, ఆ మూడుదినముల ప్రయోజనత్వమునకై యేటువందలకు వేలాముపాట పాడిరి, సదరు గ్రామనివాసి యొకండు ప్రతియేటా దానిని పాడి గజము 1 రూ. ధరను అద్దెలకిచ్చి చాలాలాభము సంపాదించును. యాత్రా దినములలో ఆనిర్మానుష్య స్థలమంతయు జనముతో క్రిక్కిరిసి యుండును.

దేవుని కోవెలకు ముందుస్థలమంతయు, పందిళ్లు పాకలు వేసిరి. రెండు మూడు దినములుండగనే యాత్రికులు రాదొడఁగిరి. ఈ యుత్సవము, పున్నమునాడు జరుగవలసిన యుత్సవము, మరునాడు జరిగినది. కారణము మఘ నక్షత్రముతోఁ గూడినదినము కావలెనట. పైగ్రామస్థుల కీసంగతి తెలియమి యథాప్రకారమువచ్చిరి. పల్లెటూరి యమాయకులగు రైతులు తమ యాలుబిడ్డలతో పోతుల బండ్లపైని మూడు దినముల గ్రాసము మూటకట్టుకొని నిరంతర ప్రయాసముతోచ్చి యొక్కవరసని యెడతెగని సంఖ్యతో వచ్చిపడిరి. ఆరోజు వచ్చిన బండ్లసంఖ్య 800. బండికి పదిమందిలెక్కని చూసిన యడల 8000జనము శ్రీకూర్మము చేరినదానాడు. కాని వారియాశయంతయు నిరాశయయ్యెను. వారనుకొనిన దినముకాక, అప్పటికి నాలుగు దినములున్నది ఉత్సవము. వారు తెచ్చుకొనినభత్యము సరిపడిపోవును. ఆమీదవారు మలమల మాడవలసిన యవస్థకు జిక్కుపడెదరు. ఎందులకనగా, శ్రీకూర్మమున ఆరోజులలో మాయప్రియము. కాసీకి వక వంకాయ దొరుకునో దొరకదో సందేహమే. అట్టికరువుకాయలెన్నియని కొని కడుపు నింపుకొన

గలరు! కనుకనే, ఈగ్రామస్థులు ముందుగానే కాయకూర లన్నియు జాగ్రత్త చేసికొని యుందురు. లేని యెడల గృహస్థులు తల తడవికొనవలసినదే' అప్పుడీ వచ్చినజనమంతయు గ్రామము చుట్టుపట్ల బసలు వేసికొని చెరువుల ఒడ్డున వండుకొని తిని దేవుని దివ్య దర్శనముతో తృప్తినిగాంచి మరలసాగిరి. ఈజనమంతయు నిలిచియున్న యెడల చాల ప్రమాదములు జరిగియుండును.

కోవిలకు సరసనే, యొక గుండముకలదు. దానినామము శ్వేతకుండము. అందు సకల కల్మష హారియని సకల జనులును మునిగి తేలుచుందురు. సకల కల్మష హారియని యనుటకన్న సకలశరీరదుర్మలినాపహారి యనిన నొతయు సమంజసముగా నుండును. ఈ దినములలో నీరు ప్రాకుడు దేరి పచ్చగా నుండును. ఇట్లువ్రాసినందుకు దైవభక్తిపరాయణులు నన్నుదూషింపకుందురుగాక!

చాలమంది కా నీరుత్రాగిన స్వర్గంబు చేకూరునని సదభిప్రాయము కలదు. నిజమే, దానికినేనును అంగీకరించెదను. ఆమూడు దినములున్నూ నీరు కాచకుండా, వడియబోయకుండా త్రాగినయెడల వారికిస్వర్గంబు కరతలామలకంబె. అందు సత్యాసత్యంబులు జూపజాలవి.

గ్రామమున నెచట జూచినను, వంట వండువారు చిరుతిండ్లను తినుచున్నవారునై యాత్రీకులు మానసోల్లాసకరముగా గనుపట్టు చుందురు.

ఏవీధి చూచినను వినోదములతో నిండి యుండును. గృహిణు లేయింటంజూచినను అతిథిపూజాధురంధరలై యలయికందోప తమపురుగులపై నిల్చుకొని యానందంబుగా యాత్రాది విశేషంబుల నరయుచుందురు.

ఉత్సవము మూడుదినములు జరుగును. మొదటిదినము కామదహనము, రెండవ దినము పడియా (శూన్యదినము), మూడవ దినము స్వామివారు డోలికపైని వేంచే యుట, ఇది కార్యక్రమము.

కామదహనమనగా, పెరుమాళ్లు రాత్రి 12 గంటల సమయమున గ్రామమునకు తూర్పుననున్న మంటపమునకు ఉత్సవముతో జనియెదరు. అచ్చట అరటి డొప్పలతో అగ్ని రగుల్కొల్పిన తరువాత స్వామి ఆలయము నకు తిరిగి వచ్చివేసెదరు. దీనిని గాంచుటకు యాత్రీకులెల్లరు గుమిగూడి యుందురు. రైతులు కామదహనానంతరము శేషించిన బూడిదగ్రహించి తమ సస్య క్షేత్రములలో వేసుకొనెదరట. దానిమహిమచే సమృద్ధిగా పండునని వారినమ్మకము. ఇందుకై యాకాలీ కాలుచున్న కట్టెలనే గొని పరుగులెత్తెదరు. ఆసమయముననే చాలామందిశరీరములు కాలి పోవుచుండును. ఈవినోదము చూచి చాలా మంది పల్లెటూరివారు తమ గ్రామములకు పయనమయ్యెదరు.

రెండవదినము యెట్టి యలజడియునుండదు. యాత్రీకులు, శ్రీకూర్మనాథుని సందర్శింప జనుచుందురు. గర్భగుడికి జనుటకు ప్రతిమనిషికి అణాటిక్కట్టు చెల్లింపవలెను. ఈమూడు దినములకున్నూ ప్రజలు చెల్లించి

నసొమ్ము 2000 రూ. సంస్థానమువారికి జమ కూడినవట. దీనినిబట్టియే యెంతజనము వచ్చినదియో నిర్ధారణ చేయనచ్చును. తరువాత గ్రామమున నెచ్చట జూచినను ప్రజల పదధ్వనులు, పశువుల గళములనున్న గంటల ఘణఘణా రవములు, యాత్రికులు పారవేయు యెంగిలాకుల మెతుకులకై కాకులుజేయు కావుకావు శబ్దములు, గర్భగుడిపై గరుడ పక్షుల కృష్ణాయను సన్నని శబ్దములు వినువారికి భయసంభ్రమాశ్చర్య భక్తిభావంబు లొక్కుమ్మడి గలుగును. ఈదినముననే జనమంతయు నూర్కొట్టునకు తిరుగబడెదరు. ఎవరి హస్తంబులు జూచినను బొమ్మ సామానులు, యినుప పనిముట్లు, ఇత్తడి బిందెలు, రాగి డేగిసాలు ఏదోయొకటి పట్టుకొనియే జనుచుందురు.

ఇంకను మూడవ దినము, స్వామివారు బాలభోగ మారగించి, దివ్యవసన పుష్పమాలాలంకృతులై, చూపరులు భక్తిభావంబుతో కేల్మోడువ, గజవాహనారూఢులై, బహు వైభవముతో సూర్యోదయ కాలమగుసరికి గ్రామమున కుత్తరమున నుండు డోలామంటపముమీదకు వేంచేసి, డోలికలోనికి యుత్తరాభిముఖముగా వేంచేయుదురు. స్వామి యుత్తరాభి ముఖముగా వేంచేయు సమయము పుష్కర కాలమని, అప్పుడు స్వామిముఖారవిందసందర్శనోత్సుకులై జనులు సంభ్రమించుచుందురు.

అట్టిసమయముననే చాలాప్రమాదములు జరుగుచుండును. పూర్వము మంటపమునకు జనులకు నెట్టి యాటంకము నుండెడిది కాదట, యాత్రికు లొకరిపై నొకరుపడి ప్రాణహాని జరుగుచుండెనట.

ఇప్పుడు కొన్నియేండ్ల నుండి, మంటపమునకు చుట్టునున్న కటకటాలను కట్టి ద్వారములనుంచిరి. ఈసమయమున ద్వారములను మూసివైచి కాపలాకాయుచుందురు. స్వామి వచ్చేసమయమున తలుపును తీసెదరు. అప్పటికిన్నీ ఒక్కసారి జనము ప్రవేశింప ప్రయత్నించుటచే కొన్ని ప్రమాదములు జరుగుచుండును. బాలురను, స్త్రీలను జననిశ్చయించుట సాహసము. ఇది యాకడపటదినమున జరుగు యుత్సవపుగడబిడ. యాత్రయైన మరుచటిదినమే గ్రామమున యాత్రికులెల్లరు మాయమయ్యెదరు. ఇంత సంరంభము నిశ్శబ్దత వహించును. ఈవేడుకనంతయు జూచిన మనభారతీయులభక్తి ప్రభావమునే వేనోళ్లజాటుచున్నది. ఈ మూడుదినములు జనులు నిష్కల్మష హృదయులై భక్తిభావంబుతో దేవుని దివ్యపాదారవిందసేవాతిరేకంబున సన్యచిం తదక్కు స్వామి భజనాసాదులై పరితృప్తిం బొంది తదుపరి ప్రయాణాయత్తచిత్తులై యుందురు గదా. ఆహా! శ్రీకూర్మక్షేత్రమాహాత్మ్యము దెలుపు యాత్రావిశేషంబు బొగడ నేరితరంబు! కాని, అధికమహిమచే రాజిల్లు శ్రీకూర్మనాథుని సంస్తుతింపజాలక, స్వామి పాదారవిందంబులకు భక్తిపూరితాంతఃకరణనై వందన శతంబులనర్పించుచు నింతటితో విరమించుచున్నదానను.

మమైకదైవ సంప్రార్థనము

కవికొండల వేంకటరావుగారు

౧. సూరేకారముపాలు మానవునిలోఁ జూపట్టునట్లో మహో
దారా! నీయెడ నిట్టెయిట్టె కనుచోఁ దగ్ధంబుగాదే జగం;
బేరే నేపవ లేనిమేషముననేన్ హృష్టుండ వీ వెప్పుడున్
నేరం బెంచవు కోపగించవు : ప్రసన్నింపన్ భజింతున్ నినున్.

౨. చెట్లన్ వ్రేళులు భూమిలోఁ జలువకై చీకాకుగా నల్లుకొం
చట్లెట్లై యిసుకన్ శిలన్ దిరుగుచందానన్ మనుష్యుండునున్
గొట్లాడున్ దనభుక్తికోస, మయినన్ గొండాడకున్నె నినున్?
పుట్లాదిన్ బువులాకులన్ దొడిగి యింపుంగాయశాఖల్ బలెన్.

3. పింగాశిం గొనుమన్నవాఁ డెవఁడు? వే భిన్నంబుగా దానికై
చెంగున్ బాష్పములొత్తుమన్న దెవఁ? డిస్సీ! యంతెసంసారపుం
సింగారంబులు !! వానికోసమయి ప్రస్వేదాదులన్ దేహితాఁ
బొంగుంబాటుల నోడ్చియూడ్చుకొన సంబుద్ధంబె సర్వేశ్వరా.

౪. ఆయుర్దాయ మొసంగు దేవ! నిను సత్యాసక్తిఁ బూజింప; నే
నే యుద్దేశ్యము దీఱఁ బుట్టితినో దానిం జేసికోనిమ్ము; వే
తే యీభూమిపయిన్ జనించుటలు నన్ లేకుండ చాకుండ ని
న్నే యైక్యత్వము బొంది ముక్తిగొను నట్లీశా! ప్రసాదింపుమా!

౫. లేపుము నన్ను ముందుగను; లేపి భవత్ప్రియమేమొ సేయఁగాఁ
బ్రాపుగనుండి పంచు, మనురాగము సూపుము నాయెడన్ ప్రభూ;
తేపనుజాగుబుద్ధి నిడ కెప్పటి దప్పొను చప్పుచప్పునన్
నీపనిగా నొనర్చుటకు నీతిని శక్తిని యుక్తి నీయుమా!

౬. ఒయ్యారం బెటనున్న నందమది యెం దోహో యనన్ దోచినన్
జియ్యల్ నేర్పిన చిత్తనిగ్రహముతోఁ జింతింతు; గాపట్యమున్
సయ్యాటందున నేని చూపను ప్రభూ! సర్వజ్ఞ! సత్యద్రుమా!
కయ్యంబన్నను గాలుదువ్వను ననుం గాపాడుమా సర్వదా!

౭. ఆనందం బొకయప్డు పుట్టు నెద నిర్వ్యాజంబుగా నజ్జరే!
గానం బొండొకవేళ నుప్పతిలు రానేరాక యిట్టే యొహో!
జ్ఞానం బచ్చుపడున్ దనంత నొక యుచ్ఛస్థాయిలో నెంచకే
మేనం బుల్కలు గుల్కు లొక్కొకతరిన్ మే తే యెఱుంగన్ ప్రభూ!

౮. ఏడుపు నవ్వుగా నగవు లేడుపుగా నెపుడెందు మాఱుటో
చూడగ నీవు మమ్మ భవ! శుద్ధమనోవిభవంబు నీదిగా
పాడినపాటకున్ వెనుక పర్వతమట్టుల నీవు పల్కి వి
జ్జోడువుగాక మాఱుబులికెఁ జోద్యముగా వినిపింతు వుర్వరిన్.

౯. లేదోయీ నినుమించి వేఱొకఁడు సన్ప్రేమంబు; నీవన్నిటన్
చేదైనన్ మధురంబదైనఁ గడుదుర్జేయంబుగాఁ జూపుచున్
వాదుల్ వో వెలయింతు వీవ సుధ; నాస్వాదూక్తికిన్ ఎట్టతె
న్నేదో యీయని చింతమై నెమకఁగా నేలా తథాప్రేమమే.

జాగ్రత !

శ్రీ కుటుంబరాయశర్మగారు

ఓ! స్వయంవరా! జాగ్రత.

నీవు నాకు ఆత్మార్పణముఁ జేయుదువు! కాని నీ జీవితము దుర్భరముగ నుండును. నీకు నీ శరీరమే దుర్భరముగ నుండును. నీ దినములు చాల జాగరూకతతో కూడుకొని యుండును. ఏలనందువా? నాగృహము శృంగాటకము ప్రక్కన నున్నది. దాని తలుపులు ఎప్పుడును—ఎల్లరకును, తెరచియేయుండును. నా మనస్సన్ననో! మనస్సు నందుండదు. నేను గానప్రియుఁడనగుటయే దీనికి హేతువు.

నీ హృదయమును నాకర్పింతువు! కాని దేనికని నన్ను బాధ్యునిగ జేయకుము. ఇపుడు కృతజ్ఞతతో నా నైజసంగీతధోరణిని నీ సాంగత్యాతిశయముపై నొట్టుపెట్టు కొనుచుందునుగాక! సాధ్యమైనంతవరకు దానిని త్రెవ్వనీయను; సడలనీయను. కాని కర్మవశాత్తున నాగళమధురిమ యంతరింపవచ్చును. నాశక్తి యుడిగిపోవచ్చును. వసంతర్తుగానమందలి వగరుశోభ శరత్తునకు రాదాగిదా మరి; కనుక నప్పుడు క్షంతవ్యుఁడను. అపుడు నీ దయాదృష్టులకు మాత్రమే పాత్రుఁడను.

నాకు నీ మనస్సు సర్పణము జేయునెడల ప్రేమబిగిలో జేసెడు నావాగ్దానములనే సదా స్మరింపకుము. తద్వాక్యపరిపాలనాధికృతుల కర్తృత్వము నాపై వేసికొనను.

నీ దృక్పరిణయతంత్రము లోలుకు సంగీతములతో నా ప్రేమను ప్రశ్నింతువు. కూనకెరటాలు రేగు నీ నవ్వులలో నా స్నిగ్ధహృదయమును పృచ్ఛసేతువు! నా ప్రత్యుత్తరములు అసంగతములుగానే గాక, మార్దవరహితములుగ నుండవచ్చును. కావున క్షమింపవలసియుందువు. ఆ ప్రత్యుత్తరములు చిరవిశ్వసనీయములే కాని, అచిరవిస్మరణీయములు.

కనుక జాగ్రత!

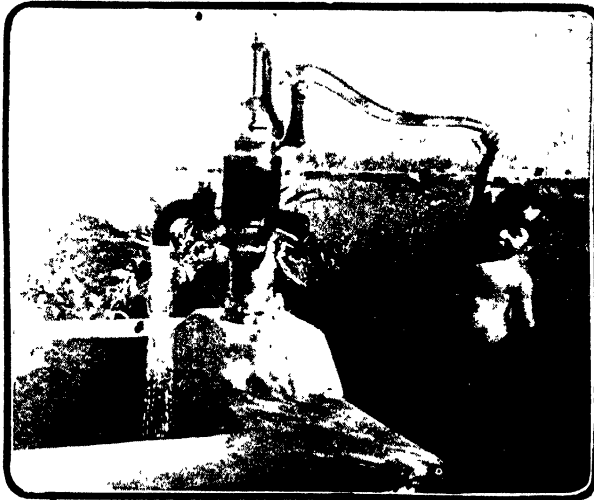
శ్రీమతి, కమలాబాయి కైబ్

ఇందూర్ ఉపమంత్రిగారి పత్ని గొప్ప కవయిత్రియు వక్త్రియు; సాంఘిక సేవాప్రియ; ఇన్డియన్ హిస్టారికల్ రకార్డ్స్ కమీషన్లో సభ్యురాలుగా దొరతనమువారిచే నియమితయయ్యెను.

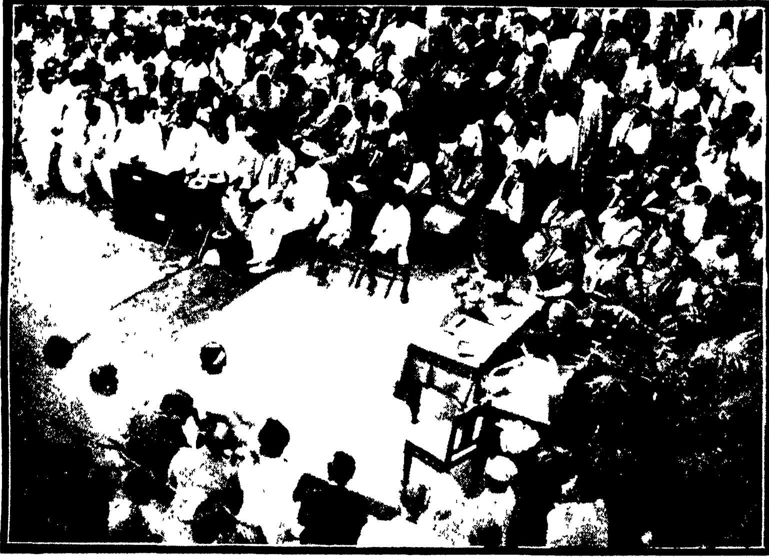

డా॥ మిస్ సుభద్రాబాయ్ హెచ్ గోసాలియా

కచ్ఛీవాడులో వైద్యశాస్త్రమునందు పట్టభద్రురాలైన మొదటియువతి! బొంబాయి సర్వకళాశాలలో జగివినది.

మొక్కల సంరక్షణ

బొంబాయి గిరల్ గైడ్ వార్షికోత్సవము.

మ్యూనిసిపల్ గరల్ గైడ్ రాలీకమిటీ బొంబాయి.

నడుమ నున్నవారు బొంబాయి మేయరుగారగు మి॥ డా॥ యం.సి. జవ్ లేగారు.

పంతులవారి పరలోకయాత్ర

పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు

మాయింటికిఁ బొరుగున నొకపంతులుగా రుండెడివారు. వారు నియోగులు, మేము వైదికులము. వారిది పెద్దమిద్దె; మాది చిన్నయిల్లు. వారు మంచిగొప్ప యుద్యోగముగలవారు: పెద్ద యాస్తిపరులు—మాకవేవియు లేవు. శ్రీపంతులుగారు మంచి మతాభిమానులనుమాట తరుచుగా వినఁబడుచుండును. దొరలు సులభముగా నుచ్చరింపఁ గలిగియుండుటకు "మిస్టర్ స్యామ్" అని వారిపేరు, వారియింటి యావరణగోడమీద నొక చిన్న బల్లపైఁ జిత్రింపఁబడి యంటింపఁబడి యున్నది; కాని వారి సరియైన పేరు శ్యామసుందరరావుగారు. ఇంటియొద్దఁ జూచునపుడు విభూతిరేఖలు, రుద్రాక్షమాల, పట్టెడు జందెములు—"ఆహా! సాక్షాత్తు రుద్రులు! రుద్రులు! రుద్రులే" యని వారి యాశ్రితకోటిలో ముఖ్యులగు సోమయాజులుగారు 'ఢంకాకొట్టి' చెప్పుటలో నతిశయోక్తి యెంతయు లేదు; కాని, వారినిఁ గార్యాలయమునఁ జూచినవారు మాత్రము "ఆంగ్లో యిండియను" అనుకొనవచ్చును. అదియొక తప్పా! దూరస్థులకు యథార్థము తెలియకుండుట తప్పుకాదు. అట్టివారు శ్రమయనక మహారా॥శ్రీ పంతులవారి యింటికిఁ బ్రాతఃకాలమందువచ్చి యొకసారిచూతురేని, మావలెనే సోమయాజులవారి 'ఢంకా'కు వారును పక్కతాళము వేయకమానరు. పద్దెములఁ గురిపింతురు. పత్రికలలో నెగురవేయుటకుఁ బూనుదురు. నిజమే! ఒకవంక దేవతార్చనగంట, యొకవంక స్వస్తివాచకములు: మరియొకచోటఁ బంతులుగారును సోమయాజులుగారును గలసిచేయు నుపనిషత్పారాయణము: "ఆహా! యెట్టి నాస్తికుఁడైనను మాయింటికివచ్చి రెండుపూటలుంటే ఆస్తికుఁడు కాకుండడు" అని పంతులవారు పలువురితోనను మాటన్నట్లు, ముమ్మాటికి సత్యమే! అందువలననే యోపికలేని మేము "మీరు పట్టినాస్తికులు ఫూల్స్" అని వారు మాయెడఁగల యభిమానముచేఁ దిట్టుచుండినను మారుపలుకక నోరుమూసికొని యూరకొనుచుందుము. సర్వవిధముల బలవంతులగు వారితో మాకేల! అట్టివారుపకారముజేసినఁ జేయవచ్చు లేకున్న మానవచ్చుఁగాని యపకారము మాత్ర మతిసులభముగాఁ జేయుదురని మాభయము. ఐనఁ బంతులవారట్లు చేయుదురని కాదు—లోకపరిపాటి చెప్పితిమి. అదియటుండ నీకఁ బంతులవారి సంసారము సంగతి యేమని యడుగుదురేమో? అదిమాకుఁ దెలియదు; కాని, మాయిల్లాలుమాత్రము పలుమారు కొనియాడుచుండుట వినియున్నాము—"ముసలికాలానికి పంతులు మూడో పెళ్లి చేసుకొన్నా!—పిల్లమాత్రం బంగారం!!" అని: మరియుఁ బంతులవారి ప్రథమకళత్రజుని, ద్వితీయకళత్రజను మాత్రము నే నెరుగుదును. వారు పుట్టుట మాత్రం మాపొరుగుననే కాని, పెరుగుట పెండ్లిండ్లగుట మొదలగునవి యన్నియు మేనమామల యిండ్లనే. ఇపుడుగూడ వారిచట లేరు. ఈయమ్మాయిగారును జిన్నపిల్ల కాబట్టి తరుచుగాఁ బుట్టింటనే యుండును:—విజయనగరందగ్గర నేదోయొక చిన్న యూరు.

ఒకనాడు మధ్యాహ్నమున రెండుగంటల సమయమునఁ బంతులవారు కార్యాలయమునుండి యాకస్మాత్తుగ నింటికి దయచేసి, నాకును సోమయాజులుగారికిని మరెవరికో యొకరిద్దరికిని వర్తమానమంపిరి. మేమును వెంటనే వారిదర్శనమునకై వెళ్లితిమి. అపుడు వారొకపత్రమును జదువుమని నాచేతికిచ్చిరి. అందులో మరేదియు నేను జూచియుండలేదు; మున్ముందుగఁ బంతులవారికొక గొప్పబిరుదము వచ్చియుంటఁ జూచితిని: దానిక్రింద నొక నీలిరంగుగీటు పెట్టఁబడియుండెను. నేనా వార్త నచట సదస్యులగు సోమయాజులు మొదలగువారికి సావధానముగా నెరింగించితిని. విన్నవారందరిలో సోమయాజులుగారు మాత్ర

ములికిపడి "యెంతపనైంది! ఎంతమాట!! ఎంతమాట!! ఎప్పుడెప్పుడు!!" అనుచు నాయొద్దికి వచ్చెను. పాప మా బ్రాహ్మణుని గుండెలెగిరిపోయినవి. యెవరో "గచ్ఛాకొట్టేశా" డేమోయనుకొన్నాడు. అయిన నాలోపము నాదే. ఏమందురా — నే నింగ్లీషులోఁ జదువుట — అది యట్లుండఁ జదువునప్పుడు నా మొగము నిస్తేజమై యుండుట. ఇదికూడ నతఁడు చెప్పినదే కాబట్టి, దానినిఁ గాదనక సరిపెట్టి యూరకున్నాను; మరియుఁ బెద్దవాఁడుగదాయని పప్పులోఁ బడినకాలుగడిగి భావము వెల్లడించితిని. తరువాతఁ బంతులుగా రొకరిద్దరితో రహస్యముగా మాటలాడి యానెనుక మాకందరికి సెలవిచ్చిరి.

ఆరోజులలో బిరుదు లరుదు; కాబట్టి నేనేవీధిలోఁ బడి వెళ్లుచుండినను ఈమాటలే వినఁబడుచుండెడివి. "ఆసేతు హిమాచల పర్యంతం," "ఆబాల గోపాలం" "ఆపాదమస్తక పర్యంతం" — ఈమాటే. మాసోమయాజులుగారు పంతులుగారికి విశ్వరూపమును విశ్వవ్యాప్తియు జాతకములో నున్నవని చెప్పిరి. సంతర్పణలు, సమారాధనలు, టీపార్టీలు, ఎట్‌హోములు రెండు నెలలవఱకు నెడతెరపి లేక ముసురుపట్టినవి. ఈ యన్నింటి మాటకేమిగాని మొట్టమొదటి టీపార్టీ గౌరవముమాత్రము మా మిత్రమండలివారిది. ఈ మా మిత్రమండలి పూర్వము పూజా నమస్కారములు లేక బూజుపట్టి యుండెడిదేకాని, యీ దెబ్బతో జిల్లాలో నున్న దొరలకందరికిఁగూడ దానిమహిమ యెరుకపడినది. తక్కిన మిత్రులందరికంటె నే నెక్కుడుగ వీధిఁబడితిని. అనామకుఁడనైన నాసంతకముతో వెళ్లిన యాహ్వానపత్రము ననుసరించి జిల్లా దొరలందరు సకుటుంబ సపరివార మోటారులై దయచేసి రన్నప్పుడిఁక మనవారిమాట యొక లెక్కయా!! వీరువస్తే నెంత రాకుంటే నెంత! — సరే. ఇక వినతిపత్రము — ఆద్యంతపుణ్యకాలము లైదువందలు — చూడఁబోతే యేమియులే దందులో — ఒక వెండి గొట్టమును అందులో నొక డిమ్మీకాగితం! కాని దాని పని వాడి తనంలోనున్నది "మజా" యంతయు.

ఆపత్రముం జదువునపుడు నామనస్సు మనస్సులో లేదు. ఆసంగతి యుండనీ — తరువాత — ఆనాటి కార్యదర్శి క్రమముఁ జెప్పుచున్నాను — నాకష్టము మాట దేవుఁడెరుగుఁ గాని నేను లేకుండిన నంతయు తారుమారై యుండెడిదేమో!! అయ్యా! పంతులు వారివెంట నంటియుంటిని: వారియాజ్ఞ ననుసరింపక తీరదు. వారురాఁగానే ఫిరంగివేయించుటకు నేను — వారికిఁ బుష్పాంజలి యర్పించినది నేను — వారియోగ్యతా పత్రముఁ జదివినది నేను — వారిని దొరల ముందుఁ గూర్చుండఁబెట్టినది నేను — బట్లరు తెచ్చు పళ్లెరములభద్రముగా బల్లలపైఁ బెట్టించుటకు నేను — ఇంతయేల? పంతులవారి నీడవలెనంటి యుంటిననఁ జాలదా! మరియు నటులుండుటవలన నాకుఁ గొంత మేలే యైనది. ఏవందుగా — దొరలు భోజనమెట్లు చేయుదురో కొంతవఱ కానాడు తెలిసినది — వారు చాకులతోఁ గోసి మేకులతో నోటఁబెట్టుకొందురు. మరియొక విశేషము: — పంతులుగారి ప్రక్కనే కూర్చొనియున్న ఫాక్సుదొర పంతులుగారినిఁజూచి "హౌమచ్ సివిలైజ్‌డ్ యు ఆర్! మిస్టర్ ప్యామ్" అన్నాఁడు!! మరియొకదొర "క్వైట్ సో" అన్నాడు! ఆమాటలకు నాయొడలు పులకరించినది. కేవల మనాగరికులము మనము! ఇట్టి మనవాఁడొకఁడు — అందులో బ్రాహ్మణుఁడు — విశేషించి మంచి నైష్ఠికుఁడొకఁ డిట్లు వేషభాషాది విషయంబులం దెల్లవారి మెప్పుఁబడయుట సామాన్యమా? ఊరకే వచ్చునా బిరుదములు? సర్వవిషయముల వారితో మనము లీనమై పోయినపుడే వారు మనలను గౌరవింతురు. సరే! యట్లుండనీ — కాని టీపార్టీమాత్రము అద్వితీయముగా జరిగినది. పంతులుగారి మనోరథము పరిపూర్తిగ నెరవేరినది.

అయ్యా! అదియైన రెండుమూడు దినములకుఁ బిమ్మట నవసరముండి నేను పంతులవారియింటికి వెళ్లితిని. మేడమీద హాలులో వారొక్కరే పడక కుర్చీమీదఁ గూర్చొనియుండిరి. నేను నెదుట నిలువఁబడి "నమస్కార" మన్నాను. వారి శరీరస్థితి యెటు

లుండెనో నే నెరుఁగను గాని వారు నా నమస్కారము బహుళాయాసమున నెడమచేతితో, నందుకొన లేక యందుకొనలేక, సగము సగముగా నందుకొంటయుఁ జిత్తరువువలె నాసనమున కంటిపెట్టుకొని పెదవిగదలపక రెప్పవేయకయుంటయుఁ జూచి జూచి నాగుండె లెండిపోయినవి. పది పదునేను నిముసములట్లు నిలచియుండి, యిఁకఁ బ్రమాదించునేమోయని భయముదోప బిర బిర యింటికి వచ్చుచుండు నంతలో, వారి యావరణదాటియు దాటకమునుపే మా పేరిశాస్త్రి—శ్రీవారి యాశ్రితుఁడు—నాముందుకువచ్చి "పంతులవా రేమిచేయుచున్నా"రనియడిగెను. నేను దఃఖముఁబట్టలేక "మ రేమున్నది! పంతులవారికిఁ గంటిచూపే గాని నోటమాటలే"దని ఉన్నది యున్నట్లులఁ జెప్పివేసితిని. పాప మా బ్రాహ్మణుఁ డాపట్టుననే వెనుకకు మరలి పరుగులెత్తసాగెను. ఆతఁ డెవరితో నేమి చెప్పెనో కాని, జనులు తండోపతండములై పంతులవారి యావరణ నిండిరి నేనుమాత్రము నాపనిఁ జూచుకొన బజారునకుఁ బోతిని. అయ్యయ్యో! నన్నడుగనివాడే నాకుఁ గనఁబడలేదు—"ఏమైనది పంతులుగారికి?" "ఏమైనది" "మొన్న మీతో నంతచక్కఁగా మాటాడుచుండెనే! అయ్యో ఇంతలో నింతచేటా" అని ఆబాధపడలేక చెరువుగట్టుమీదికిఁ బోతిని! అక్కడఁ గూడ నీదిక్కుమాలిన గోలయే! ఏమిచేయుటకుఁ దోచక యింటికి సమాచారమంపి యిచ్ఛాపురమునకుఁ బయలుదేరితిని. అయ్యయ్యో! రైలుబండిలో నిదే మాట ఆహా! రక్షకా! యిట్టిదేకద లోకము—గతానుగతికము: నిజము నీ కెరుక; లోకమున కేమి యెరుక! పట్టి మాటలు గట్టివిగను, గట్టిమాటలు పట్టివిగను గ్రహింపఁ బడుటయే లోకపరిపాటి—ప్రభువులు మొదలు పాకివాండ్రపర్యంత మిదియే యలవాటు. సరియే అదియటుండనిండు. నేను మాత్రము నెలదినములవరకును మా యింటివైపు తిరిగి చూడలేదు.

అటుతరువాత నెట్టెటులో మరలవచ్చి యిల్లు చేరుకొంటిని. కాని పంతులవారి కంటమాత్రము పడ నిశ్చయించుకొనలేదు. అయిన నిది యెట్లు సాధ్యపడును? వారు మేడయెక్కినఁ జాలును, వీధులును పెరళ్ళును వారికిఁ గనఁబడుచునే యుండును. ఇఁక నేనెట్లు వారికిఁ గనఁబడకుండును? ఒకనాడు నేను వీధింబడి పోవుచుండ వారు పచారీచేయుచు నన్నుఁ జూచి కేకవైచిరి. నేనును వారిముఖావలోకనభాగ్యపరవశుండనై చేతులెత్తుచుంటిని. కాని నాకంటె నాయనయే ముందుగఁ జేతులెత్తివేసెను. మరియు రమ్మని తలయాడించెను. ఇక నేనెట్లు తప్పించుకొందును? కాళ్లు తడబడుచుండ నెట్టెటులో మేడమీదికిఁబోయి శ్రీవారియెదుటఁ బడితిని. పంతులువారు వెంటనేవచ్చి నాకుడిభుజమంటి 'నీవు మహా చెడ్డ హ్యూమరిస్టువోయ్ పంతులు—నేనేమో యనుకున్నాను—నాదుంపతెంచావే!!' యనుచుఁ దాము కూర్చుండఁబోవుచు నన్నుఁగూడఁ గూరుచుండ మనిరి. ఇప్పటికి నాప్రాణములు గూటఁబడినవి! 'బ్రతుకుజీవుఁడా' యనుకొని కూరుచుంటిని. అంతలో మన సోమయాజులును శాస్త్రియునువచ్చి మామ్మూలు మరియాదలందుకొని యుపవిష్టులైరి.

పం:—పంతులూ! టీపార్టీ విషయంలో నాకాంప్లిమెంట్సు నందుకోలేదే నీవు

నేను:—అంతా మీదే-యిక నాకెందుకండి బాబూ కాంప్లిమెంట్సు?

పం:—ఐనా అంతచక్కగా నడిపించడంలో విశేషం వున్నాదికాదూమరి! అనుచుండ పంతులుగారి కాఫీనువేళ యైనందున లేచి యందరికిని సెలవిచ్చి పంపిరి.

అయ్యో, యిదిమాపంతులవారి పరలోకయాత్రకుఁ బూర్వరంగనిరూపణ. ఇదియైన మూడుమాసములకుఁ బంతులుగారికి నిజముగాఁ బ్రమాదస్థితి వచ్చినది. పాప మొకనాడు కచేరిలో నుండగానే యకస్మాత్తుగ నూటనాలుగు డిగ్రీలజ్వరము వచ్చినది. వెంటనే వారింటికివచ్చి డాక్టరుగారికి వర్తమానమంపిరి.

బంట్రోతు లిటునటుఁ బరువులిడుచుండిరి. ఇంతలో 'ఈరాత్రికి వచ్చుచున్నాము. రైలుకు బండిని మనుష్యులను బంపుడు' అని విజయనగరమునుండి యమ్మగారిప్పించిన టెలిగ్రాఫు వచ్చినది. 'ఆవిషయమై నీవు శ్రమపడవాలి పంతులూ' యని శ్రీవారు నాతో ననిరి. నేను గూడ నట్లే యంటిని. ఇంతలో డాక్టరుగారు దయచేసి 'హల్లో!! వాట్స్ ది మేటర్ విత్యూ! మిస్టర్ సామ్' అనుచు వారి మంచము సమీపించెను. కార్యక్రమమంతయు మన మెరిఁగి యున్న దేకదా! టెంపరేచరుతీయుట, గుండెపరీక్ష మొదలగునవి యన్నియు నైనవి. ఇఁక మందుకొరకై డాక్టరుగారితోఁ గూడా నొక 'ప్యూను' వెళ్లినాడు. నేను మాత్రము మంచమునకు దగ్గరనే యొకకుర్చీ తెచ్చి వేసికొని కూరుచుంటిని. పాపము! పంతులుగారు నావైపుఁజూచి, 'పంతులూ నీవు మాత్రము నన్ను విడిచిపెట్టనని ప్రామిస్ చెయ్యాలి' యనెను. ఆమాట లాయన చెప్పవలెనా? డాక్టరుయొద్దికేగిన బంట్రోతు మందుతేగానే పంతులుగారి కొకడోసు నోటఁబోసితిని. ఆవెనుక నేనును నాభార్యయుఁ గలసి పంతులవారిబండిని మరియొకబండిని దీసికొని రైలుస్టేషనుకుఁబోయి యమ్మగారిని వారి యమ్మగారిని పరిచారికను దోడ్కొనివచ్చి యిల్లుచేర్చితిమి. అనంతర మారాత్రియంతయు పంతులుగారి చెంతనే యుంటిని. అబ్బబ్బా! ఏమియుష్ణము!! ఆపలవరింత కర్థమేయున్న యెడల - ఛీ ఆమాటలేల యిప్పుడు? అదియుఁగాక పండువంటి బ్రాహ్మణుఁ డంతటి మహా పాపకార్యములను జేయునా? నేను నమ్మను. అందులో నుష్ణపుఁ బలవరింతలు. అందులో నవియుఁ బరధనదారాపహరణాదివిషయికములు !!! రామ రామ!! వద్దువద్దు!! వాటి స్మరణమాత్రమే పాపదాయకము. మనకేల. నేను మాత్రము వారియెడ గౌరవముజూపుట మానను. అది యట్లుండనిండు. ఆ దిక్కుమాలిన యుష్ణము వారముదినములైనను విడువలేదే. సన్నిపాతములోనికి దింపినది. డాక్టరేమి చేయును? మొదట మలేరియాయన్నాడు ఆవెనుక ఫిలడెల్ఫియా యన్నాడు. చివరకు టైఫాయిడ్ అన్నాడు. ఏమన్నను మందు మానలేదు, కాని యామందు గొంతుదిగలేదు. ఇక నాహారము మాట చెప్పనేల? ఇది యిట్లుండ నింక వచ్చెడివారికిఁ బోయెడివారికిఁ జవాబులు చెప్పలేక నాయను మంగలి రాముడుగానికిని గొంతులు రాచిపోయినవి. నా మాట కేమిగాని రాముడుగాని కష్టమే చెప్పితీరవలెను. పంతులుగారి పెద్దబాబు టెలిగ్రాఫులమీద రాగానే నాపని బాధతప్పినది గాని రాముడుగానికి మాత్రం ద్విగుణమైనది. ఆహా! పరిచారకుఁడన వాడే గాక! ఇట్టి కష్టజీవులను గాంచి యెవడు జాలి పడుచున్నాఁడు?

చదువరులారా! నానోట శనియున్నదని శాస్త్రియును సోమయాజులును ఎన్నెన్ని తిట్టినారో ఆ యీశ్వరునకే యెరుక; కాని నాయదృష్టవశమున పంతులుగారు మాత్ర మీలోకమునకు వచ్చినారు. క్రమక్రమముగా మంచమువదలి కుర్చీలయొద్దికిని, అచటనుండి వరండాలమీదికిని రాగలుగుచుండిరి కాని మేడ మాత్రము దిగలేదు. డాక్టరు సర్టిఫికేటుపై మూడునెలలు సెలవు-నిండుజీతముతో గూడ-నీయఁబడినది. క్రమక్రమముగా బంధువులు వెళ్ళిరి. రెండునెలలైనవి. ఇక మూడవనెల ప్రవేశించుననగా నొకనాడు పంతులుగారు రీజీచైరుమీదఁ గూర్చొని సోమయాజులగారితోడను శాస్త్రిగారితోడను మాటలాడుచుండిరి. ఆసమయమున నేనుగూడ వెళ్ళి యుంటిని. అప్పటికి వారేదియో పరమార్థ ప్రసంగము కాఁబోలుఁ జేయుచుండిరి. నేను విన్నదిది:-

సోమ:—ఆయీశ్వరుడు చాలా దొడ్డవాఁడు!!

శాస్త్రి:—ఆహా!! సందేహమా! లేకుంటే మన కెవరు దిక్కిఁక.

పం:—అయ్యా, దానికేమిగానీ ఒకవిచిత్రమైన సంగతిమాత్రం జరిగింది సుమండీ సోమయాజులు గారూ—

సోమ:—చిత్రం చిత్రం-

పం:—యింతవరకూ కూడా నేనెవ్వరితోనూ చెప్పలేదు.

శాస్త్రి:—తమకింకా కంఠస్వరము స్ఫుటముగా రాలేదునుండీ.

సోమ:—భయంలేదులే! క్రమంగా అదే కుదటపడుతూంది.

పం:—అయ్యో చూశారూ- పరలోకం అన్నమాట కూడా ఎదో ఒక బూటకమనే తోస్తుంది.

శాస్త్రి:—అది యొకవిశ్వాసం. మనము చూడలేదు కదా—

పం:ఆఁ--వుండండి వుండండి నేనుచూశాను! నేను చూచాను. అదే యిపుడు మీతో చెప్ప వస్తున్నాను. నాకాదృష్టం వచ్చిన కొద్దిరోజుల వరకూ ఏమిలేదుకాని తరువాతమాత్రం-ఒకనాడు నన్నెవరో యిద్దరు- చేయిపట్టుకొని లాక్కొని పోయినారు-

శాస్త్రి:—మిమ్ములనా!! మిమ్ములనా!!

సోమ:—ఎంతమాట! తమచేయి!!- పట్టుకోడమా!!- నేనులేకపోయినా నండి-

పం:—ఆతరువాతమరి- యేదో మెరుపుతీగవలె మెరిసింది- నాటకంలో చూశారూ- హఠాత్తుగా నే వేషాలుకనిపిస్తాయే అలాగే- ఏదో ఒక పెద్ద సింహాసనం- దానిమీద యేదో తేజోమూర్తి-- దానిచుట్టూ పరివారం- అబ్బబ్బా!! యేమిటో చెప్పలేను. నేను చూడలేకపోయినాను కాని ధ్వనిమాత్రం స్పష్టముగా వినబడుతూంది. ఆమాటలు నాకింకా చెవులలో గింగురుమంటున్నాయి- ఐతే ఒకటండీ, నాగరికతమాత్రం లేదని రూఢిగా చెప్పవచ్చును—అదీ—పాశ్చాత్యులకే చెల్లింది- లేకుంటే నన్ను 'ఏమిరా యంటాడా!!- వాడెంత దివ్యమూర్తియైనా!!-

శాస్త్రి.—అది గర్వపోతుతనం

సోమ—:కాదూమరీ- హేమాహేమీలు- పెద్దపెద్ద దొరలు! బారెడేసి కితాబులిచ్చి బహూకరిస్తూ వుంటే- వదురూ బెదురూ లేకుండా ఏకవచన ప్రయోగమా! నేను లేకపోయినాను-

శాస్త్రి:—మీరుంటే వారి కాజబ్బే రానియ్యరు అప్పుడు-

సోమ-సందేహమా! మృత్యుంజయదండకం చదివేసరికల్లా తోకతెంచుకొని పారిపోవద్దూ- యెంతవాడైనా!

నేను:—మీకు బ్రెయిన్ కూడా కొంచం చెదరినట్టుంది నుమండీ!

పం:—ఏమి చెడినాచెడ్డాదే- ఆతరువాత-విన్నారా శాస్త్రులుగారూ ఆవెనకనుండి యెవడో లొడలొడమంటూవచ్చి నామొగంమీద మొగంపెట్టి నవ్వుతూ- నిర్భయంగా "సామీ, నాకూతురు బాగున్నదిగదా! నామనుమలను విడిచిపెట్టుమా" యన్నాడు. ఎవడురాయని చూతునుగదా మా తోటమాలి వీరడు!! నాకేమీ తోచలేదు- లోకము కాని లోకమున్నదా? అక్కడనున్నవాడెవడూ? అనుకొన్నాను- సరే దానికేమి, తరువాత మరియొకచిత్రమండోయ్ సోమయాజులుగారూ!! మీతాతగారికి తండ్రిగారట లోకేశ్వరమసోయాజిగారట—

సోమ:—ఔనౌను.

పం:—ఆయనయే యజ్ఞంచేసినవారట మీవంశంలో

సోమ:—ఔను—అందుకే మాకీ బిరుదు—సోమయాజులని!!

పం:—ఆయనవచ్చి—'ఔరా అబ్బీ, మాసూరిగాడి మరిమూద నిలువబెట్టితివి' యనుచు నేమేమో చెప్పవచ్చెను కాని దానికేమని యనుకొన్నాను. నేను గదండీ మీయమ్మాయి కేదో జలోదరంలాటి రోగం వచ్చినపుడు డాక్టరుచేత మందిప్పించి బాగుచేయించాను. దానికీ-నన్ను స్తుతి చేయడం మొదలెట్టారు.

నేను:—బాబూ, వారి భాష మనకు బోధపడునా?

పం:—ఏమీ! బోధపడకేమీ! బంగారంలాగ బోధపడుతుంది—

శాస్త్రి:—అదికాక వారేమీ క్రొత్తసంగతులు చెప్పలేదుగా-అంతా జరిగిందే-మన జీవితాంశములోనిదే

పం:—ఆవెనుకనే మావదినెగారు!!

సోమ:—మీతో మాటాడింది ఆవిడే-

పం.—ఏమీ మాటాడకేమీ-తెగులు-'శ్యామం, మీయన్నగారి యాస్తి బాగుగా నభివృద్ధి చేసుకొన్నావే! నీకు తెలియలేదు కాని నాకొడుకు నాయొద్దకేవచ్చి చేరినాడు సుమా!! నీదయవల్ల-నీవిక్కడి కెట్లువచ్చితివి?-ఏమటులున్నావు?-నా మొగంపంకం జూడవేమి?— నీవిక్కడ వచ్చితివెట్లు?-ఓధర్మరాజా, నీవు రప్పించితివా ఈయన్నపృథ్యుని?' అనుచు నోటికిగాని మాటలాడిందండీ!! చూశారా! జ్ఞాతిశ్చేదనలేనకిమ్మన్నా డూరికేనా!!!

అయ్యా. యీలాగిం కెందరో!! అదంతా చెప్పలేను!! ఇప్పటికి నా కాభయం తగ్గలేదు. డాక్టరుతో చెప్పినాను- ఈభయాని కేదైనా మంచి మందీయమని. అంటే అత నీవాళే పంపించాడు-

ఒరే, రాముడూ—మామా—గోడదీరువాలో పొద్దున్న డాక్టరుగారు పంపిన మందుసీసా తెలుసునా?

రాము:—చిత్తం-చూస్తే తెలీదా.

పం—నీ మొహం!!-ఇటు చూడు- తెల్లనిసీసా-గుర్రపు బొమ్మవుంటుంది.

రాము:—తెలునును బాబూ-ఇదివరకు నేనిస్తూవున్న దేకదా-

పం:—ఓరె వెధవా!!—ఆమందు కాదిది. ఇది మరొకటీ-

రాము:—చిత్తం తెస్తాను (అనిపోయినాడు)

పం:—అయ్యా! నాకరంటే వీడండీ-దిక్కుమాలిన నాసంసారానికి నిజంగా వీడిపంటివాడే లేకుండునా మాసురిగూడ వీధిలో నుండేదే-ఇక నా జబ్బులోనైతే వాడు పడినకష్టం చెప్పతరం కాదు.

నేను:—ఆమాట నిజమండీ బాబూ. వాడి కేమిచ్చినను ఋణం తీర్చలేము—

పం:—పంతులూ-ఆమాటకొస్తే నీకేమిచ్చి నీఋణం తీర్చుకోగలను?—ఎక్కడికీ ఋణాలకి!! ఋణం వుంటేనే వారు మనవంటివాళ్లకి చాకిరీ చెయ్యాలనం—లేకుంటే యెవరడుగుతాడు యీవాళలను!!

రాముడు:—మందు తెచ్చాను బాబు.

పం:—అక్కడుంచు—ఓరే చూడూ, వారికికూడా లెమనేడుబుడ్లు తెచ్చి

నేను:—నాకక్కరలేదండీ—అలవాటే లేదు.

సోమ:—ఆదేమిటయ్యా! అలాగంటావు—మాకు మాత్రం అలవాటా? వారిచ్చినపుడు ఒద్దనరాదు. అది మర్యాదగాదు

పం:—అటువంటి ధర్మసూక్ష్మాలు మీవంటి పెద్దలకు తెలియవాలి—పశువువాండ్లకు తెలుస్తాయా?

రాముడు గాజుగిన్నెలలో లెమనేడు పోసి సోమయాజులగారి కియ్యబోవుచుండెను.

పం:—ఓరే—జాగ్రత—వారిని ముట్టుకొంటావు! మంగలి ముండాకొడుకా! క్రింద పెట్టు వారు తీసుకొంటారు.

రాముడు:—చిత్తం చిత్తం.

పం:—ఓరే రాముడూ—అన్నట్టూ—నీకు బహుమతీ చేసిన పట్టుకండువా మనవాళ్ళకి చూపించావూ?

రాము;—లేదు—చూపిస్తా—యిదో.

నేను:—నీతలకు చుట్టివుంటే మాకేలాగరా తెలుస్తుంది ?

రాము:—లేదుబాబూ అక్కడక్కడ చింకులున్నాయి! సిగ్గేస్తుంది బాబూ.

పంతు:—చూశావా పంతులూ యీ వెధవకి సిగ్గట—రాస్కెల్—ఇచ్చినగానితో తృప్తిపడడం లేదు—అందుకే వీళ్ళదరిద్రం తీరదు.

పంతులూ ఒకనాడు—మనలో మాట—నేను మా దొరగారి టికి వెళ్ళినప్పుడు ఆయన బట్టలుసర్దుకొంటూ వుండెను. నేనూ వెళ్ళగానే 'రండీ, కూర్చోండీ' యన్నాడు అంతలో పొకమేజాజోడు—స్టాకింగ్సు—కనబడ్డాది. ఆతనికేం బుద్ధిపుట్టిందో "మిస్టర్ ప్యామ్, ఐలైక్ టు ప్రెజంట్యూ విద్దిస్" అన్నాడు. "యస్ యువరానర్" అన్నాను వెంటనే. —ఏదిచ్చినా పుచ్చుకోవాలి! అదే మనకుధర్మం!! భగవంతుడైనా "పత్రంపుష్పం" అన్నాడు గాని "పట్టువస్త్రం బంగారం కడియం" అనలేదు.

నేను:—చిత్తం చిత్తం—సెలవిప్పించండి—బజారుకు వెళ్లవాలి.

పం:—ఏం తొందరయ్యా—కూర్చో—ఏ మీలా గొచ్చావు—అడగడం మరచి పోయినాను.

నేను:—ఏమీలేదు—ఊరికే వచ్చాను—ఇంతలో మీరేదో చెప్పుతూవుంటే వింతగావుందని వింటూ కూర్చొబడ్డాను.

పం:—అయితే వుండు మరి—వెళతానంటావేం?

నేను:—ఇంకాకొంచం వున్నాడా యేమి?

పం:—విశేషంలేదులే—ఇదుగో మందుపుచ్చుకోనీ—చెప్తా—ఊపిరి యింకా అందకుండావుంది పంతులూ—(అని మందు పుచ్చుకొనుచు, శాస్త్రివైపు జూచి) ఏమిటి శాస్త్రులుగారూ ఆకాగితాల మడతే?—పంచాంగమా?

శాస్త్రి:—కాదు కాదు ఆంధ్రపత్రిక.

పం:—ఆహాఁ! మీకూవట్టిందీ చాదస్తం!—ఎందుకండీ యీ దిక్కుమాలిన పత్రికలు— చదువగలిగితే యింగ్లీషు పత్రికలు చదవాలి.

రాము:—మా తమ్ముడు శీతిగాడికిదే ప్రాణం బాబూ. అదిలేకుంటే సస్తానంటాడు.

పం:—ఏడిశారుగాడిదెలు. అందుకే యీలాగైంది మనబ్రతుకు. సరే మనకెందుకులెండి—విన్నావూ పంతులూ! ఆతరువాత చెప్పడానికి మరేమీలేదు గాని ఆ ఫూల్ అన్నమాటేనాకు మరచినామరపు రాలేదు. రెండునెలంతర్వాత నన్ను పిలచి తీర్పులు చెపుతాడట.

సోమ:—ఏడిశాడు—నేను రుద్రయజ్ఞంచేసి వాడి పని పట్టిస్తానండండి! మీరే వెళ్లడమో వాడే మీదగ్గిరికి రావడమో తెలుస్తుంది.

నేను:—మీలో నట్టి ప్రభావంవుండేదని విన్నాము; కాని యిపుడెట్లాగుండో.

శాస్త్రి:—ఇపుడుమాత్రమేమైంది! చేయాలంటే మూడులిప్తలు.

పంతులు:—ఒరే రాముడూ, నీవు నేనుచెప్పిన సీసాలో మందే తెచ్చావా?

రాముడు:—లేదుబాబూ—అదే తెచ్చాను. అదేఅదే.

పం:—ఏడిశావురా వెధవా—పరిగెత్తి డాక్టరును పిలూ—ఊపిరందలేదు—గుండెలాడలేదు. పంతులూ, భయంవేస్తూంది పట్టుకో..............

అనుచుఁ గన్నులు వేలవేసెను. తల భుజములమీది కొరగినది. సోమయాజులును శాస్త్రియు "ఏమైంది పంతులూ ఏమైంది" యనుచు దూరమునకు బోయి యడుగుచుండిరి. నేను బట్ట నడుమునకు బిగించుకొని పంతులుగారిని పట్టుకొంటిని: పాదములంటితిని : తల యూడించితిని—శ్రీమన్నారాయణ !!! వెంటనే క్రిందనున్నవారికిఁ గేకలువేసితిని. మరికొంతసేపటికి డాక్టరుగారు కూడ దయచేసినారు. వారు వెంటనే పరీక్షించి పెదవులు విరచివైచిరి. ఇదియేమని నేనాయన నడిగితిని. ఆయన చిరచిరలాడుచు "హో ఇటీస్ నథింగ్ బట్ విస్కీరియా" అని బిరబిరఁ బోయినాడు.

నాలుగు లిప్తలలో నలువదేడుల నాటకము సమాప్తమైనది. అయ్యో! మంచి చెడ్డలేయుండును.

నా స్వర్గలోక యాత్ర

కె. వి. యల్. నరసింహారావుగారు, బి.ఏ.

నాకు కవిత్వం అంటే భలేయిష్టం. ఇష్టమేకాదు; వ్యసనంకూడా. అందులో భావకవిత్వం అంటే పడి చచ్చిపోతాను. భావగీతాలు వింటానికి చెవులు తెగ్గోసుకుంటా. కళ్లు చిల్లులడేలాగ పత్రికల్లో చదువుతుంటా. ఏ భావకవన్నా టౌన్‌హాల్లో గీతాలు పాడుతాడని తెలిసిందా ముందు వెళ్లేది నేను. కవి తరువాత నేనే ఆనందించేది ఆపద్యాన్ని. రోజా వకగంటైనా పఠనచేసి పరవశుడనైపోతే గాని, నాకు తోచదు. కానేవు విరహగీతాల్లో మరిగిపోతాను. యెంకి, నాయుడు బావతో కొండెక్కుతున్నానంటే, నావల్లు నాకు తెలియదు. కొంతసేపు మలయపవనునితో కలసి గోదావరీ అలల కొనలమీద నాట్యంచేసి, అపడంగా రివ్వున దుమ్ముతో ఆకాశంలోకి వెళ్లి, స్వేచ్ఛగా తిరిగి, గభాలున క్రిందపడిపోతాను. ఒకప్పుడు నా హృదయం పక్షిలాగ కొండలెక్కి, సముద్రాలు దాటి, యెక్కడికో వెళ్లిపోతుంది. పాతాళలోకంల్లో యిరుకుసందుల-దు కొట్టుకులాడుతుంది వకప్పుడు.

ఇంతకు చెప్పబోయేదేమిటంటే? ఆనాడు వైకుంఠయేకాదశి. స్వర్గలోకం తలుపులన్నీ తెరిచి వుంటయిట. పాపాత్ముడైనా ఆనాడు కాలంమూడి చచ్చాడంటే నిర్భయంగా స్వర్గాని కెళ్లచ్చు. ఢోకా లేదు దీనికి. అడిగేవా డుండడెవడు! ఆత్మహత్య చేసుకున్నా అడ్డంలేదు.

ఆరోజున యెండవేతనో నబ్బా! బాగా అలసట మీదున్నాను. ఉపవాసాలని ఆడవాళ్లు ఫలహారాలు చేసుకుంటారుగా! అవన్నీ మస్తుగా తిన్నాను. ఆరాత్రి వకగంట భావగీతాలు పారాయణచేసి, దుప్పటి శవంలాగ కప్పుకొని కాళ్లునిగడదన్ని పడుకున్నా. ప్రాణం యెక్కడికిబోయిందో? నావల్ల నాకు తెలియదు.

ఒకగమ్మత్తు కలొచ్చింది. నేను బొందితోనే స్వర్గానికి ప్రయాణం చేస్తున్నా. దోవలో చాలా యాతనపడ్డా; ఒక్కణ్ణి; భయం; అంతా అంధకారం; ఏమిచెసేదీ? టార్చిలైట్ (Torch light) వేసుకుని మెల్లగా చచ్చిచెడి చాయంగల విన్నపములని వైతరణీ నదివొడ్డున చేరాను. అబ్బా! అంతా చీమూ, నెత్తురూ! అది దాటేదెల్లాగా? నేను చచ్చిపోయింటే మావాళ్లు గోదానాలు చేసేవారు; ఆ ఆవుతోక పట్టుకొని దాటేవాణ్ణి. ఇప్పుడెల్లాగా? అక్కడ పుణ్యాత్ములను దాటించడానికి వకడున్నాడు. నామీద యీమధ్య లంచాలు మరిగేట్ట. వాడి కేదోయిస్తానని అవతలొడ్డుపడ్డా. అక్కడి నుంచి యకాయికీని వెళ్లిపోయాను స్వర్గానికి.

అమితదాహం అయింది నాకు. నాలుక పీక్కుపోతున్నది. సోడా దొరుకుతుందేమోనని అటూ యిటూ చూచా. ఏమి పికరులేదు. ఇంతలో వక చక్కని కొలను కనుపించింది. దిగటాని కెవరన్నా చూస్తారని భయం. ఎవరూలేకుండా చూసి కాసిని మంచినీళ్లు పుచ్చుకున్నా. తస్సదియ్యా! అమృతంలా వుంది. బడలిక వదిలింది కాస్త. ఇక స్వర్గాన్ని చూడాలిగా? ఒక వీధిని పడిపోతూయుండగా వకచోట పొయట్స్ బ్లాకు (Poets' Block) అని వుంది. ఓహో! మన ఆంధ్రకవులంతా యిక్కడుంటారు గామాల్సని లోపలికెళ్లాను.

ఆహా! నా భాగ్యమేమి! కవులంతా స్నానసంధ్యానుష్టానాలు తీర్చుకొని ఫలహారాలు తయారయ్యేలోపల ఆధునికకవులనుగూర్చి మాట్లాడుదామని వక చిన్నసభ చేస్తున్నారు. నాకు వాళ్లమీద భక్తిశ్రద్ధలున్నా, భావకవులమీదుండే అభిమానంచేత యేమి జరుగుతుందో చూద్దామని చాటుగా చతికిలపడ్డా.

నన్నయ, పోతన, శ్రీనాథుడు, తిక్కన, పెద్దన మొదలైనవారంతా అలంకరించారు సభను. నన్నయ్యగారు అధ్యక్షుడు. సభ ప్రారంభించారు.

అగ్రాసనాధిపతి లేచి మొదలెట్టాడు వుపన్యాసాన్ని. సారాంశం యిది.

"కవి సోదరులారా! మనం యిక్కడెందుకు సమావేశమయిందీ మీకు తెలియును. మన యావజ్జీవాలు ధారపోసి మనశక్తి కొలదీ ఆంధ్రభాషను పోషించి, ఆంధ్రభాషావధూటికి చెక్కుచెదరని సొమ్ములు పెట్టేం. భావకవులంటూ యీమధ్య కొంతమంది బైలుదేరి భాషనంతా చెడగొడుతూ యున్నారు. ఈ రోజుల్లో ప్రతివాడూ కవిత్వం చెప్పేవాడే. లఘువులు, గురువులు గుర్తించటం తెలియగానే కవిత్వం చెప్పటం మొదలుపెట్టాడన్నమాటే. ఎక్కడ చూచినా వీరి పుస్తకాలు—పుస్తకాలుమట్టుకు అందంగావుంటయి. వాళ్లకు కవితాధార సున్న. పూర్తిగా వక పద్యమూ వుండదు. సగం వ్రాశాక, కవి భావప్రవాహానికేదో అడ్డు తగిలి ఆగిపోతుంది. చుక్కలుంటాయక్కడ. బుర్రపగలగొట్టుకున్నా కవి హృదయం తెలియదు గదా! ఎవరన్నా దీని అర్థం యేమిటని కవి నడిగితే, "నీ మొహం అర్థం ఏమిటి? కవి యెంతసులభంగా చెప్పకలడో అలా తన భావాన్ని వ్రాశాడు. ఆలోచించు నీకే తెలుస్తుంది. తెలియకపోతే "అఘోరించు" అంటాడు. యతిప్రాసలమాట చెప్పక్కర్లేదు. అన్నీ బూతులే! కవికి ఆమాత్రం స్వేచ్ఛ వుండాలిట. శైలి చూద్దామంటే అదీలేదూ. భాషలేనిదే శైలి యెల్లావస్తుంది. విరహం, ప్రణయం, మోహం, గాలి, ధూళి, పొగ, పిల్లవాయువులు—యివి కవితాసామాగ్రి. ఇలాంటి చొప్పదంటు కవిత్వం అడివిలాగ పెరిగిపోతున్నది. వీళ్లలో చక్కని కవిత్వం వ్రాసేవాళ్లువున్నారు కొంతమంది. వాళ్లసంగతి మన కక్కరలేదు. స్వేచ్ఛగా యిష్టమొచ్చినట్లు వ్రాసేవారి సంగతి ఆలోచించాలి. నయానో, భయానో మంచి మార్గాన పెట్టాలి. కాబట్టి మీరంతా ఆలోచించి యేదోమార్గం చెప్పాలని కోరుచున్నాను" అని కూర్చున్నాడు

ఇంతలో భీమకవి కళ్లెర్రజేసి "దాని కింత ఆలోచనెందుకండీ! బాబూ, నాయినా అంటే వాళ్లు వింటారా? మీ అందరి అనుజ్ఞ అయిందంటే వక పద్యం చెప్పేస్తా. ఎక్కడి భావకవులూకూడ యెగిరిపోతారు. ఖాళీబుర్రలతో భావాలకోసం ఆకాశంచూస్తూ కవిత్వంవ్రాసే ఆధునికకవులంతా. చేతిలో కలాలు జారవిడిచి, అలాగే కొయ్యలై పోతారు" అన్నాడు.

దొంగతనంగా యిదంతా వింటున్న వాణ్ణి ఊరుకోక, వేనేదో మనగాణ్ణని ముందరికెళ్లి "అయ్యా! మీరంతా పెద్దలు; అంత తొందరపడట మంచిది కాదు. వాళ్లేదో నూతన ఫక్కీమీద కవిత్వం వ్రాస్తున్నారు. తప్పులుంటే సలహాలిచ్చి మరమ్మతు చేయండి. అదిలేకుండా చంపుతామంటే నా కేమీ బాగాలేదు. చంపితే జైల్లో పెడ్తా''రని అన్నా.

భీమకవి ఆవేశంగా గబగబ నామీద కురికాడు. ఆమనిషిని చూసేసరికే నా ప్రాణాలు యెగిరిపోయాయి. "అబ్బాయి! ఎందుకొచ్చావిక్కడికి? అవతలికెళ్లిపో" అని మర్యాదగా చెపితే వెళ్లిపోనూ? అందరూ చూస్తూనే వూరుకున్నారు. ఆయనంటే భయమేమో వాళ్లకు! నన్ను చెవులు పట్టుకు లేవదీసి మెడమీద వక్కటిచ్చాడు. "చచ్చానురా......బాబో!" అని కేకపెట్టా. మా అమ్మ విని నిద్రలేపి ఏమిటన్నది. కలవరించానన్నా.

శ్రీ ల. విమలక్కగారికి చెల్లెలు కమల నమస్కరించి వ్రాయునది.

సోదరీ, నీవు వ్రాసినలేఖ చేరినది. దానిని బట్టియే ఆధునికనాగరకసిద్ధాంతములకు నీవెంత వెనుకబడియున్నావో తెలియుచున్నది. స్త్రీలకు పరదాపద్ధతి తీసివేయవలయునని మన నాగరికయువతులు ఘోషించుచుండుట నీవు వినలేదు కాబోలును. ఘోషాపద్ధతి తీసివేయవలెననగా ముసుగులు బుర్రలమీదనుండితీసి భుజములపైని వేసుకొని కూర్చుండవలెనని కాబోలు నీ యుద్దేశ్యము. సర్వవిధములను స్త్రీ పురుషులు సమానులని సకలవిధములైన సేవలు, భోగములు, గౌరవములు స్త్రీ పురుషులెల్లరును చేయుట కర్హులు, చేయవలెననియే యీ సిద్ధాంతరహస్యము. ఇంజనీరింగు కాలేజీలలోనికిగాని వ్యవసాయ కళాశాలలోనికిగాని స్త్రీలను చేర్చుకోరంటే అది విద్యావిధానమునందలి లోపము. దానినితొలగించుటకు మన మాందోళనముచేసి వానిలోకూడ మనము చేరి ఉన్నతోద్యోగములు బడయవలెను.

పురుషులునేర్చెడి సమస్తవిద్యలను మనమునేర్వవలెనన్న వారికి వేఱు కళాశాలలు మనకు వేరు కళాశాలలు ఏలయుండవలెను? స్త్రీమాత్రము నేర్వగల కొన్ని ప్రత్యేకవిద్యలను మాత్రము నేర్చుకొనఁగోరు స్త్రీలకు ఆకాలేజీలలోనే స్పెషలు తరగతుల నేర్పాటు చేయవచ్చును. ఉపాధ్యాయులు స్త్రీ పురుషులలో నెవ్వరైననై వుండవచ్చును. 1931వ సంవత్సరములో లాహోరులో జరిగిన మహిళాసభ వారు ఇంచుమించు ఇట్టి తీర్మానమునే చేసిరి. తిరువాన్కూరు సంస్థానములో నిట్టులనే జరుగుచున్నది.

మనదేశములో అనాదినుండియు పురుషలోకజాతి స్త్రీలోకజాతి అను రీతిగ వ్యవహారము జరుగుచున్నది. అందుచేత పురుషులేమో మహాగొప్పవారుగను స్త్రీలేమో తక్కువవారుగను పరిగణింపబడుచున్నారు. సమానులవలె సమానగౌరవములతోను నీతితోను నిర్మొగమాటముతోను ఒండొరులు గలసి దేశీయవ్యవహారములను జరుపుటకు సంకోచించుచు అనుమానించుచున్నారు. ఒకరికొకరు దూరదూరమున మెలగుట కలవాటుపడిపోయినారు.

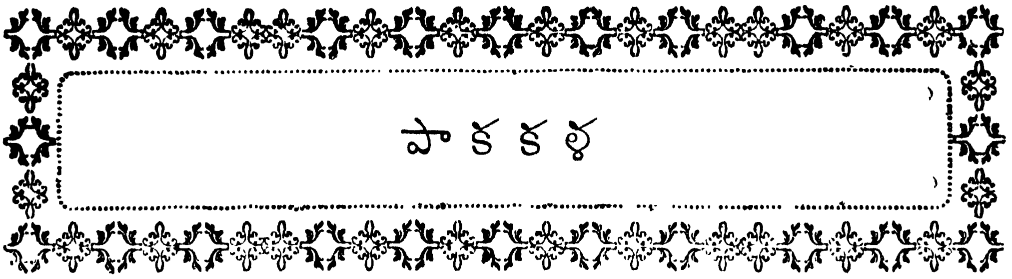
సోదరీ, నీవు నూరుకాదు వెయ్యిచెప్పు. స్త్రీపురుషులు సమానదర్జాతోను, సమాన

గౌరవముతోను, అరమర అభ్యంతరములు లేకుండను ఒకరితోనొకరు కలిసి పఠించుట, ఉద్యోగములుచేయుట, గృహకృత్యముల బాధ్యతవహించుట, సభలలో వాదప్రతివాదములుచేయుట, ప్రజాసేవచేసి దేశోద్ధరణము గావించుట, నాటకములలో వేషములు వేయుట, క్లబ్బులలో నాడుట మొదలగుపనులునెఱవేర్చలేనిచో మనదేశమునకు స్వరాజ్యమురాదు. ఇతరదేశములతో మనము తలలెత్తుకొని తిరుగలేము. ఇట్టి సదాచారము మన దేశములో నెలకొల్పవలెనన్న అది అమాంతముగవచ్చి మనపై వ్రాలదు. దానికి సంతతాభ్యాసముకావలెను పాఠశాలలే భావి సత్పౌరులనుతయారుచేయు సంస్థలు. అక్షరాభ్యాసము మొదలు అఖిలవిద్యాపారంగతులమగునరకు వారును మనమును కలిసిమెలసియే పఠించుచు పరిభాషించుచు నడవవలెను. లేనియెడల స్త్రీ పురుషుల మధ్యగల యీ యగాధ మట్టులనే యుండి పురుషులుగొప్పవారివలె విఱ్ఱవీగుచు మనల నదిమియుంచుటయు మనము బానిసలవలె తగ్గియుండుటయు తప్పదు. కావున మనమూ పాఠశాలలను సంస్థలను, సహపాఠమును, నీయాచారమును నెన్నడును చేకూర్చుకొనరాదు.

ఇంక మనపూర్వాచారపరాయణుల నెల్లఱను పీడించుచున్నదే భయపిశాచము. స్త్రీ పురుషులు కలసి చిన్నవయస్సులోను పెద్దవయస్సులోను పఠించుచున్నచో వారికి చిత్తవిభ్రమములు కలిగి, విద్యమాట దేముడెరుగునుగాని, నీతిబాహ్యమగు పనులొనరింతురని చదువుకొన్నవారిలోను,చదువురానివారిలోను, పాఠశాలలోను బయటకూడ ఇట్టివారు కొందరుండరని నేనువాదించను. ఎవరో ఇట్టివారు కొందరుందురని సర్వసమానత్వదాయకంబగు ఈ సదాచారముదెస మనము పెడమొగము పెట్టుకొనవలెనా? అవినీతిని పూర్తిగా తొలగించుటకుకూడ ఈ సహపాఠము, సహచారము, సహభాషణము, సహసేవాభిలాషతప్ప వేరొండు మార్గము లేదని నీవు గుర్తింతువుగాక! మా పాఠశాలలో మేము యువతీయువకులము కలసియే అరమర అభ్యంతరములేక పఠించుచున్నాము. మాలోనెవ్వరును చెడిపోయినవారులేరు సరేగదా పురుషులకు స్త్రీలన్న నొక అపూర్వాభిమానము గౌరవముగలిగి మర్యాదగా ప్రవర్తించుచున్నారు. అనేకయుగములనాటి అలవాటువశంబున పురుషులకొకరీతి గర్వాధిక్యము స్త్రీలకొకరీతి భీరుత్వము నాశ్రయించియున్నవి. వీనిని తొలగించుటకు సహపాఠమే దివ్యౌషధము. నేనుచెప్పిన మాటలు నీకు నమ్మకములేకున్నచో మా కాలేజీకివచ్చి ఒకసారిచూడుము. మరియు ఏప్రిల్ 8వతేదీ సండేక్రానికలులో శ్రీయుత ఆర్. వి. శ్రీనివాసన్, ఎమ్. ఏ., గారు వ్రాసిన వ్యాసమునుపఠించుము. నాపూర్వపు జాబునకువలెనే దీనికిని నీవు సమాధానము వ్రాసి అజ్ఞానాంధకారనిమగ్నులగు మన ఆంధ్రయువతీ సోదరీమణులకు నీయమూల్యమైన సలహా నొసంగవలెననికోరుచున్నాను.

ఇట్లు

విమల.

—సెనగకాయల బర్ఫీ—

పచ్చిసెనగకాయలుతెచ్చి, కాయలువొల్చుకుని, సెనగలమీదిపొట్టు తీసివేయవలెను. అట్లు తీసినవి పావుశేరు రోటిలోవేసి మెత్తగారుబ్బి వుంచవలెను. పావుశేరు కోవా తెచ్చి బాణలిలో కొంచెము నేయి వేసి కోవా దోరగావేయించుకొని దింపవలెను. అదే మాదిరి రుబ్బిన సెనగకాయముద్దను వేయించుకొని రెండు ఒకచోట కలుపవలెను. ఒక గిన్నెలో కొంచెము నీళ్ళుపోసి ¾ సేరు (15 తులములు) చక్కెర వేసి ముదురుగా పాకముపట్టి దీనిలో వేయించిన ముద్దనువేసి కలుపుచుండవలెను. ఏలకులపొడి కుంకుమపువ్వువేసి బాగాకలిపి దించుకొని ఒక వెడల్పు పళ్ళెములోవేసి పిస్తా, బాదాం, జీడిపప్పు సన్నగా తరిగి పైన చల్లవలెను. చల్లారిన తర్వాత బిళ్ళలుగా కోసి తినిన మిక్కిలి రుచిగానుండును.

—శింగీతం. యిందిరాదేవి.

—అరటికాయతొక్కల పచ్చడి—

మంచి ముదిరిన అరటికాయలు తెచ్చి ఆయాకుటుంబములకు చాలినన్ని కాయలకు తొక్కతీసి చిన్న దమ్మిడీలంత ముక్కలు తరిగి అవి బాగుగా నీటిలో కడిగి భాండిగ పొయ్యిమీద కాలనిచ్చి కొంచెము నెయ్యిగాని నూనెగాని వేసి ఈతరిగిపెట్టిన ముక్కలను బాగా వడిలేవరకూ వేయించి అటుపిమ్మట దింపి ఒక పాత్రలోవుంచవలెను. ఆభాండిగ తిరిగీ పొయ్యిమీదపెట్టి నెయ్యిగాని నూనెగానివేసి, మిరపకాయలు శనగపప్పు మినపప్పు ధనియాలు ఆవాలు మెంతులు కరివేపాకు ఇంగువవేసి పెళపెళ వేగనిచ్చి మంచి మంచి సువాసనగా వున్నప్పుడు దింపి, మొదట వేగిన ముక్కలను, అనగా అరటితొక్కలను తగిన చింతపండు వుప్పు పసుపువేసి రోటిలోవేసి మెత్తగా రుబ్బవలెను నీళ్ళు యెక్కువగాపోసిన సాయంత్రమగుసరికి వాసనవేయును కనుక గట్టిగా రుబ్బవలెను. ఇట్టి పచ్చడి నిదివర కెరుగనివారు యొకపరి యీయము పైమోస్తరు తయారుచేసి రుచి గ్రహింతురుగాక.

కాం॥ వేం॥ రంగనాయకమ్మ.

—బిస్కత్తులు చేయుట—

మైదాపిండి ½ శేరు తెచ్చి దానిలో వెన్న 15 తులములు చిట్టెడు సోడాగుండ చీనీగాని వుప్పుగాని కొద్దిగావేసి పాలు చల్లుతూ ముద్దగా కలుపవలెను. ఆముద్ద 1 గంటకాల ముంచిన తరువాత పూరీవత్తి నట్లువత్తి చిన్న డబ్బామూతితో అచ్చులుతీసి చీపురుపుల్లతో కన్నములు పొడిచిన చిన్నచిన్న బిస్కత్తులు మాదిరిగా వుండును. ముద్దంతవత్తి వుంచుకొని, పొయిమీద బాణలిలో ఇసుకవేసి దానిమీద పలుచని రేకు పెట్టవలెను. రేకుకు పట్టినన్ని బిస్కత్తులువేసి మీద మూత వుంచవలెను. కొంతసేపటికి ఎర్రగా కాలును అన్నియు కాల్చి ఒక డబ్బాలో వుంచుకొని కాఫీ తాగేప్పుడు తినిన బాగుండును. మనము బజారులో ఎన్ని కొనితినినప్పటికి స్వంతముగా చేసుకొని తినినంత రుచియుండవు. డబ్బు ఎక్కువ ఖర్చుఅగును. కాన ఇటువంటివి ఇండ్లలో చేసుకొనుటయే మంచిది

—బి.బి. సీతమ్మ.

అత్తయుక్తి

శ్రీమతి పాకల వెంకటకామేశ్వరదేవిగారు

ఒకవూళ్లో ఒకముసిలమ్మవుండేది. ఆమె కొక్కడేకొడుకు. ఆకొడుక్కు పెళ్ళిచేసింది. కోడలుయుక్తవయస్కురాలై కాపరానికి వచ్చింది. ఆమె తనతల్లి కేకపుత్రికకనుక ఆమెకూడా వీరింటనే చేరుకుంది.

తల్లీకూతుల్లిద్దరూచేరి అల్లుణ్ని వశపరచుకొని ఆముసిలిదాన్ని నానాబాధలు పెడుతూ వుండేవారు. ఆవిడ చాలా చమత్కారవంతురాలు. వియ్యపురాలూ కోడలూ తనకు లొంగిఉండడానికి ఒకఉపాయం ఆలోచించుకొంది.

కొన్ని గులకరాళ్లూ చిల్లపెంకులూ యేటి ఒక సంచీలోపోసికట్టి ఆసంచీని దిండులో పెట్టికట్టింది. రోజూ ఆదిండును తలక్రింద పెట్టుకొనిపడుక్కొని, తెల్లవారగానే తన పక్కతానే యెత్తుకొని జాగ్రతపెట్టుకొనేది. రాత్రి తిరిగితానే పక్కవేసుకొనేది. పగలల్లా యెవ్వరూ దానిని ముట్టుకోకుండా జాగ్రత్తగా కాచుకొనివుండేది.

తల్లీకూతుల్లిది కనిపెట్టేరు. అందులో చాలామట్టుకు ధనము దాచుకొని వుంటుందని భ్రమపడ్డారు అప్పటినుంచి ఆమెమీద గౌరవాభిమానములున్నట్లు నటిస్తూవుండేవారు. నేలనడిస్తే కాళ్లుకందిపోతాయి కాబోలుననునంత జాగ్రతగా ఆమెను సేవించుచుండేవారు. కోడలే రోజూప్రక్కవేస్తూ యెత్తుతూ అత్తగారికి కాళ్లువత్తుతూవుండేది. తాను పన్నినయుక్తి సరిగా పారిందిగదా అని ఆముసిలమ్మ సంతోషించింది.

ఇల్లాగుండగా కొన్నాళ్లకు ముసిలమ్మ కాలంచేసింది. కోడలు పట్టరానిసంతోషంతో ఎవరూచూడకుండా గదిలోకిదూరి ఆమెదిండుచించి అందులోనున్న సంచీనిచించి ఎంతధనమువుందో అని చెయ్యిపెట్టి తడివింది. ఏముంది అందులో! గుల్లలూరాళ్లూ చేతికితగిలాయి!! మళ్లీచూసించి. మళ్లీ అంతే!! ఆమెకు పట్టరానంతదుఃఖంవచ్చింది. డబ్బులేకపోయింది గదా అని అత్తగారి శవందగ్గరకు వచ్చి మీదపడి గోలుగోలున ఏడవడం మొదలుపెట్టింది. "అయ్యో ఎంతమోసం చేసేవే మా అమ్మతల్లీ!" అనుకుంటున్ను. ఇరుగుపొరుగుల వారందరూ దుఃఖందేనికో తెలియక కోడలుయొక్క అభిమానానికాశ్చర్యపడి ఓదారుస్తున్నారు.

తల్లికూడా తనకూతురుకి నిజంగానేఅత్తగారు పోయినందుకు దుఃఖమే అనుకుంది. దుఃఖంలోపడి అసలు సంచీసంగతి మరచిపోతున్నది కాబోలనుకుంది. ఆమెకు సంచీసంగతి జ్ఞాపకంచేదామనుకొని "అది భద్రమేనా కూతురా"అని యేడ్చింది. కూతురుదాని అర్థమును గ్రహించి "అందుకే ఈయేడుపో అమ్మా అవి రాళ్ళోవో అమ్మా అవిగులకలే ఓ అమ్మా"అని జవాబుగా ఏడ్చింది. ఆమె దుఃఖం మరీయెక్కువయింది.

చుట్టుప్రక్కలవారందరూ తల్లీకూతుళ్ల విచారమునుచూచి ఆశ్చర్యపోయినారు. వాళ్లకేమితెలుసు నీలోపలిగుట్టు!! శవం కదిలిన తరువాత తల్లీ కూతుళ్లు ఇద్దరు కూర్చుని ఈమోసమును తలచుకొని తలచుకొని మరీయేడ్చారు. కథకంచికి-మనమింటికి.

పులనుతో తివాశీ

పూర్వం వలగుడ్డతో పతాలుకుట్టెడివారు ఆవలగుడ్డ ½ గజం తెచ్చుకునేది 12 రంగుల పులన్ తెచ్చుకునేది. ఆరంగులు ఏవంటె లేతఆకుపచ్చదానికైనా ముదురు ఇంకా ముదురు ఇటులనే పసుపు పచ్చ 3 రంగులు, రోజులో 3 రంగులు, నీలంలో 3 రంగులు, అన్నితయారుగా నుంచుకొని గుడ్డమీద లేత ఆకుపచ్చచీల్చి క్రాసుగా ఐమూల 9 ది ఇండ్లువేసి మరల అడ్డం 9 ది ఇండ్లు మరల తొమ్మిది ఇట్లు గుడ్డకొన ఐమూలవెయ్యగా కల్యాణకుంభమువలె నచ్చును. దాని ప్రక్కన నీలంవేసేది మరల మొదటి రంగులనే మార్పుచేసుకునేది. 9 ది ఇండ్ల లేపపైన రెండవరకం పచ్చచీల్చకుండ అడుగురంధ్రం లోనుంచి సూది పైకితీసి అడ్డంగాపైనుంచి ఈప్రక్కన బోలుగా రెండుధారాలు ఎత్తుకునేది. ఇట్లనే ఇటుకు అటుకు 7 ధారాలు, 5 తర్వాత 3 వేసుకుంటూవొచ్చి ఇదే మాదిరి పూర్తిఅయినానక అడుగు తొమ్మిది ధారాలువిడిచిపెట్టి పైమూడువర్సలు కత్తెరతో సమభాగంగా నడిమికి కత్తిరిస్తెతివాసి వలె వచ్చును. రంగులు ఇంద్రధనస్సువలె వచ్చును. ఈతివాసిమడిచి నాలుగుప్రక్కల మడిచికుట్టి కుర్చీమీదవేసిన బాగుండును. ఇంకా మన ఇష్టం వచ్చినమాదిర్లు ఇట్లనే కుట్టుకొనవచ్చును.

చిత్రప్రశ్న

శ్రీమతి చీమలకొండ రామసుబ్బలక్ష్మిగారు

చెడ్డవానికి నూరచేరునదేది? విలువగలలోహమున కేదిపేరుభువిని?
పరగుసరసీరుహము కేదిమారుపేరు? నిదురకన్నులచేరగ నీయదేది?
పక్షులెట్టుల నుదయాన పాడుచుండు? పెద్ద లెవ్వరుజనియింప ప్రీతులగును
రన్నిప్రశ్నలజబాబులందు కూడ నమరునాలుగునాల్గేసి యక్కరములు
మొదటిమూడవయక్కర మొకటెయగును చిక్కువిడదీయరమ్మమా! అక్కలార!

చిత్ర ప్రశ్నలకు సమాధానములు

[ఏప్రిల్ మాసపు చిత్రప్రశ్నకు శ్రీమతులు ఏలేశ్వరపు జయులక్ష్మమ్మ, వారణాసి వరలక్ష్మి, కంకిపాటి రుక్మిణమ్మ, శిఖరం కమలాంబ, పాకల కనకరత్నమ్మ, నందిగామ సౌభాగ్యవతి, నాయని నాగమణెమ్మ, మంకరి రామానుజమ్మ కన్యగార్లును, పప్పు అప్పయ్యశాస్త్రిగారును సమాధానములు వ్రాసిరి. మొదటిదానికి అందరును అక్షమాల అనియే వ్రాసిరి. రెండవదానికి భూపాళము అని కొందరును, కాంబోజమని కొందరును, సౌరాష్ట్రమని కొందరును, మూడవదానికి జనకుడనియు, నాల్గవదానికి అండజమనియు, అయిదవదానికి అంబరము, ఆరవదానికి అంబకమనియు, ఏడవదానికి కాశ్మీరము, నేపాళమనియు వ్రాసిరి. శ్రీమతి ఏలేశ్వరపు జయులక్ష్మమ్మగారు రెండు సమాధానములను వ్రాసిరి. గృ॥ సం॥]

హరిజనాభ్యుదయము

ఏప్రిల్ తొమ్మిదవతేది హరిజనపత్రిక కొక విలేఖరి యిట్లు వ్రాయుచున్నాడు:—

ఉదయము లేవగానే గోవునుదర్శించెడి యాచారము హిందువులలో నున్నది. గోవును దర్శించినంత మాత్రముననే పుణ్యమురాదు. ఆవును చూడగానే దానికి సరిగా మేతపడ్డదో లేదో, కుడితిపెట్టిరో లేదో, సాల శుభ్రముగ నున్నదో లేదో, మొదలైన విషయములను పరిశీలించిన ఆవుకు కావలసిన సదుపాయములు చేయుటకు వీలుకలుగును. నోరులేని జంతువు కనుక దానిసంగతి మనమే కనిపెట్టవలెనని ఈ ఆచారముయొక్క ఉద్దేశము. ప్రస్తుతము హరిజనులు గోవుకంటె కూడ నోరులేనివారై దీనావస్థలో నున్నారు కనుక గోవుకు బదులు హరిజనసేవకులందరూ హరిజనులగూడెములకుపోయి వారికష్ట యిష్టములను కనిపెట్టుచుండవలెనని నేను కోరుచున్నాను. ఈ వూరిలో మేము కొందర మట్లే చేయుచున్నాము.

మునిసిపాలిటీవారు 10 అడుగులు పొడుగు 8 అడుగులు వెడల్పుగల గదికి మూడడుగుల వెడల్పుగల వంటింటికి, గదిలో $\frac{1}{4}$ వంతు విస్తీర్ణము గల వరండాకు కలిపి రు 2 మొదలు రు 6 లు వరకు అద్దె పుచ్చుకొనుచున్నారు. ఒక్కొక్కగదిలో రెండేసి మూడేసి కుటుంబములుండును. ఇంటద్దె జాగాయొక్క విస్తీర్ణమునుబట్టి కాక అందు నివసించువారిలో సంపాదకులయొక్క సంఖ్యనుబట్టి తలకొక రూపాయి చొప్పున నిర్ణయింపబడుచున్నది. యిళ్ళల్లో మనుష్యులను క్రుక్కుచున్నారనుటకు సందేహములేదు. ఈ సంగతి మేము చెయిర్మెను గారితో చెప్పగా మునిసిపాలిటీకి వేరేస్థలము లేదనియు, ఎవరైనా ఇళ్ళు అద్దెలకిస్తే కొందరిని వాటిలోనికి మారుస్తామనియు చెప్పినారు. మహాకష్టముమీద కొందరట్లు యిచ్చుచున్నారు. పది హరిజన కుటుంబముల నింతవరకట్లు మార్చగలిగినాము.

కొందరు విద్యార్థులకు వుచితముగ పుస్తకముల నిచ్చినాము. జీతములులేకుండా స్కూళ్లలో చేర్పించినాము. కొందరికి గుడ్డలిప్పించినాము. 20 కుటుంబముల గుడిశలను మరమ్మత్తుచేయించినాము. ఆస్పత్రులలో మందులిచ్చే యేర్పాటులు చేయించినాము. నిరుద్యోగులకు ఫ్యాక్టరీలలో కూలిపను లిప్పించినాము. కొందరు శ్రీమంతులను బ్రతిమాలి జాగా కొనిపించి యిండ్లు కట్టించి హరిజనులకు అద్దెకిచ్చునట్లు ప్రోత్సాహించుచున్నాము. ఇతర పట్టణములలోని హరిజనసేవకులుకూడ యిట్లే చేయవలెను.

యోగ్యమైన ప్రార్థనము

ఈ విషయమునుగూర్చి మహాత్ము డిట్లు వ్రాయుచున్నాడు:—

నా ఉద్దేశము ప్రకారము ప్రపంచములోని ప్రధానమతములన్నియు సత్యములే. మానవకోటికి కావలసిన ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధినికూర్చుట కవియన్నియును తోడ్పడుచున్నవి. ఒక కిరస్తానీపిల్లనుగాని పార్సీపిల్లనుగాని మహమ్మదీయబాలునిగాని పెంచమని నాకు ఒప్పగించినచో నేను వారిని పెంచి ప్రతివానికి లేక ప్రతిదానికి వారివారి మతమున కనుకూలమైన శిక్షణమును ప్రార్థనమును మతగ్రంధములలోని

విజ్ఞానమునే నేర్పుచున్నాను. ఒకవేళ నామతమును గురించి తప్ప అన్యమతములనుగురించి నాకు మిక్కిలి తెలియకున్నచో వారి మతగ్రంథములను ఆచారములను నేర్చుకొని వారికి మప్పుచున్నాను. అంతే కాని నా మతాభిప్రాయములను ఆచారములనుగాని నేను వారిపైని జొప్పించను.

నిజమైన ప్రార్థనము మాటలతో ముగియక క్రియలలో వ్యక్తీకరణము కావలెను. మహమ్మదీయులకు కాని క్రైస్తవులకు కాని హరిజనపిల్లల నొప్పగించినచో వారు వారిని తమమతములోనికి మార్చుకొనకుండ హిందూమతోచితమైన శిక్షణమునీయగలుగుటకు సిద్ధముగ నున్నారా? వారట్లు చేసిననే వారిని నిజమైన ప్రార్థన మనిపించుకొనును. అస్పృశ్యతా నివారణమునుగూర్చి సకలమతములవారును నాకు సాయముచేయవలెనని కోరుచున్నాను. సర్వులును సానుభూతి చూపి సాయముచేయుదుమని వ్రాయుచున్నారు. వారిసాయము హరిజనులకు తమమతములోనికి కలుపుకొనటకాక, వారికి కావలసిన మతశిక్షణము నొసంగు రూపముగా నుండవలెను. వారి ప్రార్థనమీదిగువ రూపమున నుండవలెను.

"ఓ దేవా, సకలమానవులును వారివారి మతముల కుచితమైన రీతులను నిన్ను పూజించి నీ యడుగుజాడల వర్తింపగల్గునట్లు వారికి తగినబుద్ధిని ప్రసాదింపుము."

"ఓ దేవా, నేను నా మతానుసారము నిన్నెట్లు ప్రార్థించి అనుసరించుచున్నానో సర్వులును వారివారి మతానుసారముగనే యనుసరింతురు గాక."

మిత్రులందరు నిట్లొనరించగల్గినచో నిశ్చయమైన హరిజనసేవయే కాక సకలమానవ సేవనొనర్చువారే కాక సకలమానవ సౌభ్రాతృత్వమును శాంతిని నొసగూర్చిన వారుకూడ నగుదురు.

అస్పృశ్యత—శాస్త్రములు

ఇందునుగూర్చి మహాత్ములిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

అస్పృశ్యత మనహిందూమతములోని కెప్పుడు దూరినదో నేను చెప్పజాలను. మనదేశములో కనిపించుచున్నరీతి నున్న అస్పృశ్యతశాస్త్రసమ్మతమని నాకు తోచదు. వేదములలో దీనిప్రశంసలేదు. స్మృతులలో నున్నను ఆశ్లోకములు ప్రక్షిప్తములని అనుమానించుట కవకాశమున్నది. ఏదియెట్లున్నను అస్పృశ్యతపవిత్రభావముకాదు. ప్రస్తుతపు హరిజనులు పూర్వపు అస్పృశ్యతసంతతివారని రూఢిగ చెప్పుటకు వీలులేదు. శాస్త్రుల్లవారినడుగుతే జనాభాలెక్కల లోపలను వ్రాయబడియున్నది మామకోమన్నారు. జనాభాలెక్కలను కూర్చువారికి అస్పృశ్యులెవ్వరో తెలియదు. ఒక భాగములో అస్పృశ్యులుగా వ్రాయబడినవారింకొక భాగములో స్పృశ్యులుగా వ్రాయబడినారు!! వీటినాధారము చేసుకొని మానవులకు వారి జన్మహక్కులు నిషేధింపరాదు.

హరిజనసేవకులు తమంతటతామే ఈ సమస్యనుగూర్చి ఆలోచించుకొని ఇదే ఘోరదురాచారమని భావించినచో తొలగించ బూనుకొనవలెను. అస్పృశ్యత పీటనెట్టుకొని కూర్చున్నచో హిందూమతము నాశనమగుట నిశ్చయము!! నిజమైనహరిజనసేవకులు ఈ శాస్త్రుల్లవారి వాదనలకు భ్రమపడి అస్పృశ్యత హిందూధర్మములో నొకభాగమేమోయని విశ్వాసమునకు పాల్పడరాదు. మనకు శాస్త్రుల్లువారి పుస్తకములు కాదు ప్రధానమైనవి: మానవకోటికంటె ప్రశస్తతరమైన గ్రంథములేదు. శాస్త్రములేవోకొన్ని సంగతులనుమాత్రమే తెలుపును కాని మానవకోటియను యుద్గ్రంథమునకు మానవుని సర్వధర్మపరిపూర్ణుని చేయగలవు. హరిజనులీయుత్కృష్టమానవకుటుంబమునకుచెందినవారు వారి నుద్ధరించుటవలన మానవుడుత్కృష్టుడగును. వేదములు జీవకోటియెల్లయు నొక్కటేయనియు అది పరమేశ్వరాంశమనియు సందేశము నొసగుచున్నవి. ఈ జీవకోటినుండి హరిజనులుమాత్రమెట్లు బహిష్కరింపబడగలరు?

వార్తలు విశేషములు

శ్రీమతి ముల్పూరి చుక్కమ్మగారి ధర్మనిధి యొక్క ధర్మకర్తలు మార్చి 21 వ తేదీ సమావేశమయిరి. ఈసంవత్సరము గుంటూరు శారదానికేతనము వారికి 30 లును, ఏలూరు అన్నపూర్ణాజాతీయ బాలికాపాఠశాలకు ప్రస్తుతము 20 లును యివ్వుటకు నిర్ణయించిరి, 1933 ఏప్రిల్ నుండి 1934 సం|| మార్చిఆఖరువరకు ఈ నిధినుండి రు 250 లు కమ్మబాలికా వితంతులవివాహము కయి వెచ్చింపబడెను. ఆనిధి కార్యదర్శి ముల్పూరి రంగయ్యగారు ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

జపాను దేశములో హాకోడేటు అనునది మంచి శ్రీమంతమగు రేవుపట్టణము. ఫ్యాక్టరీలకేమి దుకాణములకేమి పట్టుకొమ్మ పట్టణము ఫ్యాక్టరీలన్ని జోరుగా పనిచేయుచుండగా, పొగలు గుప్పునవచ్చుచుండగా. అగ్నికణములుకూడ ఎగురుచుండగా, ఒక్కనుడిగాలివీచినది. ఈదెబ్బకు పట్టణమంతా గుప్పున ఒక్కసారిమండినది. ఫ్యాక్టరీలు, దుకాణములు, మేడలు, అన్నికూలి భగభగమని మండజొచ్చెను. 650 మంది చనిపోయినట్లును, 460 మందికి గాయములు కలిగినట్లును, 27 వీధులలో 24 భస్మమైపోయినవి. 150000 మందికి నిలువనీడ లేదు. అనేకమంది ఈఆపదను తప్పించుకొనగోరి దప్పున సముద్రపుటొడ్డుకుపోయి పడవలలోదూరి సముద్రములోనికిపోయిరి. ఆనుడిగాలి వారిని అక్కడకూడ వదలలేదు!! పడవలతోపాటుగా వారినమాంతముగా విసిరివేసినదట!! పదమూడు పడవలుఎక్కడకుకొట్టుకొనిపోయినవో ఏమయినవో తెలియదు. రమారమి 50,00,000 పౌనులు విలువగల ఆస్తి భగ్నమైనదని తెలియుచున్నది.

సికింద్రాబాదు కాపురస్థులు శ్రీయుత బాజీ క్రిష్ణారావు బి. ఏ. బి.యల్. గారును వారిభార్య శ్రీమతి శారదాబాయి గారును యిందిరాబాయి యను పేరుగల తమ దత్త వితంతుపుత్రికను శ్రీయుత ఆర్. పద్మనాభరావు గారికిచ్చి రాజమహేంద్రవరములో ఏప్రిల్ 8 వ తేదీని వివాహమొనరించిరి. పౌరులనేకులువచ్చి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

25-3-4 తేదిని నెల్లూరు వితంతువివాహ సంఘము వారి తరపున ఇస్కా చంచయ్యగారి యింట్లో శ్రీమతి లక్ష్మమ్మగారను 22 యేండ్ల వితంతువుకును శ్రీయుత కె. సుబయ్యగారికిని వివాహము జరిగెను. బలిజసంఘములో యిదే ప్రథమవితంతువివాహము. నూరుమంది స్త్రీపురుషులు విచ్చేసి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

డార్టుమండు నగరమున ఒక లాయరు ఒక విధవ తరఫున వకాల్తనామాపట్టి కేసు వాదించెను. కేసు వీగిపోయెను. అతను తిన్నగా పనిచేయకపోవుటచేత కేసు వీగిపోయెనని అతనిమీద నామె ఫిర్యాదు చేసెను. కోర్టువారు 500 పౌనులామె కతను చెల్లించవలెననియు సంవత్సరమునకు 140 పౌనుల చొప్పున ఆమె యావజ్జీవము చెల్లించుచుండవలెననియు తీర్పు చెప్పిరి.

చైనాలో క్వాంగ్సీ రాష్ట్రములో ఒక పెద్ద రోడ్డు వేయించుచున్నారు. ఆపని చేయుచున్నవారందరును స్త్రీలే. నిరుద్యోగస్త్రీలకు పని కల్పించుటకే వీని ప్రారంభించినారు. 5000 స్త్రీలు పని చేయుచున్నారు.

సిల్చారు నగరమున కళాసేన రాజకుమారుడను నతను ఆలోపతి ఆస్పత్రిలో కాంపౌండరు. అతని కొకసారి జబ్బుచేయుటచే జీతముపైని కొన్నాళ్లు సెలవుకోరెను. సివిలుసర్జను అతనిని పరీక్షించి రోగ కారణమున నెలదినములు సెలవు శాంక్షనుచేసి తగిన మందు లిమ్మని సబ్ అసిస్టాంటు సర్జనుతో చెప్పెను. అతను కొన్ని మందులనిచ్చి పథ్యపానములను చెప్పెను. కళాసేనుడు స్వగ్రామమగు లఖిపురమునకు వచ్చి మందు సేవించుచుండెను. ఒక దినమున అతనికి స్మృతి తప్పిపోయెను. అతని బంధువు లొక ఆయుర్వేదవైద్యుని తెచ్చి మందిప్పించగా నిమ్మళించెను. అసిస్టాంటు సర్జను ఈసంగతి తెలిసి సర్జనుతో చెప్పెను. సర్జనుగారికి కోపమువచ్చి తాలూకా బోర్డువారితో చెప్పి ఆయుర్వేదమందు ఉపయోగించినందుకై అతనిని డిస్మిసు చేయవలసినదని తీర్మానము చేయించెను.

"అటువంటివాడు తెల్లవారి మందులకు కాంపౌండరుగా నుండతగదు. ఇటువంటివారి నుద్యోగములో వుంచుకుంటే మన ఆస్పత్రులయందు ప్రజలకు విశ్వాసం చెడును. ఈమందులలో విశ్వాసమున్న కాంపౌండరులు చాలామంది యున్నారు. ఇతనికిచ్చిన శలవు పూర్తికాగానే ఇతనిని పనినుండి తొలగించి మరియొకనిని వేసుకొనవలెనని నేను సిఫార్సు చేయుచున్నాను" అని అతను బోర్డువారికి వ్రాసెను. పాపము కాంపౌండరు తనపై దయ తలచి ఉద్యోగమునుంచవలసినదని డివిజనలు కమీషనరుగారి కప్పీలు చేసుకొనెనట.

బొంబాయి కార్పొరేషనువారు 10 లక్షల రూపాయీలు ఖర్చుపెట్టి పేదవారి కిండ్లు కట్టించుటకు తీర్మానించిరి. ఇట్లు చేసినచో పట్టణములో ననారోగ్యకరములగు గూడెములన్నమాట ఉండదు. ఈ సొమ్ముతోనే వారికొరకు కొన్ని స్కూళ్లుకూడ కట్టింతురు. ఇందువలన పేదలయిళ్లు బాగుపడుటయే కాక కరువుకాలములో వారికి కూలిపనికూడ కూర్చినవారగుచున్నారు. ప్రెసిడెంటు రూజువెల్టుగారు అమెరికాలో ఇట్టి పనులనే చేయించుచున్నారు. అతను ఎంతో సొమ్ము ఖర్చుపెట్టి 30,00,000 పనిలేనివారికి పని కల్పించి వారిచే చెట్లు నరకించి వ్యవసాయభూములు తయారుచేయుట, కాలువల మరమ్మత్తు చేయించుట మొదలగు పనులు చేయించుచున్నాడు. ఇందువలన అమెరికా మున్ముందు మరింత శోభస్కరమై అలరారగలదు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు పట్టణములలోని పనివాండ్ర కిండ్లు కట్టించుటకు 11,50,000 పౌనులు వెచ్చించుచున్నారు.

బొంబాయిలో వెయ్యిమందికి ఒక్కొక్కటి చొప్పున రేడియో సౌకర్యముకలదు. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో కంటె యీసంఖ్య మిక్కిలి తక్కువ. ఇంగ్లాండులో 6,000,000 అమెరికాలో 237,000,000 రసీకస్లు గలవు.

కొలంబో ప్రముఖులు డాక్టరు రవీంద్రనాథ టాగూరుగారిని ఆహ్వానించిరి. డాక్టరుగారు శాంతినికేతనం విద్వాంసులను, కళానిపుణులను వెంటబెట్టుకొని మేనెలలో వచ్చెదరు. కొలంబోలో సంగీతము. చిత్రకళ ప్రదర్శించుటకు తగు ఏర్పాటులు జరుగుచున్నవి.

పని దొరకనట్టి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమునకు చెందిన పట్టభద్రులకును పట్టభద్రులు కానివారికిని ఉద్యోగములను లభింపజేయుటకు తగిన సలహానొసగు వుద్దేశ్యముతో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారొక సంఘము స్థాపించియున్నారు. ఈసంఘము యొక్క సహాయమును కోరు పట్టభద్రులు, పట్టభద్రులు కానివారు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయపు రిజిస్ట్రారుతో (వాల్తేరు) వుత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుపనగును.

పుష్పచయము

ఆంధ్రదేశకళావంతులసభ మార్చి 25 వ తేదీని బందరుపట్టణములో శ్రీయుత భాస్కర్ల యీశ్వరుడిగారి అధ్యక్షతను జరిగినది. భీమవరపు దుర్గా ప్రసాదరావుగారు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. వారల యుపన్యాసములనుండి ఈ దిగువ భాగములు గమనింప తగ్గవి.

సంఘమునకుముందీ పదివత్సరములలో జరిగినమార్పు అత్యద్భుతము. విద్య ప్రబలుచున్నది. వివాహము లధికముగ జరుగుచున్నవి. గాని నైతికముగ నెంత బోధించినను వినని వా రచ్చటచ్చట తమ బాలికలను పడుపువృత్తికి దింపనెంచు చుండుట యెంతయు సంతాపకరము. నయమున నెంత బోధించినను వినని వారి విషయమున కఠినచర్య నవలంబింపవలయునని యువకులు కుతూహలులగుచున్నారు. ఇది సమంజసమే. బాల్యవివాహములు జరుగకుండుటకై దేశీయు లెల్లరు పూనుకొని శారదాచట్టము ముసులుజరుపుట కెంతో ప్రశంసనీయమగు పనిని జేయుచుండగా బాలికలను వ్యభిచారవృత్తికి ప్రేరేచు అధమాధముల విషయమున మిన్నకుండుట కూడనిపని. కాని ప్రస్తుతచట్టము లిందుకు సహాయకారులుగ లేవు. కొన్ని చట్టములున్నను అవి నిరుపయోగములు. ప్రభుత్వ మీవిషయమున యుదాసీనము వహించకుండునటుల చూచుచు తగిన చట్టముల నొనరించుటకు దేశీయులు పూనుకొనవలయును.

కళావంతుల సంఘములు తగినపనిని జేయుచు ఎచ్చటెచ్చట ఎవరెవరు తమబాలికలను పడుపువృత్తికి దింప నెంచుచున్నారో, దించినారో వారిపట్టికలను సంపాదించవలయును. ఎంత బోధించినను వినని వారి విషయమున ప్రభుత్వదండనకు పాత్రులను జేయ బూనుకొనవలయును. ఇట్లు అచ్చటచ్చట జేయుచుండిన గాని మూఢులకు బుద్ధిరాదు. శారదాచట్టము నందు బాల్యవివాహ మొనర్చిన పిమ్మటనే శిక్షార్హులైనటుల వ్యభిచార నిర్మూలచట్టములందు గూడ బాలిక వ్యభిచార మవలంబించిన పిమ్మటనే శిక్షార్హులగుదురు. ఇట్టివిధాన మవలంబించుటకు పూర్వము బాలికవయస్సు, పోషకులపేర్లు, తగిన సాక్ష్యమును సంపాదించవలయును. లేనియెడల హాస్యాస్పదులగుదురు. శిక్షను పొందుటకంటె శిక్షనుండి తప్పించుకొనుటకే వీళ్ళనేకములు ప్రస్తుత చట్టములందుండుటయే దీనికి కారము.

పూర్వ మేకారణములచే యీవృత్తిప్రబలినను యిపుడు దీని మనుగడకు కారణము కాన్పింపదు. బాలికలను పడుపువృత్తికి దింపనెంచుటకు కారణము మేళములు. ఇదివరలో యీనాములు కారణములుగ జెప్పివారు. శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగారి నిరంతర కృషివలన ఆనెపము తప్పినదిగాన మేళములు పూర్తిగ బహిష్కరింపవలయును.

వ్యభిచారస్త్రీలు మేళములు చేయుచుండు నంతకాలము సంఘమునకు అగౌరవమేగాని కీర్తినున్న. కళను పోషింపవలయుననినచో వివాహితస్త్రీలు హరికథలు, పాటకచ్చేరీలు, జేయుచున్నటుల నృత్యవిద్య నభ్యసించి వివాహ మొనర్చుకొనిన అన్నిసంఘములందలి స్త్రీలు మేళములు దేశగౌరవము కాపాడ

బడుసు గాని వ్యభిచారులను ప్రోత్సహించు నంతకాలము అగౌరవము తప్పదు.

పేరు మార్పు:—

మనలో కొందరికి కులనామము మార్పుచేయు విషయములలో భేదాభిప్రాయము లుండియున్నవి. కులనామమును మార్పుచేయకయే, కులమునకు కళంకముగానున్న యీ పడుపువృత్తిని నాశనముచేసిన చాలుననెడివారలలో నే నొకడను. కులనామము మారినంతమాత్రమున దానిని పట్టుకొనియున్న పడుపువృత్తి యను పిశాచము తొలగిపోదు. పడుపువృత్తి పిశాచము వదలిన కులమునకు కళంకములేదు. అప్పుడు మార్పునకు అవసరమగపడదు. మన శరీర మాలిన్యము పోవలయునన్న, స్నానము చేయవలయునుగాని, యితరులకు కనబడకుండ చాకలింటి క్రొత్తదుస్తులు వేసిన ఏమి ప్రయోజనము? ఈవిషయములో సోదరీమణులకు ఒక ప్రత్యేక విన్నపము. సోదరీమణులారా! మీ బిడ్డలు, పడుపువృత్తి యను కళంకముగల ఈ కులముపేరు చెప్పుకొనుటకు పరులు అవమానపరతురని లజ్జాభయములచే పీడింపబడుచున్నప్పుడు మీకేల జాలిరాదు? మీరేల ముందంజవేసి, పడుపువృత్తినిమాని, కులముపేరు మార్చుటకు అవకాశ మిసుమంతయైన ఇయ్యక, భారతమాతకు గల కళంకమును ఏల తొలగింపరు? మీ బిడ్డలకొఱకై మీరు త్యాగము చూపించవలెనని నేను వినయపూర్వకముగ వేడుచున్నాను. పడుపువృత్తిని రూపుమాపుటకుగాను ఇటీవల మద్రాసు శాసనసభవారు బ్రోతల్సు అక్టును ఏర్పఱచినారు. 1933 అక్టోబరునుండి ఆయాక్టు బెజవాడ, కాకినాడ మున్నగు కొన్ని మ్యునిసిపాలిటీలలో అమలులో నుండునట్లు గవర్నమెంటువారు ఒక ఉత్తరువును కావించినారు. అక్టుక్రింద కేసులు జరిపించుటకు ఆయా మ్యునిసిపాలిటీలలో విజిలెన్సు కమిటీలను ఏర్పఱచి, ఆ చట్టమును పోలీసువారు సరిగా అమలు జరుపుచున్నదియు, లేనిదియు కనిపెట్టుచుండవలెను. ఈవిధమైన కమిటీలు లేనియెడల ఆ చట్టము నామమాత్రముగనుండును. పడుపుటిండ్లలోనుండి తప్పింపబడిన బాలికల గతియేమి? శరణాలయములు (Rescue homes) లేనియెడల ఈ చట్టము నిష్ప్రయోజనము. కాబట్టి ప్రస్తుతము ఒకటియైనను తగు ప్రదేశమున ఏర్పాటుచేయుటకు గవర్నమెంటువారిని కోరవలెను. మనముకూడ తగుప్రయత్నములు చేసి ఒక శరణాలయమును ఆంధ్రదేశములో నెలకొల్పవలయును. ఇది చాల ముఖ్యము.

* * *

ప్రతిదినము యీశ్వరసేవకై యెంతకాలము వినియోగించితిమి! పరమేశ్వర స్వరూపులైన మానవుల సేవకు మన మెంతకాల ముపయోగించితిమి యను విషయము చింతించుకొనుచుండినచో, కార్యోత్సాహులము కాగలుగుదుమని నా నమ్మిక. అట్లుగాక ఉదరపోషణకే మనకుగల కాలమంతయు వృధపుచ్చినచో మనకిచ్చిన జ్ఞానమును వినియోగించుకొనలేక మనలను మనమే వంచించుకొనువారల మగుదుము. జ్ఞానులు చెప్పిన మార్గములను, నియమములను అవలంబించి మానవజీవితము సార్థకమొనర్చుకొనుట మన విధియైయున్నది. కనుక మనము నిత్యానిత్య వివేకము, శమదమాది సద్గుణములు కలిగి పరమేశ్వరుని ముఖ్యవిధిగా ప్రతిదినము సేవించుచు నిత్యానందపదవికై ప్రయత్నింపవలెను.

(శ్రీమతి ఈదర సుబ్బమ్మగారి యువతీజన ప్రార్థనాసమాజాధ్యక్షోపన్యాసమునుండి—2-4-34)

—o—

గ్రంథపరిచయము

కార్మికసంఘ ప్రచురణము నెం 4:—

'ముసలివాని గతియేమి' అనుపేరుగల 14 పుటల కరపత్రము. తెనాలితాలూకా అనంతవరము నందలి కార్మికసంఘమువారిచే ప్రకటితము. గ్రంథకర్త శ్రీయుత ఆచార్యరంగా బి. యే. (ఆక్సుఫర్డు) గారు. అవతల దివానములు, యజనూనులు; ఇవతల, బిడ్డలు, బంధువులు, మానవునిచేత జవసత్వములున్నన్నాళ్ళు పీల్చిపిప్పిచేసి పనిచేయించుకొని, మూలపడగానే గంజిపోయక దేశముమీదపడి భిక్షుయెత్తుకుంటకు ధారపోసే దురాత్మ లేక నిరాత్మజీవనమును నిరసించెడి చిన్నకథ. ఇట్టివారికి ప్రభుత్వమువారు పెన్షనివ్వాలని ఆచార్యులుగారివాదము. మనహిందూ దేశప్రభుత్వమునకట్టి అయిశ్వర్యముకాని సంకల్పముకాని స్వరాజ్యం వచ్చేలోపల సంభవించదనుట రూఢి. దివాణాలు, యజమానులు తిరిగిచూస్తే దివాలెత్తుతాయని భయపడడం మనంప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాము. కనుక పిచ్చమ్మలాంటి సంసారులు సూర్యంలాంటి చిన్నారిమనమలే వారికష్టాడు ఏడుగడలౌతున్నారీ దేశములో. ప్రతులు ఉచితముగా పంపబడును.

నవ్వొగలవా:—

18 పుటలు చిన్న హాస్యములపుస్తకము. వెల మూడుకాన్లు గ్రంథకర్త కె. వి. రంగారావు బరంపురం

ప్రజాసేవ:—

వారమునకొకతూరి నెల్లూరునుండి ప్రకటింపబడు వారపత్రిక. సంపాదకులు శ్రీయుత ఘాలిసుబ్బరామయ్యగారు. హాస్యములు, వార్తలు, వ్యాసములు, సంపాదకీయములు మొదలగు తదంగములతోగూడి ముచ్చట లూరుచుండును. రెండవసంచిక యందలి మూవురు రెడ్లప్రశంస యందుత్పేక్షలేదు. రైతుల దురవస్థలను యథాశక్తిగా ప్రకటించి తీర్ప యత్నించుచున్నది. చందా రు. 2—0—0

చంద్రిక:—

చెన్నపురి ఆనంద ముద్రణాలయమునుండి ఈ ఉగాది నుండియు ప్రకటింపబడు మాసపత్రిక ఆంధ్రదేశమున అన్ని ప్రాంతములయందును పేరుమోసిన పండితవర్యుల వ్యాసము లు ఇందు ప్రకటింపఁబడును. శ్రీయుతులు దోమా వెంకటస్వామిగుప్త, ఆదిభట్ల నారాయణదాసు, ఈ భాష్యకార్లు, బులుసు వెంకటరమణయ్య, జటావల్లభుల పురుషోత్తం, చిలుకూరి నారాయణరావు, వత్సవాయి నీలాద్రిరాజుగార్లున్ను శ్రీమతులు కంచనపల్లి కనకమ్మగారు, పులవర్తి కమలావతిదేవిగార్లును మొదలగువారు వ్రాసిన 20 వ్యాసములు, వివిధ మహాపురుషులయొక్కయు కట్టడములయొక్కయు 12 చిత్రములుకలిగి సుమారు 78 పుటలతో రాణించుచుండును. ఇట్టి సుప్రసిద్ధపూరుషుల సుదరవ్యాసముల సంపాదించి ప్రకటించుచున్న సంపాదకుల సారస్వతసేవాభిరుచియెంతయు ప్రశంసనీయము. సంవత్సరచందా రు, 4—0—0 కార్యాలయము ఆనంద ప్రెస్సు, లోను స్క్వేరు, మద్రాసు.

ఆరామద్రావిడ:—

ఈ సంవత్సరము ఏప్రిల్ మాసమునుండి పశ్చమగోదావరి జిల్లాకాకరపఱ్ఱు గ్రామమునుండి వెలువడు సుమారు నలువదిపుటల మాసపత్రిక. సంపాదకులు శ్రీయుత పురాణపండ రామమూర్తి గారు. ఆంధ్రమండలములలో ఆరామద్రావిడ శాఖలోని స్త్రీ పురుషులనేకులు విద్యలయందు, పాండిత్యమునందు, కళలయందు, కవిత్వమునందు, ఆధునికసంస్కరణ సంరంభములయందు మిగుల రాణగాంచుచున్నారు. అందువను కాకరపఱ్ఱుకేవలము విద్యాపీఠ మననొప్పును. కనుక

ఈ పత్రిక సాహిత్యప్రవాహమునందొక నూతనజీవనమును ప్రచురింపఁజేయునని ఆశింపవచ్చును. ఏప్రిల్ మాసపు ప్రథమకుసుమమట్టి పరిమళమును విరజిమ్ముచున్నదనియే చెప్పవచ్చును. పేరునుబట్టి ఇది సాంఘిక తత్త్వములనుగాని శాఖాభేదములనుగాని పెల్లగించి పెంపిల్లఁజేయునని అనుమానపడ నవసరములేదు. సకలాంధ్రజనుల సాహిత్యసేవలకును పత్రిక స్వాగతమిచ్చుచున్నను తచ్ఛాఖీయ యువకకవిశ్రేణికి ఇది గణుతింపరాని ప్రోత్సాహమునిచ్చి తన్మూలమున తచ్ఛాఖారామమునఁ చూచు వివిధ నూతనకుసుమవిశేషముల నేరి మాలలుగా గ్రుచ్చి ఆంధ్రసాహిత్యదేవత కంఠమునందు భూషణములుగా నలంకరించగలదని నమ్ముచున్నాము. సంవత్సరం చందా రు. 1-8-0-లు. విడిపత్రిక రు. 0-2-0.

శ్రీ రామ శతకము:—

క్రౌనుసైజు 21 పుటలు వెల రు 0-1-0. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి మంచి సీతమాంబగారు. తెనాలి భారతీ ప్రెస్సులో ముద్రితము. ఆంధ్రభాషలో స్త్రీలు రచించిన భక్తిపూర్వకములగు శతకము లత్యల్పములు. శ్రీమతి సీతమాంబగారి కృతి అట్టి లోపమును పూరించుచున్నది. ఒక్కొక్క కందపద్యము పాఠకులను భక్తిపరవశుల నొనరించును. ఇట్టి శతకములను పఠించువారికి మోక్షసామ్రాజ్యము కరతలామలకమగుటలో అచ్చెరువేమి ?

చెన్న బసవపురాణము (వచనకావ్యము):—

డెమ్మీసైజున సుమారు 190 పుటలు. వెల రు. 1-0-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత అన్నదేవర నాగభూషణ రావుగారు. శ్రీ శైవగ్రంథమండలివారి ప్రథమ ప్రచురణము. హైందవపురాణము లెల్లయు సంస్కృతములో కాని పద్యకావ్యములలో కాని బద్ధములై ప్రజాసామాన్యమున కందుబాటులో లేకుండుట పెద్దలోపము. వయోజనవిద్య బహుళముగ వ్యాప్తమగుచున్న యీ దినములలో వాటినెల్ల వచనములలోనికి మార్చి ప్రజల కందించుట పండితుల కర్తవ్యము. గ్రంథకర్తగారట్టిసేవ నొనరించినందులకు ధన్యులు. శైవమతమునకు సంబంధించిన అనేక కథ లిందుగలవు. అధునాతననాగరకులు వానిని పుక్కిటి పురాణములని కొట్టివేయుట సులభము కాని మానవునకు చిత్తసంస్కారము, ఆత్మజ్ఞానము, జాతీయతాభిమానము మోక్షప్రాప్తి గూర్చుటలో వానికీడైన యితిహాసము లేమియులేవు. ఇట్టి పుణ్యసాధనముల చేతనే భారతీయులు జైన బౌద్ధాది నాస్తికమతములను ఖండించి వైదికమతప్రతిష్ఠ నిలబెట్టి భారతసంప్రదాయములను పోషించిరనుమాట మరువరాదు. అప్పటికన్న ప్రాచ్య పాశ్చాత్యభావ ధర్మసంకరమగుచున్న యీ యుగములో యిట్టి గ్రంథముల యావశ్యకత మఱియు నెక్కువగా నున్నది. హిందూమత పునరుద్ధారణమున కిట్టి గ్రంథము లెంతయు ఉపయోగించగలవు.

వివేకానంద పుస్తకభాండాగార నివేదిక:—

1929లో ఇది తణుకులో శ్రీయుత ముళ్లపూడి తిమ్మరాజుగారొసగిన 650 పుస్తకములు బీరువాలు మొదలగు పరికరములతోను ప్రారంభమైనది. 1930-లో ఇది తాలూకాబోర్డువారికి స్వాధీనపరచఁబడినది. బోర్డువారు ఒక లైబ్రేరియనును నియమించిరి. ఇప్పు డిందు 1000 గ్రంథములున్నవి. మూడు వార్తాపత్రికలు, 5 త్రిమాసపత్రికలు వచ్చుచున్నవి. 99 గ్రామములుగల యీ తాలూకాను బోర్డుఅధ్యక్షులు 19 సెంటర్లుగా విభజించి సెంటరుస్కూళ్ల హేడ్మాస్టరులను కార్యదర్శులుగా చేసి వారిద్వారా అన్ని గ్రామములకు అందజేయుచున్నారు. చాలా సెంటర్లకు బంట్రోతులు ఏర్పాటు చేయఁబడిరి. 99 గ్రామములవారును జీవితసభ్యులుగాను చేరవచ్చును. మెంబరు సంవత్సరము ఒకటికి రు 3 లును, జీవితసభ్యులు ఒకేసారి 35 లును చెల్లించిన చాలును.

ఇట్టి విధానమువలన వయోజనవిద్య అతిశీఘ్రముగ వ్యాపింపఁగలదు. ఇతర బోర్డు లిట్టిరీతిగనే గ్రంథాలయోద్యమవ్యాప్తికి తోడ్పడుదురు గాక !

భారతనీతులు:—

డెమ్మీసైజు 24 పుటలు. అనేక ధర్మములను గూర్చి వ్యాసముని చక్కని అభిప్రాయములను భారతములో విశదీకరించి యున్నాడు. కవిత్రయము వారు వానిని తెనిగించియున్నారు. కర్నూలుజిల్లా, జటప్రోలుసంస్థానం కొల్లాపురం స్నేహలతా కవితాసంఘమునకు చెందిన శ్రీమతి వాజపేయాజుల మహాలక్ష్మిగారు వాని నొక్కచో గూర్చి సటీకగా ప్రకటించినారు. బాలబాలికా పాఠశాలల కెంతయు నుపయోగించును. వెల రు. 0-4-0

పోతన్న భక్తివైరాగ్యములు:—

డెమ్మీసైజు 11 పుటలు. భక్తివైరాగ్యముల పాలవెల్లియగు భాగవతమునుండి కరడులనెల్ల గొని తెచ్చి యొకటఁజేర్చి పాఠకులకు శ్రీమతి మహాలక్ష్మిగారే యర్పించుచున్నారు. దీనిని భాగవతసార మనవచ్చును. వెల రు. 0-2-0 లు.

చిత్రప్రశంస:—

10 పుటలు 34 పద్యములు గల చిన్నగ్రంథము-లక్ష్మీ సరస్వతుల బొమ్మలు తిలకించుచు శ్రీయుత వాజపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడుగారు రచించినది. శైలి సుమధురము-ఇదియును పై సమితి వారిచేతనే ప్రకటితము.

జ్యోతిర్మయి:—

క్రౌనుసైజు 20 పుటలు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత శెట్టిపల్లి వెంకటరత్నం చౌదరిగారు. 'పవిత్రచరిత్రలగు హైందవ బాలవితంతువుల చరణారవిందముల' కిది 'భక్తి పురస్సరమైన యంకితము. ఇందు 13 చిన్ని ఖండకావ్య గీతమాలికలున్నవి. అన్నియు ఆంధ్రబాలికల ప్రబోధముకొఱకే. సంయుక్త, జిజియా, రుద్రమదేవి మొల్ల మొదలగు వీరరమణీమణులు కవయిత్రులను గూర్చి పఠించునప్పుడు 'మేనం బులకలిప్పుడుంబొడమెడిని'. శ్రీయుత గరికపాటి మల్లావధానిగారి పీఠికయేమి, గ్రంథకర్తగారి యిష్టగోష్ఠి వాక్యములేమి గ్రంథమునకు తిలకప్రాయములై యున్నవి. చౌదరీ ఆనందవిలాసహోటల్ పవరుపేటకు వ్రాసిన ప్రతులు లభించును.

గ్రంథస్వీకారము:—

పురుషోత్తమ మహాత్మ్యము-గ్రంథకర్త శ్రీయుత చివుకుల వెంకటాచల శాస్త్రిగారు.

నా వాంఛ

వఝ్ఝల వేంకటేశ్వరరావుగారు, బి.ఏ.

పూవులతోటగా విరిసిపోవఁగనిమ్ము ప్రపంచమెల్ల; నా
జీవిత మొక్కనిద్రవలెఁ జింతలెఱుంగని చిన్నిపుష్పమై
పోవఁగనిమ్ము; తీయఁదనముల్ గలతేనెలు గ్రుమ్మరించుచున్
లేవలపుల్ నిరంతరము నింపఁగ నిమ్ము రహస్యవైఖరిన్.

పురుషులకు మేలిముసుగులు

అఖిలభారత హిందూ సాహిత్యమండలికి అనేక భాగములనుండి స్త్రీలు విచ్చేసిరి. వారెల్లరును శ్రీమతి రుక్మిణీలక్ష్మీపతిగారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమై అనేక స్త్రీసమస్యలనుగూర్చి చర్చించిరి. భారతదేశపు రాజకీయముక్తి స్త్రీల చేతులలోనున్నదని అధ్యక్షురాలు చెప్పిరి. ఆడవాళ్లకు ముందుగా ముక్తివచ్చినగాని భరతదేశమునకు రాదనిరి. మేలిముసుగులు తొలగించుకొని, శాసనసభలలోనికి వచ్చి, వివాహవిచ్ఛేదన స్వాతంత్ర్యము వారసత్వపు హక్కులనుగూర్చి చట్టములను ప్యాను చేయించవలెను; కార్మికయువతులకు విద్య నేర్పించవలెను; స్వదేశీ పరిశ్రమలను పోషించవలెననికూడ చెప్పిరి. ఇందుకు పురుషసభ్యులెల్లరును తోడ్పడవలెనని శ్రీమతి గడోడియాగారు చెప్పిరి. ఈ హక్కులకొరకు పురుషులను బ్రతిమాలుకొనక వారినుండి బలవంతముగా పెరుకుకొనవలెనని శ్రీమతి కుంతలకుమారిగారు చెప్పిరి. పురుషపత్రికావిలేఖరులనుగూర్చి శ్రీమతి లక్ష్మీబాయిగారు పరియాచకముగ మాట్లాడుచు వారికి తెరలు తగిలించి వారిని సభలకు బయటనుంచవలెనని చెప్పుటచే వారికి కోపమువచ్చి తమంతట తామే బయటకు నడచిరట!

మసోదా పెళ్లిళ్లు

యుగోస్లేవియాలో ఉత్తరభాగములో క్రైస్తవమతాధికారులు మసోదాపెళ్లిళ్లు ముందుచేయించి, అసంబంధాలిష్టమైతే వాటిని ఖాయంచేస్తున్నారట. బడులలో చదువుకుంటున్న పన్నెండేసేండ్ల బాలికలకు ప్రధానములవలె యీ పెళ్లిళ్లు చేస్తారు. పిల్ల తలితండ్రులే వారి కిష్టమైన పురుషులనూ బాలికలకు చూపించి ప్రధానంచేయిస్తారు. పిల్లకు పదహారో యేడు వచ్చేదాకానే యీ పెళ్లిళ్లు ఖాయం. తరువాత పిల్లలకిష్టమైతే అవే స్థిరమౌతాయట. లేకుంటే బాలికలు వాటిని రద్దుచేసుకొని వేరే పురుషులను పెళ్లి చేసుకోవచ్చును. పదింటతొమ్మిదిలో పిల్లలు చిన్ననాటి సంబంధాలనే ఒప్పుకొని సుఖంగా సంసారాలు చేస్తున్నారట. పదహారేళ్లలోపల పెళ్లిళ్లు చేయకూడదని ప్రభుత్వచట్టము లున్నవటకాని, ఈ మసోదాపెళ్లిళ్లు ఆ చట్టమునకు విరుద్ధముకాదనే అక్కడి పెద్దలు భావిస్తున్నారు! వీరు మన సనాతనులకన్న రెండాకు లెక్కువ చదువుకున్నవారే!

చదువుకన్న సంస్కార మెక్కువప్రధానము

హిందూదేశస్థులకు చదువురాదు కనుక వారికి సంస్కరణము లీయరాదనీ, యిస్తే వారు యోగ్యులకు వోటివ్వలేరనీ కొందరాంగ్లేయ రాజకీయవాదుల వాదము. ఈ వాదమును ఖండిస్తూ ఎడ్వర్డు విలియమ్సుగారు ఇట్లు చెప్పుచున్నారు. "చదువుకున్న ఆంగ్లేయులు మనుష్యుల మొగాలుచూచి, వారు చెందిన పక్షము పేరునుచూచి వోటిస్తారు కాని భారతీయులు రాజకీయసమస్యలనుగూర్చి ఆలోచించి తమ కనుకూలముగా ఎవరు పనిచేస్తారని తోస్తే వారికి వోటిస్తారు; లేనివారికి మానేస్తారు. చదువు రాకపోయినా వారి కిట్టి సహజసంస్కారము ఆంగ్లేయులకంటె ఎక్కువవున్నది కనుక మనకంటె వారే స్వపరిపాలన కెక్కువ అర్హులు." ఇంత చక్కటి తత్వం ఆంగ్లేయులందరికీ తెలియవలెనంటే యెన్నాళ్లు యెంత చదువులు చదువుసంటే సాధ్యమౌతుంది! ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము వారికి కొంతవరకు తెలిసే నిర్బంధోచిత ప్రారంభవిద్య మన దేశంలో ప్రవేశపెట్ట నవసరము లేదనుకుంటున్నారు!

పొగాకు ఎప్పుడు బాగా చెల్లుతుంది?

బీహారు భూకంపమువల్ల స్థితిమంతులు దరిద్రులై, దరిద్రులైన పాటకప్రజలు శ్రీమంతు లవుతున్నారు. స్థితిమంతులంతా పూర్వము తమ ధనముపెట్టి పట్టణములలో ఇళ్లు, మేడలు కట్టించుకొని అద్దెలకిచ్చి సుఖంగా జీవించేవారు. వారు యిళ్లుకూలి దరిద్రులైనారు. ఇప్పుడు ఇళ్ళు క్రొత్తగా కట్టించవలసిన పని మస్తుగా తగలడంవలన కూలివాళ్లకు కంట్రాక్టరులకు మేస్త్రీలకు ధనము జాస్తీగావస్తున్నాది. ఈ కారణముచేత పొగాకు దిట్టముగా చెల్లుతున్నాదట!

ఉద్యోగ సమస్య!

బ్రిటనులో వేయింటికి 932 పురుషులు, 912 స్త్రీలు చదువువచ్చినవారు. అమెరికాలో 955, 930. ఫ్రాన్సులో 965—940. జర్మనీలో 990—980. డెన్మార్కులో 996—995. జపానులో 995—996. ఇండియాలో 50—20!! చదువు యింత సన్నగిల్లివుంటే పత్రికలు విరివిగా చెల్లవని విచారించిన లాభమేమి? ఇక ఈ చదువుకున్నవాళ్లకైనా గుమాస్తావుద్యోగములు లేవు; చదువుకోని వారికి కూలిపనులుకూడా తక్కువైపోతున్నాయి. పూర్వము ఫలానజాతివాడు ఫలానిపని నేర్చుకొని చేయవాలనే సంప్రదాయముండబట్టి ప్రతీవానికీ ఏదో పనిలో నేర్పుండేది. ఇప్పుడాచారాలు తారుమారవడంచేత పూర్వపుపనులు చేయము. క్రొత్తపనులు రావు. నేర్చుకుంటామంటే ఎవరేపనికి పనికివస్తారో నిర్ణయించే సాధనాలులేవు. యువకుల తత్వాలు వారి వంశమునుపట్టీ, వారి యుపాధ్యాయులను భోగట్టాచేసి కనుక్కొనీ, పనిలో పెట్టి చూసి, ఎందుకు పనికివస్తారో కనిపెట్టి అందులో పెడుతున్నారట అమెరికాలో. లండనులోకూడా 15,.16-వ యేట బాలబాలికలు బడులు మానగానే వైద్యపరీక్ష, మానసిక శారీరపరీక్ష చేయించి ఎవరెవరెందుకు పనికివస్తారో శోధించి వారి నందులో ప్రవేశపెట్టిస్తున్నారట. మన దేశము గతిచూడండి! పేదవారి కెందులో కూలిపని దొరికితే అందులో దూరిపోవడము లేకుంటే పస్తుండడముతప్ప గతి లేదు. కాస్త భాగ్యవంతులై చదువుకుంటున్నవారు కూడ తా మెందుకొరకు చదువుకుంటున్నారో తమకే తెలియదు. ఇండియాలోకూడ "నేషనలు ఇనిస్టిట్యూటు ఆఫ్ ఇండియను సైకాలజీ" అని ఒక సంస్థ కలకత్తాలో ఉన్నదట. వారు 200 మంది కీవిధముగా పరీక్షచేయించి వృత్తు లిప్పించారట. పాపము వా రెంత అదృష్టవంతులై, పూర్వజన్మమునందు పెట్టి పుట్టినవారలో! వీరు చురుగ్గా పనిచేస్తే చాలామందికి ఉద్యోగాలు ఇప్పించవచ్చునట! కాని అసలు ఉద్యోగా లెక్కడనుంచి తెస్తారని ప్రశ్న!

ఇంటిపనుల చేయుటకు శిక్షణము

హిందూదేశములో ఏ అమ్మనైనా "ఏమమ్మా క్లబ్బుకు రావడంలే"దని అడుగుతే "తీరుబాటెక్కడమ్మా?" అంటారు. హిందూదేశపు స్త్రీలు సర్వకాల సర్వావస్థలయందూ పంటా పెంటా పిల్లాపాపా మొదలగు ఇంటిచాకిరీయందే నిమగ్నలై క్లబ్బుకు రావడానికైనా తీరుబాటులేకుండా వున్నారంటే చాలా విచారకరమైన సంగతి అని ఒకరు వ్రాస్తున్నారు. ఇల్లాంటివారు కూపస్థమండూకముల వలె యింట్లో కొట్టుకుంటూవుంటే మగలకు తగిన భార్యలుగా ఎట్లుండగలరని కొందరు పాశ్చాత్యవనితలకు ఆశ్చర్యకరంగా వుంటుందట. "లండనులో ఒక పూటకూళ్లమ్మ తన హోటలు వ్యవహారాలన్నీ చక్కపెట్టుకొనికూడా సాయంకాలమయేసరికి తప్పకుండా క్లబ్బుకు వెళ్లి తీరుతున్నదట. ఎంతోమంది వచ్చి భోంచేసిపోయే హోటలు చక్కపెట్టుకునే నేను క్లబ్బుకు వెళుతున్నానుగదా, పదిమందివున్న కుటుంబమును చక్కపెట్టుకొని క్లబ్బుకు వెళ్లలేకపోవడం ఆశ్చర్యంకాదా అని ఆమె అడుగుతున్నదట. క్లబ్బుకు వెళ్లేపాటి కాలమునైనా కుదుర్చుకోలేకుండా భారతస్త్రీలు ఇంటిపనులే చేస్తున్నారంటే, వారి కింటిపనులు చురుకుగాను చక్కగానూ చేయడం తెలియదనే ఆమె వుద్దేశం. ఆమె మన దేశం

వచ్చి స్త్రీలందరికీ యిల్లు సరిపెట్టుకోవడమును రింగుచి, క్లబ్బుకు వెళ్లడమును గురించీ మంచి శిక్షణ మిస్తుందేమో కనుక్కోవాలి!

ప్రకటనల చెత్త

ఒక్క మన చెన్నపట్నంలోనే కాదు, ప్రతీ పట్నంలోనూ అంతే. గోడల వీధివైపున కివ్వరైనా కాస్త సున్నం, సీమెంటు, గోబీ వేసేదాతలున్నా లేకపోయినా సినీమా పేపర్లు, టాకీపేపర్లు, మందుల ప్రకటనలు ఒకవరసన అంటించుకుంటు స్నేపోతారు. ఒకటి చిరిగితే ఇంకోటి సిద్ధం. కొందరు ఈ కాగితాల బాధపడలేక రంగులతోను సుంచెలతోను చిత్రవిచిత్రమైన అవినీతికరమైన బొమ్మలుకూడా వ్రాసుకొంటూపోతారు. పాపం చెట్లుచేమలకి, టెలిగ్రాములు, టెలిఫోను స్తంభాలనుకూడా ఈగతి తప్పదు! ఏదో ఒకబల్ల తగిలించేరన్నమాటే. కలకత్తా కార్పొరేషనువారు వీరి బాధపడలేక ఒకటే ఆర్డరు ప్యాసుచేసేశారు. తమ అనుమతిలేనిదీ, ఎవరెక్కడ దేని నంటించినా లేక చెక్కినా, లేక తగిలించినా పోలీసువారు పీకి పారేయవలసినదనిన్నీ, అటువంటి పనులుచేసే నేరస్థులనుపట్టి శిక్షించవలసినదనిన్నీ!! పట్నంసొగసు నీతిమాట దేముడికెరిక కాని వ్యాపారస్థుల గతి యేమికాను !

బలవంతురాలు

"నాతో ఎవరైనా కుస్తీపట్టగలిగితే రండి. బస్తీమేసవాల్" అనుకుంటూ ఎర్మిను అనే కన్య టర్కీదేశమంతా తిరిగి, ఎవరూ రాకపోవడం చూసుకొని తారాబాయి రుక్మాబాయిలలాగ బల ప్రదర్శనంచేస్తూ పొట్టపోషించుకుంటున్నది. ఆమె సరాసరి 28 గుళ్లు తూగుతుంది. 50 పౌనుల గోదుమ బస్తాను నలుగురు మనుష్యులను ఆమెమీద కెక్కించుకోగలదు. పళ్ళతో ఒక గునపమును పట్టుకొని ఇద్దరు మనుష్యులు వచ్చి దానిని చెరి యొకవైపు నుంచీ వంచవలెనని ఆజ్ఞాపించుతుంది. ఆడవాళ్లలో మాత్రం కోడి రామమూర్తిని పోలిన బలవంతు లుండరా యేమిటి?

బంగారు గోళ్లు

ఇదివరకల్లా పాశ్చాత్య సుందరీమణులు సెలూన్లకేగి క్షవరములు చేయించుకొని, కురులు దువ్వించుకొని, ముద్దులు మర్దనాలు చేయించుకొని, గోళ్లు తీయించుకొని వాటిమీద రంగులువేయించుకొని ఇళ్లకు రావడంతో సరిపోయేది. కాలంముదిరి నాగరికత హెచ్చౌతున్నకొద్దీ ఇంతతో తెమల్తుందా? ఇంతకన్న డబ్బు దండుగయ్యే సొగసులు రోజుకు రోజుకూ కనిపెడుతున్నారు. ఇంద్రధనస్సులోని రంగులన్నీ తెచ్చివేసినా అసలుగోళ్ళు కేవలము కృత్రిమగోళ్లలాగుంటాయా? ఇదేమిటి బాధ అని ఫ్రాన్సులో విలాసవస్తు వ్యాపారులు సెల్యూలాయిడు గోళ్ళు తయారుచేసి వాటిమీద విలవైన రాళ్ళు పొదిపి విక్రయిస్తున్నారు. ఫ్రెంచివిలాసిను లిప్పుడు వానినే ధరించెదరు. ఇంగ్లీషువారంతకన్న భాగ్యవంతులు కదా! వారు వెండి, బంగారు, ప్లేటినములతో గోళ్ళు తయారుచేసి వాటిమీద నానారకముల విలువ గాళ్ళు తగిలించుతున్నారు. డబ్బుంటే చాలు ఎంత సొగసు నాగరికత వయ్యారము కావలస్తే అంతా కొనుక్కోవచ్చును!

మళ్లీ ఆడవాళ్లకు వంటిళ్లేనా!!

జర్మనీదేశంలో హిట్లరుగారు పెండ్లిచేసుకోకుండా ఉద్యోగాలుచేస్తూ కూర్చుంటామనే స్త్రీలపై పన్ను వేసినాడు. పెళ్లి చేసుకొని ముగ్గురేసి, నలుగురేసి, అంతకంటె యెక్కువమంది పిల్లలను గన్నవారికి బహుమానము లిస్తున్నాడు. ఈవిధంగా రెండు ఉపకారాలుచేశాడాయన జర్మనీకి. మొదటిది మగవాళ్లందరికీ ఉద్యోగాలు చూపించడం, రెండవది ఆడవాళ్లందరికీ ఇంటియందు కుటుంబమునందు ఆసక్తి పుట్టించడం. పూర్వం ఆడవాళ్లూ మగవాళ్లూకూడా ఉద్యోగాలసంతలో దూరిపోవడంవల్ల ఎవరికీ కుదరక అంతా యేడుస్తూ, ఏమిస్తే దానితోటే సంతోషించేవారు. ఇప్పుడో సగముసరుకును ఇళ్లల్లోకి మరల్చినందున తక్కిన సగానికి పుష్కలంగా జీతాలూ

కూలులూ యియ్యగలుగుతున్నాడు. పెళ్లి చేసికొని వాళ్లకు పన్ను తగిలించాడు కనుక సంసారా లేర్పడ్డాయి. సంసారంచేస్తే బిడ్డలుపుడితే వారిని పోషించలేమని యెక్కడ విచారిస్తారో అని యిద్దరు ముగ్గురు బిడ్డలదాకా మీరు పోషించుకోండి. తరువాత నేను పోషిస్తానని హామీయిచ్చాడా ధర్మదాత!

అయినా ఆధునిక సంస్కారప్రపంచ మూరుకుంటుందీ? ఆడవాళ్ళవిరోధి అని, స్త్రీస్వాతంత్ర్య విభంజకుడనీ, మూఢాచార భూయిష్టమైన హిందూదేశంలోలాగ స్త్రీలకు మనుగులు తగిలించి వాలుగుగోడలలోకి తరిమి వంటాపెంటలలోను పిల్లలనుగనడములో నలిపి బానిసలుగా చేస్తున్నాడనీ ఒకటేయెత్తిపోతలు!! వీరికందరికీ సమాధానమిస్తూ జర్మనీమంత్రులలో నొక్కరగు డాక్టరు గోయిబెల్సుగారు అసలు యథార్థము నీవిధముగా చెప్పుతున్నారు. జర్మనీయుద్ధమునకుముందల్లా మగవాళ్ళు ఉద్యోగాలుచెయ్యడం ఆడవాళ్ళు ఇళ్ళుచక్కబెట్టి సంసారం వృద్ధిచెయ్యడమే మామూలు. సనాతనంనుంచి ఇదే ఆచారం ఇదే ప్రకృతిధర్మం. జర్మనీయుద్ధంలో కోట్లకొలది యువకులు పరలోకయాత్ర చేయడంచేతను, సంపాదించేదిక్కెవ్వరు లేకపోవడంచేతను, పాపం! ఆడవాళ్ళే ఆకాశీలలోజొరబడి ఉద్యోగములుచేసి యిల్లుకూడా చూసుకోవలసివచ్చింది. ఉపద్రవములు ఉప్పెనలు కలిగినప్పుడల్లా ఇల్లాగే సంభవిస్తుంది. ఎలాగైతేనేమి యిందులోనుంచి దేశాలుకొంచము తెప్పిరిల్లినవి. మగవారిసంఖ్య భర్తీఅయినది. ఉద్యోగాలుచేసి సంపాదించి మునపటిలాగే యిళ్ళునడపడానికి సమర్థులైనారు. అయితే ఆడవాళ్ళు తమస్థానాలలోనుంచి కదలి వీరికి సులభంగా కాళీచెయ్యమంటె కాళీ చేస్తారా? ఎవరిసొమ్ము వారు సంపాదించుకొని, ఎవరిష్టమువచ్చినట్లు వారుఖర్చుపెట్టుకుంటూ, అధికారంచలాయిస్తూ దర్జాగాబతకడం యెవరికిమాత్రం మక్కువకాదు? చేదా?

ఒక్క జర్మనీదేశంలోనేకాదు, అన్నిపాశ్చాత్య దేశములలోను, వాటిననుభవించగల్గిన ఆసియాఖండ దేశములలోనూ ఈ భావములే విషజ్వరములాగ అల్లుకొనిపోయినవి కాని జర్మనీలో అన్నిదేశాలకంటె యెక్కువఅయిందట!! దీనినుంచి నిరుద్యోగ సమస్యలు, దారిద్ర్యములు, దేశీయులలో దేశీయులకు ఒకదేశీయులతో ఇంకొక దేశీయులకు పోటీలు, కొట్లాటలు హెచ్చిపోయినవి. ఈ అరాచకమును సంస్కరించవలెనని హిట్లరు తలపెట్టినాడు. దేశమంతా అతనికి దన్నయినది. చట్టముమీద చట్టము చేస్తున్నాడు. దేశములోపంట, పనిముట్లు, వస్తుసామగ్రి, పౌరుషము, బలము, విద్య, సౌకర్యములు మొదలయినవి పెరిగి ఇది ఇన్నాళ్ళనాటి జర్మనీయేనా అనిపించుతున్నది. తమకు అన్యాయము తలబెట్టి అవమానపరుచుచున్న అంతర్జాతీయసమితిని ప్రతిఘటించి గడగడలాడించగల అదృష్టముపట్టినది నేడు జర్మనీకి!! ఎందుచేత? ఆడవాళ్లనాడవాళ్లస్థానంలోను మగవాళ్ళ మగవాళ్లస్థానంలోను నిలబెట్టుకోగలగడం చేతనేనట! ఉద్యోగాలు, రాజకీయములు, ప్రజాహితబహిరంగజీవనము పురుషులవిగాను, గృహనిర్వాహణము స్త్రీధర్మముగాను నేడు జర్మనీదేశములో పరిగణింపఁబడుచున్నది. స్త్రీ పురుషుల నిజమైనబలము ఎవరిధర్మమునవారు నిర్వహింపగలగడములోనే ఉన్నదని ఒకరిధర్మము నింకొకరు నిర్వహింపఁగోరుటలోనే వారి మనోదౌర్బల్యమున్నదనిన్నీ డాక్టరు గొయిబెల్సుగారు సమర్థిస్తున్నారు. పురుషులకు స్త్రీలయెడల నిజమైనగౌరవమున్నదా లేదా అని నిశ్చయించుటకొకటే సోదాఅట. వారు స్త్రీలను స్త్రీల కుచితమైన గృహనిర్వహణమునందేయుంచి ఉద్యోగపుసంతలలోనికి, రాజకీయకూపములోనికి, బహిరంగజీవనములోనికి రానీయకుండా చూడడమేనట. మన హిందూదేశపుఘోషా లేక పరదాపద్ధతికంటె ఇది కొంచెము తక్కువకఠినమైన పద్ధతోయేమిటో ఆలోచించవాలి! తల్లీకూతురూ పన్నెకత్తెలయితే వండివార్చి పెట్టేవారెవరూఅని మగడూపెండ్లామకూడా దేశో

ధరణాలే చేస్తూవుంటే ముందుకు కావలసిన పౌరులను, మగడూ పెళ్ళాలను, తలిదండ్రులను తయారు చేయు గల ధర్మసంస్థలెవ్వి? గృహములే. స్త్రీలే అట్టి పవిత్రవ్యక్తుల తరిబీతు చేయగల దేవతలని నా సిద్ధాంతము. కాని నవనాగరికులు దీనినెంతమాత్రము హర్షించరు.

ప్రకృతి వికారాలు

మానవప్రకృతే చెప్పలేనన్ని వికారాలుండి ఫలానామానవుడి ప్రకృతి ఫలానామోస్తరుది అని నిర్ధారణచేయడం కష్టంకదా. మానవులను, జంతుకోటిని, స్థావరములను, పంచభూతములను, ప్రతినిత్యముకని పోయుచూ, పెంచుకుంటూ, చంపుకుంటూ వుండే ప్రకృతికి వికారాలుండవంటే ఎవరునమ్ముతారు! తల్లి సారంకాకుంటే పిల్లలకు మరెవరిసారంవస్తుంది? మన వికారాలన్నీ వారసత్వేనా ఆవిడనుంచి వచ్చినవే కాదూ! ప్రకృతికి కొన్ని ధర్మాలున్నాయనీ ఆధర్మాల ప్రకారమే అది వర్తిస్తూవుంటుందని హేతువాదులు చెప్తారు. ప్రకృతిఅన్నది మాయఅనీ అదిఏమిచేసినా చేయగలదనీ ఈశ్వరవాదులు లేక బ్రహ్మవాదులు చెప్తారు. మనుష్యులు ధర్మసూత్రములమీద వర్తిస్తే ప్రకృతికూడ అట్లే వర్తిస్తుంది; లేకుంటే వికారాలు పోయి వారినిశిక్షిస్తుందని మహాత్మునిబోలునీతివాదులు చెప్తారు. ఎవరివాదనలో నిజానిజములేమైనా ప్రకృతికి కొన్ని స్థిరమైనధర్మాలున్నవన్నమాట నిశ్చయమైనా, మానవుడికున్నట్లే దానికికూడ కొన్నివికారాలున్నాయి కనుక అధర్మానికి వ్యతిరేకంగా అగుపించేపనులు గారడీలలాగ అప్పుడప్పుడు మన కళ్లకు యెట్టయెదుట ప్రత్యక్షమయితే మనమాశ్చర్యపడనక్కరలేదు. ఇలస్ట్రేటెడు వీక్లి అను ఆంగ్లపత్రికలో ఒకదొరగారు మొన్నమొన్న జరిగినవని చెబుతూ యీ క్రిందిసంభవముల నుదహరిస్తున్నాడు; ఆశ్చర్యంపడితేపడవచ్చును కాకపోతే మానవచ్చును కాని అది నమ్మకపోవడానికి వీలులేదు. ఏమంటే అది వేదముకాదు, పుక్కిటిపురాణముకాదు, భేతాళుడి కథలుకావు.

ఒకసారి ఒకయెడారిలో ప్రయాణంచేయుచున్నవారికి గరికబయలు (Oasis) లేనిచోట గరికబయలు అవుపించింది. తీరావద్దకు వెళ్ళేసరికి మళ్ళీయెడారి. నేలంతా పడవలేలి నడుస్తున్నట్లు, పెద్దకోతో, ఎలుగుగొడ్డో, ఎదుటకనబడి దగ్గరకొస్తున్నట్లు, కొండ కాని పట్నంకాని లేనిచోట కొండోపట్నమో తయారైనట్లుకనిపించుతే అదిప్రకృతివికారముకాదూ? న్యూఫౌండు ల్యాండుదగ్గర "మెయిడు ఆఫ్ సెంటు ఆల్నీన్సు" అనే పడవలో ప్రయాణంచేస్తున్నవారికి చూస్తూవుండగా ఏమీలేనిచోట ఒక మంచుగడ్డ గుట్ట (Ice berg) నీటిలో తేలుతూదానిదగ్గర ఒక పడవఅదుతూ అగుపించినవి. దానిదగ్గరకు పడవనడుపుతూవుంటే అదినిలువునా ఒక్కసారి కరిగిపోయిందట. మనహిందూదేశంలో ముత్యాలకొండల దగ్గర ఒక ప్రకృతి శాస్త్రపరిశోధకుడు కొంచెము రోజుల క్రిందట ఒకచిత్రంచూశాడు:- ప్రతిదినమూతనయింటి దగ్గరనుంచి చూపుమేర దూరంలోవుండే ఒక చిన్న అరణ్యం ఒకనాడు తెల్లవారి లేచిచూసేసరికి మరి లేదు!! గతరాత్రి అరణ్యమున్నంతమేరకు ఒక భూకంపమువచ్చి చెట్లను మొక్కలను అన్నింటిని భూగర్భంలోకి తోసేసి, భూగర్భంలోవుండే గులకరాళ్ళుగల గొడ్డుభూమిని పైకి ప్రత్యక్షంచేసింది!! చూస్తూవుండగానే చెరువులు, నదులు, చిన్నసముద్రములు యెండిపోవడం కలదట! హెలుస్టోర్ము అను పేరుగల ఒక స్వీడేను దేశపుయింజనీరు సుడిగాలి తుపానులు వచ్చి 12 మొదలు 24 గంటలవరకు ఉండి సముద్రములోనికి చొచ్చిచొచ్చి నీటినినాలుగు వైపులకు చెల్లాచెదరు చేసి అడుగుమన్ను పైకి వెళ్లగిస్తూ అల్లకల్లోలము చేయడముచూచినాడట.

ఇక మెఱుపులు పిడుగులు చేసేపనులు మరీచిత్రమైనవి!! మెరుపుదెబ్బలు పురుషులు స్త్రీలు కట్టుకొన్న బట్టలకు తగిలి బట్టలను తొలగించి వారినినగ్నులంచేసేనట; కాని వారికి మాత్రముపాయము కలుగలేదట! ఒకడు వుస్కీ తాగుతూవుంటే వాడిచేతిమీద కూజా మీద మెఱుపుదెబ్బతగిలి దూరముగా త్రుళ్ళి.

పోయినదట!! ఒక వ్యవసాయకుని కొంటికన్నుకు తగిలి ముద్దముద్దయిపోయినదట కాని వారిద్దరికీ మాత్రము దెబ్బతగలలేదు! ఎస్సెక్సులో ఒకదినము మెఱుపుదెబ్బ తగిలి మండిపోతూవుంటే ఫైరింజనులు తీసుకొని వెళ్ళి ఆర్పివారట!! మెరుపులు ఫొటోగ్రాఫులుకూడా తీయగలవట. పెద్దతుపాను పెట్టిందట ఒకప్పుడు. ఒక కూలివాడు వస్కూసాపుషెడ్డులో కూర్చున్నాడు. దానికి మెరుపు తగిలి యిల్లుకూలిపోయింది రాత్రి. పాపము వాడు దానిక్రింద ఉండిపోయివాడు. కాని చావలేదు. తెల్లవారి అకూలిపోతున్న గోడలోనుంచి కప్పులోనుంచిబయటకివచ్చివంటికేమయినా గాయాలు తగిలాయేమో చూసుకుంటూవుంటే వాడిగుండెల మీద మూడుబొమ్మ లవుపించాయి. రెండు యెదుట నున్న పైను, పాప్లారుఅను చెట్లవి- మూడవది తన వాచీది- షర్టు కొంచెము కాలిందట కాని శరీరానికి గాయాలులేవు. ఒక ఆవిడ ఆవుకు పాలు పితుకుతూ వుంటే మెరుపుదెబ్బతగిలి ఆవు చచ్చిపోయినది. ఆమెకు స్మృతి తప్పిపోయినది. తెలివివచ్చి శరీరానికేమైనా గాయాలు తగిలాయేమోఅని బట్ట సవరించుకుంటూ చూచేసరికి ఆ ఆవుయొక్క ఫోటోగ్రాపు ఆమెశరీరం నఖశిఖపర్యంతం పడ్డాదట-కాని ఆమెకు హానికలుగలేదు. గాలిలోనుంచి భూమిమీదికి విద్యుచ్ఛక్తి తాపీగాపడుతూవుంటే నిప్పురవ్వలు పెద్దబంతులులాగ కూడ పడతాయట- 1852 లో ప్యారిసు నగరములో ఒక దర్జీవాడు తన కొట్లో పంట్లాలు కుట్టుకుంటూవుంటే సీమరేగుపండంత పరిమాణము గల ఒక విస్ఫులింగం తలుపుసందులోనుంచి యింట్లోకివచ్చి అతనిని గదల్లా వెంటపెట్టిందట- వాడు భయపడి భావురుమని పదిమందినీ సహాయమునకై పిలచేటప్పటికి, ఇకచాల్ను విద్దులాట అనుకొని కాబోలును చిమ్మినీలోనుండి పైకెగిరిపోయి ఇంటికప్పు చేరగానే ధామ్మని ఒకధ్వని చేసిందట- ప్రకృతి యిల్లాటి వికారాలు చేస్తున్నప్పుడు మన మూరుకుంటే సరేసరి. లేక దాని వికారాలకు సాయం మనవికూడా చేర్చి వినోదించు దామనుకుంటే అది కొప్పక తగిన శాస్తి చేస్తుంది. ఇద్దరు ఫ్రెంచిపిల్లకాయలు ఒక గుజ్జపుసాలలో ఆడుకుంటూవుంటే శ్యామలవర్ణముగల్ల చక్కని నిప్పుబంతియొకటి అందులోకివచ్చి యెగురుతుండెను. వారిలో నొకడు దానిని పట్టుకున్నాడు. పట్టుకొనేసరికి చేతులు కాలినవి. పెద్ద చప్పుడయినది, మంట లెచ్చయినవి. శాంత మహాసముద్రములో తరుముగా నీరు అప్పుడప్పుడు, ఉండిఉండి ఒక స్తంభాకారంతో మీదికి ఉబికి కొంతసేపు అల్లాగే వుంటూవుంటుందట- కాని అల్లాటివి నాలుగుస్తంభాలొక్కసారి లేచి సముద్ర మట్టమునుంచి ఆకాశంలో దూసుకుంటూ మేఘములమీదుగా నిగిడి ఎంతోసేపు వుంటే కొంతమంది పడవప్రయాణీకులు చూచి ఆశ్చర్యపడ్డారు.

మెరుపులతోటి, నిప్పులతోటి, నీళ్ళతోటిమాత్రమే కాక వర్షంతోకూడ ప్రకృతి అప్పుడప్పుడిల్లాటి చిత్రాలు చేస్తుందట- ఎఱ్ఱనీటివర్షము, పసుపునీటివర్షము, పచ్చనినీటివర్షం, నల్లనినీటివర్షం అక్కడక్కడ కురిసినట్లు వింటున్నాము. నార్వేదేశంలో ఒకసారి బ్రతికివున్న యెలకలే వర్షంలాగకురిశాయి!! నేపిల్సులో నారింజపండ్లు యెడతెగకుండాకురిశాయి!! ఎటువంటి గారడీవాణ్ని పిలవండి వాణ్నిమించిన గారడీలు చేస్తునేవుంటుంది ప్రకృతి. ఎంత వస్తుశాస్త్రవేత్తను పిలవండి, వాని కవగాహనము కాని పనులు చేస్తూనేవుంటుంది. ఎక్కడేనా మన బడాయిలు చెల్లుతాయి కాని మహాశక్తి ప్రకృతి మాత దగ్గరనా!

సూర్యచంద్రులు చల్లబడుతున్నారు.

సూర్యచంద్రు లిద్దరూ కూడా ఉదయాస్తమయములయందు మునపటిలాగే ఖణిగ్గా కనిపించకుండా అతిరొట్టిగాను నిస్తేజముగాను అవుపించుతున్నారట- విశాఖపట్టణములో. దీనిని బట్టి అప్పుడే యేదో ఉప్పెన సిద్ధమౌతున్నాదని పల్లెవాళ్ళు పట్నాలవాళ్ళు లెఖ్ఖలు కట్టుకొని బెంగపెట్టేసుకుంటున్నారు- ఈమాట విన్న మర్నాడు కొందరు చెన్న

పట్ణంవారు ఈబింబాలను పరిశీలించి మాకు కూడా అలాగే అవుపిస్తున్నట్టున్నదన్నారు. ఈసంగతి వినని వాళ్ళు ఇంకా చూడలేదు. చూచినా, ఎవరైనా చెప్తే కాని పోల్చుకోలేనివారు చాలామంది!!

కోతిఉద్యోగస్థులు

డార్విను ఊరికే చెప్పేదూ మనిషి కోతిలోంచి పుట్టాడని. మనకీ వాటికీ జ్ఞాతి వైరమున్నది. కాకుంటే ఈఉద్యోగాల కఱవుదినాలలో మనుష్యులు చేసేకొన్ని వుద్యోగాలలోకి కోతులు దూసుకొని వచ్చి వారికంటె బాగా నిర్వహించి వారిని త్రోసి రాజు చేయడమేమిటి? సయాములో కోతులను కేషియరులు (షరాబు) గా వేసుకుంటున్నారట- ఎవరైనా వెండినాణెం చెల్లించగానే ఇవి కొరికి చూచి మంచివెండి అయితే వుంచుకొని చెడ్డదైతే విసరికొడుతున్నాయట!

అయిరోపాలో కూడా విధవలెందు కెక్కువుండాలి?

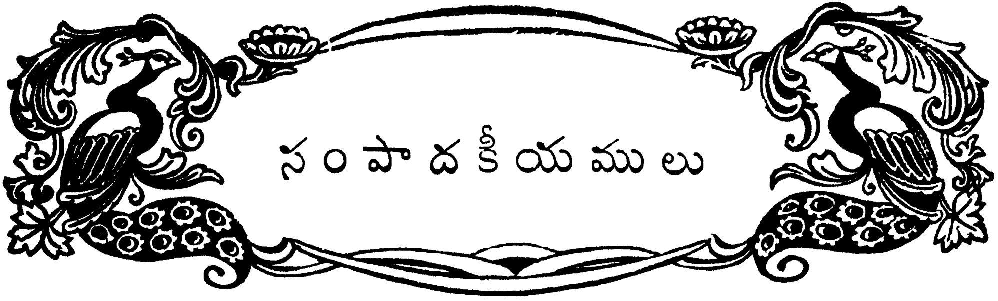
అయిరోపాదేశంలో కూడా పెళ్లాలు చచ్చిన మగవాళ్లకంటె మొగుళ్ళు చచ్చిన ఆడవాళ్లే ఎక్కువట. విధవావివాహములుగల దేశములలో ఇది ఆశ్చర్యముకాదా. యుద్ధపుదర్మిలానంటే మగవాళ్ళు తక్కువై విధవ లెక్కువైనారు కాని యిప్పుడు కూడా తగ్గకపోవడమేమిటి? అందులోనూ భార్యాహీనులకంటె వీరిసంఖ్య ఇంత హెచ్చుచుండడమేమిటి అని డాక్టరు ఇ.వి. ఏలెనుగారు ఆలోచించి పరిశోధనలు సల్పి పురుషుల జీర్ణకోశములు, ఊపిరితిత్తులు, మెదడు మొదలైనవి దుర్బలములైనవనిన్నీ అందుచే వారికి వేగము రోగములువచ్చి చత్తురనిన్నీ స్త్రీలు పురుషులకంటె సహజముగ ఆరోగ్యశాలులగుటచే వైధవ్యమనుభవించుచు బ్రతుకుచున్నారనియు తీర్మానమునకువచ్చిరి!

తద్దినాలు నిజంగా పెట్టాలా?

భౌతికశాస్త్రజ్ఞాన మెంతసేపూ టెలిగ్రాఫులు, టెలిఫోనులు, వైరులెస్సులలోనే సరిపోతున్నది కాని, ఇంతకు కొంచెం పైకెగిరి చనిపోయినవారితో సంభాషించి రమ్మంటే దానికి చేతకాదు. కాని దమ్మిడీ ఖర్చు అక్కరలేకుండా చనిపోయినవారితో మాట్లాడుకోగల సదుపాయాలు కలకత్తాలో జరుగుచున్నవట. ఈమధ్యన శ్రీమతి సరస్వతీదేవిగారు స్వర్గీయాంధ్రరత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారితో మాట్లాడి తెలుసుకోవలసినటువంటి అనేక ధర్మాలతనివద్దనుంచి తెలుసుకొని ఆంధ్రమహాజనుల ఆనందంకొరకు పండ్రంగి కేశవరావుగారి ద్వారా పత్రికలలో ప్రకటించినారు.

పై సంభాషణనుబట్టి ఒక్కసంగతి స్పష్టమౌతున్నది. తద్దినాలు, ధర్మోదకాలు జరపకపోతే పితృదేవతలకు సుఖముకాని తృప్తికాని చిక్కదట. పితృదేవతలకు తద్దినం మంత్రాలు లేకుండా బ్రహ్మసమాజంవారిలాగ ఉట్టుట్టి పాటలూ, పద్యాలు, ఉపన్యాసాలూచేస్తే అందులో యేమీ యెక్కువ లేదట- వేడివేడిగారెలూ, జారుజారుగా నెయ్యికలిపిన పెసరపప్పు పారణంముద్దలు దర్భదబ్బలతో కూడా సంస్కృతం మంత్రాలు పఠించేటప్పటికి కాని చుత్తున సుఖమెక్కదట-

ఈ తద్దినాలను గురించి చాలా కష్టంగావుంది. తద్దినాలనాడు ఉద్యోగస్థులకు శలవులు దొరకవు. ఇంట్లో ముసిలవ్వలు పెందలాడే తెమలలేరు. కర్త కాఫీ ఇడ్లీ తినందీ ప్రొద్దెక్కేదాకా కనిపెట్టుకొని వుండలేడు, భోక్తలు తొమ్మిదిగంటలు కొట్టకుండగా గావంచా లెండవేసుకొని యెప్పుడు మెతుకులు పడునా దేముడా అని అరుగులపై యేడ్చుచుందురు. మంత్రబ్రాహ్మణుడు నాలుగుగుక్కలలో మంత్రమంతా యాకరువు పెట్టిస్తాడు. ఎన్ని అనాగతాలైనాపడి యీపారణంముద్దలే తింటాము కాని సంఘసంస్కారులు చేసేమోస్తరుగా తెలుగు ప్రార్థనలు, ఇస్త్రీబట్టలతో భోజనాలు, మైసూరుపాకు, పులిహోరి, ఉల్లిపాయల పకోడీలు, ముల్లంగి పులుసు, వంకాయ పెరుగు పచ్చడి మాకు సాయించవంటారాయె ఆపితృదేవతలు. ఇది కేవలం ఆంధ్రరత్నగారి వ్యక్తిగతాభిప్రాయము కాక పితృదేవతల కందరికీ ప్రతినిధిగావచ్చి యీఅభిప్రాయం చెప్పుచున్నట్లున్నది. ఐతేమాత్రం భౌతికవిజ్ఞానశాస్త్రపారంగతులమైయుండి కూడా మనమటువంటి పుకారు కబుర్లను నమ్మితే మనకెక్కడనైనా పరువుంటుందా?

నేనొక్కడనే సత్యాగ్రహిని:—

పై వాక్యము నుచ్ఛరించుచు మహాత్ముడు వ్యక్తి శాసనోల్లంఘనమునుగూడ విరమించి దేశమును పూర్తిగా సక్రమాందోళన పరుల వశముగావించినాడు. నిజమైన సత్యాగ్రహి చేయగలదింతకన్న గత్యంతరములేదు; కామక్రోధలోభమోహమద మాత్సర్య వర్జితులై యెదటి కక్షవారిపై కూడ ప్రేమగల్గిన మహోదార మనస్కులే సత్యాగ్రహము చేయుట కర్హులు. ఇక్ష్వాకులనాడట్టివారు వందలకొలదియైననుండిరేమో కాని యిప్పుడు దేశమెల గాలించినను పటుమని పదిమంది యైననున్నారేమో తెలియదు. వేలకొలది జనులు వందలకొలది నాయకులు జెయిళ్లకు పోలేదా, లాటీదెబ్బలు తినలేదాయనినచో వారి దేశాభిమానము, త్యాగము, సహనము, స్వాతంత్ర్యాభిలాష, దీక్షప్రశంసనీయములే కాని వారి యాధ్యాత్మికాధికారము ప్రశ్నింపఁదగియేయున్నది. వారు దానిని కాలానుగుణ్యమైనట్టియు పరిశుద్ధతరమైనట్టియు, కొంత చిత్త సంస్కారకరమైనట్టియు ఆయుధముగ పరిగణించి ఉపయోగించగల యంత యోగ్యముగ ప్రయోగించిరి. అంత వరకు వారు ప్రశంసార్హులే. ఉప్పు, కారము, పులుసు తినుచు ఆర్థికసంపత్తికొఱకుమాత్రమే స్వరాజ్యము కాంక్షించుచున్న వేలకొలది లక్షలకొలది జనులను ఋషీశ్వరులకుకూడ సాధ్యాసాధ్యమైన అధికారులు కావలెననిన అది గొంతెమ్మకోరిక కాని వేఱుకాదు. జనసామాన్యమునంతటిని శోధించి అంతమందియు సమూహాముపై నట్టివారు కాలేరని తెలుసుకొని, వ్యక్తులలోనైన నట్టివారుపలువు రుందురనుకొని వ్యక్తిపరముచేసెను. వ్యక్తులలోకూడ కావలసినచో మరినాలుగునెలలు జెయిలులో కూర్చొనగోరువారు మాత్రమే కలరు కాని తానుతలచిన ఆధ్యాత్మిక యోగులు లేరని తెలుసుకొనెను. వారూ, వీరూపోగా ఇకమిగిలినవారు తనసత్యాగ్రహాశ్రమవాసులు. వారేమో తన కండ్లయెదుట తరిఫీదయిన శిష్యవర్గమగుటచేత తక్కిన నాయకులకంటె శిష్టులనితలచి రాజేంద్రబాబుగారి సలహాపైని క్రొత్తగా జైలునుంచి వచ్చిన శిష్యవర్గమును పిలిపించి వారితో నాలోచించెను. వారిలో నుత్తముడని తాను నమ్మిన యొకమిత్రుడు తాను జెయిలులో నుంటినేగాని జైలుపనులకంటె తనపుస్తకములు తన చదువు తన జ్ఞానోపార్జనమొదలగువానియందే యెక్కువ ఆసక్తి

కలవాడననియు తనకుగల యీలోపము మహాత్మునకు తెలిసియే యుండవచ్చుననియు వ్రాశెను. జెయిలులోనుండగా జెయిలు పనులయందుకంటె యితరములందెక్కువ శ్రద్ధ పెట్టుకొనుటయు సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతమునకు విరుద్ధమట. ఇంతటిగొప్ప సహచరునియందే యిట్టి లోపముగలదని మహాత్ముడిన్నాళ్లును తెలిసికొనలేని తనయంధత్వమునకు నగచి ఎవరివద్ద నెట్టి లోపములుండునోయను భయమున తా నొక్కడనే సత్యాగ్రహిగా నుండుననియు ఇతరులెవ్వరు తన యనుజ్ఞలేనిదే సత్యాగ్రహము చేయరాదనియు ఆజ్ఞాపించినాడు.

సత్యాగ్రహమును విరమించుటకు కారణము సత్యాగ్రహులులేమి యొక్కటియే కాదు. రెండు పార్టీలవారికిని సత్యాగ్రహమునందు గౌరవవిశ్వాసములులేనిచో అది వెంటనే క్రియకట్టదు. మానవత్వము మహాపూజ్యమైనదనియు, అజ్ఞానదురాశాపిశాచములావేశించి మానవుల నప్పుడప్పుడు రాక్షసతుల్యులుగా నొనరించినను నిజమైన సత్యాగ్రహి చూపు త్యాగసహనాది సద్గుణప్రదర్శనములవలన అది సంస్కరింపఁబడి దైవత్వతుల్యమగుననియు అతని విశ్వాసము. కాని ప్రభుత్వమునకు సత్యాగ్రహముయెడ నెట్టి గౌరవమునులేదని స్పష్టమయ్యెను. ప్రజల అహింసాపరాయణత్వమును అవకాశము చేసుకొని వారు హింసాశస్త్రములను మఱింత ఘోరముగ ప్రయోగించ మొదలుపెట్టిరి. సమాధాన మార్గము స్వయంవినాశకపథమనియే చర్చిలు హోరుప్రభుతులనమ్మకము. గుండ్రబల్ల సమావేశము కపటనాటకసూత్రమాయెను.

పోనీ మనదేశీయులకైన సత్యాగ్రహము యెడల గౌరవముగలదా యనిన అదియు శుద్ధ శూన్యమని స్పష్టమయ్యెను. కాంగ్రెసువారు సభలను బహిష్కరించుటయే తడవుగ స్వార్థపరులు ప్రభుత్వమునకు మఱేతదన్నయి ఊహింపసాధ్యముకాని ఘోరచట్టములకు వోటులనిచ్చి ప్యాసుచేయించిరి. ముసల్మానులు బిఱ్ఱబిగిసి ప్రభుత్వపక్షములోనే దూరి యెక్కువ సంరక్షణములను సంపాదించుకొనిరి. మహాత్ముని పద్ధతులయందెన్నడు విశ్వాసములేని విప్లవవాదులు దౌర్జన్యపద్ధతులను విసర్జించకుండుటలో ఆశ్చర్యములేదు. ఇవతల సత్యాగ్రహులు తక్కువయై, అవతల రెండు పార్టీలవారికిని జరుగుచున్న పాటి సత్యాగ్రహముయెడలనైనను గౌరవముతక్కువైనప్పుడు "నేనొక్కడనుతప్ప మఱెవ్వరును సత్యాగ్రహము చేయరా"దని మహాత్ముడు శాసించుట సముచితముకాక వేఱేమి?

అయినను సత్యాగ్రహమునకు మూలపురుషుడైన మహాత్మునకు సత్యాగ్రహమునందు పూర్ణవిశ్వాసమెన్నడును చెడదు. ప్రపంచమునెల్ల ధ్వంసముచేయుచున్న జాతీయ వ్యాపారిక రాజకీయ సామ్రాజ్యదురాశాపిశాచములను, శాస్త్రీయ హింసాప్రధాన మారణశస్త్రాస్త్ర క్రూరప్రయోగములను పటాపంచలు చేయగల శక్తి, సత్యాగ్రహమునకు మాత్రమే యింకను గలదని అతని విశ్వాసము. సత్యాగ్రహాస్త్రప్రయోగమునందు తన కితరులకంటె నధికతరపాండిత్యము

కలదనియు తానింకను దానిని శోధించెద ననియు నతడింకను భీష్మించియున్నాడు. తన యత్నము నందు విశ్వాసములేనివారికి తమకుతోచిన రీతిని దేశసేవ చేసుకొనవచ్చు ననిచెప్పి ఆశీర్వదించి తనకు సాధ్యమైనంత సహాయమును చేయుదునని వాగ్దానముచేసినాడు. మహాత్ముడొనరించిన యీవ్యక్తి శాసనోల్లంఘనవిరామమునందు సంతసింప వలసినదెంతో విచారింపవలసినదెంతో ఆలోచించవలసియున్నది. ప్రభుత్వమునకు, శాసనసభ్యులకు, విప్లవకారులకు, సాంఘికవాదులకు నేడైనను మహాత్ముడారాధించుచున్న సత్యదయాశౌచాది సద్గుణపరంపరలయందును ప్రాపంచిక శ్రేయోభిలాషయందును, సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వమునందును విశ్వాసముకుదిరి ఒకరితోనొకరు సౌమ్యభావముతో సంప్రదించుకొని లోకకళ్యాణకరమగు మార్గమును త్రొక్కగలిగిరా సరే, లేనియెడల మహాత్ముని ప్రాణములకును, తన్మూలమున తక్కిన మానవకోటియొక్క డెందములకును, బీహారు భూకంపమును వేయి రెట్లు మించిన యెట్టి సంచలనము కలుగగల దుర్భర పరిస్థితులు మూడనున్నవో ఊహింపనైన సాధ్యముకాదు.

ఆంధ్రరాష్ట్రపు టుత్తరసరిహద్దు:—

ఉత్కళులు తమకు ప్రత్యేకరాష్ట్రముండవలయునని కోరుట సహజము. ఆంధ్రులెల్లరును వారి కోరికయెడల సంపూర్ణ సానుభూతిని చూపుచున్నారు. అయినను ఉత్కళరాష్ట్ర సమస్య అంత సులభమైనది కాదు. "సన్యాసి వాని పెండ్లికి జుట్టుదగ్గర నుంచి యెరువే" అనునట్లు ఉత్కళరాష్ట్ర నిర్మాణమునకు మొదటినుంచి చివరవరకు నన్నియు యెరువులే. మొట్టమొదటిలో అది పేదదేశము; ప్రత్యేక రాష్ట్రమును భరించగల శక్తి చాలదు. అయినను భరతదేశ ప్రభుత్వమువారు సింధురాష్ట్రమునందువలె వారియెడలకూడ పక్షపాతము వహించి, రాజకీయకారణములవల్లనైననేమి యితర కారణములవల్లనైననేమి, వారికి రాష్ట్రము నొసంగి దాని కగువ్యయములో కొంత భాగమును అఖిలభారత దేశపు ఖజానానుండి సర్దుట కంగీకరించినందువలన వారు కృతార్థులయిరనియే చెప్పవలెను. ఖర్చులనిన ప్రభుత్వమువారు కొంత భరించగలరు కాని భూమి యెక్కడనుంచి తేగలరు? శ్రీయుత గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు చెప్పినట్లు వారు అసలు ఒడ్డీలు—గంజాం మండలమున వారిని ఒడ్డీవాండ్రందురు—ఒడ్డీలనగా వేరువేరుస్థలముల వ్యాపించియున్నవారని యర్థము. హిందూదేశపుచరిత్ర మధ్యయుగములో నెన్నడో వారు ఉత్తర హిందూస్థానమునుండి వచ్చి కొందరు బంగాళమునందు కొందరు బేహారునందు కొంద రాంధ్రమండలములయందు చెల్లాచెదరై వ్యాపించిరి. ఒక్క కటకప్రాంతమునందు తప్ప మరెచ్చటను వా రధికసంఖ్యాకులు కారు. ప్రత్యేకరాష్ట్రము చేయవలెనన్న ఈ మూడు రాష్ట్రములనుండి కొన్ని భాగముల నిందు చేర్చవలెను. బంగాళా బేహారు రాష్ట్రములవారు తమసీమలకు చెందిన కొన్ని తునకల నిందు కర్పించుట కంగీకరించలేదు.

ఎటునుంచి వచ్చినను మన ఆంధ్రు లొక్క రనాథలుగ గనపడుచున్నారు. వీరి దగు గంజాం మండలమునుండి బరంపురం, ఛత్రపురం మొదలగు భాగములను ప్రభుత్వమువారు కాబోవు రాష్ట్రములో చేర్చినారు. ఇది మదరాసు శాసనసభ వారి తీర్మానమునకు విరోధము. ఏ కమిషనువారు కాని దీనిని సంపూర్ణముగ నంగీకరించలేదు. ఋషికుల్యానది మొహిరీకొండల కుత్తరభాగములయందుండు భూమియే శుద్ధ ఉత్కళము. తక్కిన భాగములందెల్ల ఆంధ్రులు తక్కిన లకంటె నెక్కువగ ఉన్నారు. పర్లాకిమిడిలోని కొన్ని భాగములనైన ఉత్కళములో చేర్చవలెనని పర్లాకిమిడి రాజావారు మొండిపట్టుపట్టి భూస్వాముల సంఘములోని కొందరిచేత గవర్నరుగారి కొక రాయబారము నడిపించినారు. వీరిపూర్వు లెన్నడు నిట్టి విపరీతపు కోరికలు కోరలేదు. బలవంతముమీద యెక్కువమందిఆంధ్రుల నుత్కళరాష్ట్రములో గ్రుక్కిరేని వీరు క్రొత్తరాష్ట్రమునకు గుండెలమీదికుంపటియై వదలించేవరకు అసంభాశమగుదురు. గంజాంమండల ఒడ్డెదమీదారు లెల్లరును శ్రీమంతులము మనమన్నమాట సాగును గదా యని యిచ్చవచ్చిన ప్రచారములు చేసి ప్రభుత్వమునకు కన్నుగప్ప జూచుచున్నారు. మదరాసు ప్రభుత్వమువారు కాని భారత ప్రభుత్వమువారు కాని పార్లమెంటువారు కాని ఇట్టి వెఱ్ఱిమొఱ్ఱి ఆందోళనలను లక్ష్యముచేయరని నమ్ముచున్నాము. అయినను విరామములేని ఆందోళనముచేసి ప్రభుత్వమువారికి సర్వదా సత్యము తెలియఁజేయుచుండవలసిన బాధ్యత ఆంధ్రులపై నున్నది.

వయోజన విద్య:—

ఇది ప్రజాయుగము, ప్రజాసంస్థలయుగము ప్రజాపరిపాలనముల యుగము. మంత్రులనే కానిండు ప్రెసిడెంటులనేకానిండు ఆఖరుకు డిక్టేటరులనే కానిండు వారే యెన్నుకొనవలెను. ఎటువంటి సర్వాధికారియైనను తనస్థానగౌరవమునకునుస్థిరత్వమునకును నిరుపేదవాని పర్ణకుటీరము చెంత వాని వోటుకొరకై అభ్యర్థిగా నిలువవలెను. రాజ్యాంగచక్రములు ఆర్థికసంస్థలు, చివరకు మతధర్మములుకూడ జనతరంగములెట్లాడించిన నట్లాడవలయును. పాశ్చాత్యదేశములలోను జపానులోను 1000 కి 900 మందికంటె నెక్కువగా స్త్రీ పురుషులకు విద్యవచ్చును. భారతదేశము 1000 కి 50 మంది పురుషులు 20 మంది స్త్రీలుమాత్రమే చదువువచ్చినవారు.

ఆంధ్రులెల్లరికి చదువుట, వ్రాయుట, లెక్కలుచేయుట, సామాన్యముగ నవసరమైన లౌకికజ్ఞానమును శాస్త్రజ్ఞానమును ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును నేర్పుటకు శ్రీయుత కె. బి. బాబురావు యమ్. ఎ. బి. యల్., (ఏలూరు, జిల్లామున్సిఫ్) గారు ఒక చక్కని విధానమును నాలుగుపుస్తకములలో నిమిడ్చి వ్రాసినారు. మూడునెల లీవిధానము ననుసరించి తగినవారు నేర్పిరేని మనదేశపు జానపదులకు, కార్మికులకు, కర్షకులకు హరిజనులకు, ఇంకను వెనుకబడిన జాతులవారికెల్లరికి యీ జ్ఞానమును ఒలిచిన యరటి

దొంగపాపాయి

'వికల్పముగా నరుడే'

ఇదే తొలిసారి

జయవంతీటాకీసువారి 'ధ్రువకుమార' లోని
యొక దృశ్యము.

శ్రీ దేవికన్య 'ధ్రువకుమార' నాటకములో
నతిమనోహరమైన పాత్ర.

పండువలె చేతబెట్టవచ్చును. నేర్చుకొను వారికిని నేర్పువారికినికూడ అత్యుత్సాహకరముగనుండును. 'నూతనాక్షరాభ్యాసము' అను గ్రంథమునుబట్టి అక్షరములను అంకెలను బొమ్మలవలె యానందముగా నేర్చుకొనవచ్చును.

నూతన శాస్త్రజ్ఞానము అను గ్రంథమున పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, శారీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, పరిశ్రమలశాస్త్రము మొదలగువాని సారమెల్లయు తేటతెలుగులో స్టీమరులు, బయస్కోపులు, రెయిల్లు, టెలిగ్రాపులు, విమానములు మరలు మొదలగు ఉదాహరణములనుండి యెత్తి చూపించినారు. పండితులకు పామరులకుకూడ తెలుసుకొనవలసినట్టియు నిత్యవ్యవహారములో నత్యావసరమైనట్టియు అనేక విషయము లిందు సుందరముగ పొందుపరచఁబడినవి. నూతన నీతిబోధయను 116 పుటల గ్రంథములో ధర్మాచరణము, సంసారవిరామము, దైవసహాయము, మానవసేవ, దేశక్షేమము, నియమజీవనము మొదలగు యంశములనుగూర్చి లోకోక్తులు ఇతిహాసములు, పురాణకథలు ప్రపంచపు ముచ్చటలు ఎన్నియో ఉదాహరణముగాగొని పామరులకు మనోరంజకమగు రీతిని వ్రాసినారు. వీని కన్నిటికిని తలమానిక మనదగునది హిందూధర్మబోధిని. స్వధర్మము నెఱుగనివా డెన్ని గ్రంథములు బట్టీపెట్టి యెన్ని డిగ్రీలు పుచ్చుకొని యెన్ని బిరుదము లందినను నిజమగు విద్యావంతుడేనా యనిపించును. స్వధర్మమును స్వచ్ఛముగ నాచరించుచు అసత్యమాడక, అప్రమాణములు చేయక, అతిథి అభ్యాగతుల నాదరించుచు శాస్త్రవిహితకర్మల నాచరించుచుండువారిలో చాల మంది అక్షరములు రానివారున్నారు. వారిని గూర్చి "విద్యావిహీనః పశుః" అని హేళనచేయుట పాడికాదు. కనుక హిందువులైనవారెల్లరును చదువుకంటె ముందుగా కూడా హిందూఆచారముల నభ్యసించవలెను. ఉదయమున లేచుట, పవిత్రభావములతో మనస్సును నింపుట, ఆచమనము, శౌచవిధి, గండూషణవిధి, దంతధావనవిధి, స్నానవిధి, ఉపవాసవిధి, భోజనవిధి, శయనక్రమము మొదలగు హిందూ ఆచారము లెల్లయు దేహమున కారోగ్యము, బుద్ధికి వికాసము, మనస్సుకు శాంతి, ఆత్మకు మోక్షము నెట్లు చేకూర్చునో రావుగారు స్పష్టపరచి అఖిలాంధ్రప్రజాబాహుళ్యమునకు నెనలేనిసేవ సేసియున్నారు.

శ్రీ బాబురావుగారు ఇట్టి యుద్గ్రంథముల కెట్టివిలువయు నిర్ణయింపకుండ ఉపయోగపరచుకొన గోరువారికెల్ల చిక్కునట్లుచితముగ నొసంగుచుండుట వయోజన విద్యావ్యాప్తియందు వారికిగల అనన్యానురాగమును ప్రకటించుచున్నది. వయోజన విద్యాసంస్థలలో దేనితోనైన కలసి పని చేయుచున్నవారుగాని లేక స్వయముగా తద్విధానవ్యాప్తికి శ్రమపడుచున్నవారుగాని గ్రంథకర్తగారికి రు. 0-4-0 తపాలాబిళ్లలు, పై పొత్తముల నంపుటకు పలయు తపాలా ఖర్చులకుగాను పంపినయెడల ప్రతులు బడయగలరు. ఆంధ్రు లిట్టి యవకాశమును

గోల్కొక విరివిగా తెప్పించుకొని యుపయో గించుకొనెదరు గాకయని కోరుచున్నాము.

రైతు రక్షణము:—

ఆర్థికదుష్పరిస్థితులవలన బొత్తిగా చెడిపోయినవారు రైతులు. ఆంధ్రదేశపు రైతులు నిండిపండిననాడైనా భోగభాగ్యములెరుగరు. దివాణమునకు శిస్తులకు సాహుకార్ల వడ్డీలకు చెల్లించిన మరునాటినుండి వారిల్లు శుద్ధశూన్యములై తిరిగి గంపపట్టుకొని సాహుకారింటిమీదికే భుక్తికికావలసిన అప్పులకై ప్రయాణము!! ఏరైతుచూచినా అప్పులలో మునిగిఉన్నాడు. 1928-కి పూర్వముమాయ ధరలొక్కసారిగాలేచి రైతులను కలకల లాడజేసినవి. దానిమీద వారు కాస్త ధైర్యముగొని తీర్చుకోలేకపోతామా అని కాస్తచదువుకని, గొడ్లకని ఇంటికని పొలముకని యెక్కువ వడ్డీలమీదే అప్పులు వాడుకొన్నారు. ధరలు మరి నాలుగేండ్ల పాటైనా ఆయెత్తుననున్నయెడల వారు కుదుటబడి కలకలలాడుచు దేశమునకు వెన్నెగూర్చెడివారు. కాని యింతలోనే ఉప్పెనవచ్చినట్లు ధరలు పడిపోయినవి. ధరలుపడి వస్తువులు చౌక అయితే అందరూ సంతసించవలసినది. కాని రైతు నాపత్తులన్నియు అలముకొన్నవి. వారు కట్టవలసినసిస్తు తగ్గదు. అప్పుతగ్గదు; వడ్డీతగ్గదు; కొనుక్కొనవలసిన వస్తువులధరలేమీ తగ్గవు. రైతు పాపమిట్టి యురిలో తగుల్కొన్నాడు. పోసీ భూములూ యిల్లూ అమ్ముకొని అప్పుతీర్చుకొని కుదుటఁబడి కూలికిపోదామంటే వాటిధరలు నాలుగోవంతుకో అయిదోవంతుకో పడిపోయినవి. ఇది ఒక భారతీయరైతుకే పట్టినదా, భూలోకంలో వ్యవసాయంచేసుకొనే రైతులందరికీమాత్రం పట్టలేదా అంటే స్వపరిపాలనగల దేశాలలో ఏదో తాసికమాసికలుచేసి ప్రభుత్వములు రైతుల సహాయమునకు వచ్చుచున్నవి. మనదేశంలోనో రాష్ట్రకేంద్రప్రభుత్వములు ఒకరిమీద నొకరు వంకలుపెట్టి కాలయాపనము చేయుచున్నవి. రైతులు ఆందోళనచెయ్యగా చెయ్యగా శాసనసభ్యులు ఈసమస్యనుబట్టి ఊచగాఊచగా ఢిల్లీప్రభుత్వమువారు రాష్ట్రీయప్రభుత్వప్రతినిధులతో కలిసి ఆలోచించడానికి నిశ్చయించుకున్నారు. ఢిల్లీలో ఈసభ సమావేశమౌతుంది. ఈ లోపున రైతులు తమ ఆందోళన విరమించకూడదు. అప్పుల వసూళ్లు ఆపించుటకు వడ్డీ అసళ్లను తగ్గించుటకు వాయిదాలమీద ధాన్యరూపకముగా తీర్చుకొనుటకు పూర్తిగా మునిగిపోయిన వారికి ఒకకాడి యెడ్లయినా దక్కేటట్లు చేయుటకు సాహుకార్లను నిర్బంధించవలెను. రైతుభాగ్యమల్లా ఇదివరకు సాహుకారే జుర్రుకొన్నాడు కాబట్టి ఇప్పుడీమాత్రం సాయం చేయించవలెను. కోర్టులు త్వరత్వరగా జప్తుకి అమలుకి ఆర్డర్లివ్వకుండా చేయవలెను. ప్రభుత్వము శిస్తులను తగ్గించుకోవలెను. ఒకకోటి రూపాయాలైనా చవకవడ్డీపైని రైతులకు బదులివ్వవలెను. ఇవన్నీ ప్రభుత్వము చేయించకపోతే దేశమునకు వెన్నెముక విరిగిపోతుంది. దేశము స్మశానతుల్యమవుతుంది. తరువాత విచారించిన లాభములేదు. ఇట్టి విచారకర పరిస్థితులలో రైతులకు ధైర్యస్థైర్యముల

బురికొల్పుచు ఆవిపోయుచున్న ఆచార్యరంగాగారిని మేమెంతయు అభినందించుచున్నాము.

అంధ్ర రైతాంగవిద్యాలయము:—

ఆచార్య రంగాగారి రైతుసేవాపరాయణత్వ మింతతో ఆగలేదు. వారిస్వస్థలమగు నిడుబ్రోలులో రామానీడు విద్యాలయము నందు కర్షకులు, కార్మికులు, హరిజనులు ప్రచారకులు మొదలగువారెల్లరు దేశమునకు రైతుకు సంబంధించిన ఆర్థిక వ్యవసాయక రాజ్యాంగ విషయములను నేర్చుకొనుట కొరకొకవయోజన విద్యాలయమును నెలకొల్పుచున్నారు. ఇది ప్రతివత్సరమును రైతులు మొదలగువారిని ఒకొక్కనెలబాటు సమావేశపరచి ప్రవీణులచే వారికి పైవిషయములనుగూర్చి ఉపన్యాసము లిప్పించుచుండును. ఈ సంవత్సరము ఏప్రిల్ 22 నుండి మే 28 వరకు ఇది నడచును. దీనికధ్యక్షులు శ్రీరంగాగారే. మే 21 వ తేదీవరకు నిడుబ్రోలునందును, పిమ్మట 28 వరకు కళ్యాసకావూరునందు శ్రీ గొల్లపూడి సీతారామ శాస్త్రిగారి యాశ్రమమునందును ఉపన్యాసములు జరుగును. నిడుబ్రోలులోని రంగాగారి గ్రంథాలయము విద్యార్థులయుపయోగమునకై సదా తెరవబడియుండును. విద్యార్థులు తలామొనిమిది రూపాయిలును భోజనము బసలనిమిత్తము చెల్లించిన చాలును. శ్రీయుత కొండా వెంకటప్పయ్య, కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు, కె. రామకోటీశ్వరరావు, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు, శనివారపు సుబ్బారావు, గూడవల్లి రామబ్రహ్మం గార్లును ఇతరులును తమవాగమృత ధారలను విజ్ఞానోత్సాహము వెల్లివిరియ గురిపింతురు. ఇండియను ఎక్స్ప్రెసుపత్రికా సంపాదకులు శ్రీయుత కె. సంతానంగారు దీనికి ప్రారంభోత్సవము జరుపుదురు. శ్రీమంతులగు తెలుగువారెల్లరును ఆచార్యరంగాగారికి విరివిగా ధనసహాయముచేసి యిట్టి సత్ప్రియత్నము విజయవంతమగునట్లు చేయుదురుగాక !

విధవావివాహ సహాయక సభ:—

(బ్రాంచి: మదరాను, జార్జిటౌను,
బ్రాడ్వే, 161 నెం. గృహము)

ఇది 1931 లో నెలకొల్పబడినది. రిటైరుడు సబ్‌జడ్జీ శ్రీయుత యన్. రామస్వామి అయ్యారుగారి యధికారమున నిదిసాగుచున్నది. ఇంతవరకిందు 100 మంది విధవలు చేరిరి. పెక్కురు పెండ్లిండ్లుచేసుకొని సంతోషముతో వెళ్లిపోయిరి. యోగ్యమైన వితంతువులు కొంచెముమందినింకా చేర్చుకొనుటకవకాశమున్నది. భోజనము, బసఉచితము. వితంతు వివాహోద్యమమునం దనురాగము గల మిత్రులు తమయెరికలో నట్టివారున్నచో యిచ్చుటకు పంపవలెను. మరి యెట్టిఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు విచారణలు జరుపవలసియున్నను ఆఫీసుకు వ్రాసుకొనవచ్చును; అని గౌరవకార్యదర్శిగారు సర్వులకు మాపత్రికాముఖమున తెల్పుచున్నారు. సంస్కారప్రియులగు ఆంధ్రులు వీరి ప్రకటనము గమనించి తగిన శ్రద్ధ గైకొందురని నమ్ముచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచియింపబడిన పుస్తకములు

1. వసుమతి:—సాంఘికసాంసారికానర్థములను వివరించు నీతిబోధకమగు చక్కని సాంఘిక నవల. పాఠశాల పఠనీయగ్రంథముగా అప్రూవు చేయబడినది. ... వెల 0 12 0
2. బాలనీతి కథావళి:—నీతిబోధకములగు ఇరువది కథల సంపుటి. దొరతనమువారిచే పఠనీయ గ్రంథముగా అప్రూవ్ చేయబడినది. ... ... వెల 0 10 0
3. విశ్వామిత్ర మహర్షి:—ఈ మహర్షియొక్క అద్భుతచరిత్ర మిందు ప్రౌఢభాషలో వర్ణింపబడినది. ... ... వెల 0 8 0
4. ద్రౌపదీ వస్త్రసంరక్షణము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0
5. సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0
6. జ్యోతి:—ఆరోగ్యనాటకము. హెల్తు డిపార్టుమెంటువారిచే ఆమోదింపబడినది. వెల 0 4 0
7. పెన్సిను పుచ్చుకున్ననాటి రాత్రి:—అనేకమంది విద్యాధికులచే ప్రశంసింపబడిన చక్కని కథ. గృహలక్ష్మినుండి పునర్ముద్రింపబడినది. ... ... వెల 0 1 0
8. శారదలేఖలు:— ... ... వెల 1 0 0

ఈ పుస్తకములన్నియు నొకేమారు తెప్పించుకొనువారికి 3 రూపాయలకే యివ్వబడును. పోస్టు ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

ఈ గ్రంథములు వలయువారు :

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు,

బాపట్ల, గుంటూరు జిల్లా. అని వ్రాయవలయును.

రావ్‌సాహేబ్, మ॥ రా॥ శ్రీ॥ గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి సప్తతితమ జన్మదినోత్సవ ప్రచురణములు.

వ్యాససంగ్రహము:—	సుమారు	750 పుటలు.	వెల	7	8	0
గద్యచింతామణి:—	,,	370 ,,	వెల	1	8	0
బాలకవి శరణ్యము:—	,,	360 ,,	వెల	1	8	0
ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము:—	,,	210 ,,	వెల	1	0	0
వ్యాసావళి:—	,,	172 ,,	వెల	1	0	0

ప్రకాశకుడు :—

తెలికిచర్ల వెంకటరత్నంగారు,

గుంటూరు.

జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారి

యకృత్ ప్లీహవ్యాధులకు (Liver and Spleen complaints) దివ్యౌషధములు.

ఈ ఔషధము ప్లీహరోగములను కుదుర్చుటయేకాక, రాకుండ కూడా చేయును. వైద్యశిఖామణులెల్లరును మిగుల పొగడు చున్నారు. ఇతరమందులన్నియు వేసివేసి నిరాశచేసుకొన్న సందర్భములలోకూడా ఇది పనిచేసి విజయమును బడసినది.

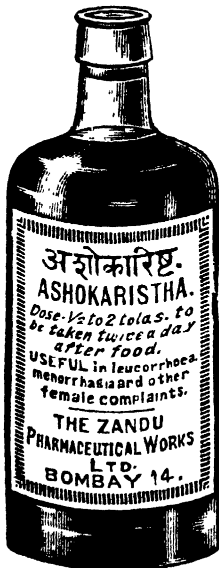
అనేక ప్రదర్శనములలో బహుమానమును బడసినది. తణుకులో జరిగిన ఆంధ్ర ఆయుర్వేద మహాసభలో ఇది ప్రథమతరగతి యోగ్యతాపత్రమును పతకమును బడసినది.

జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారి ఫోటోగ్రాఫు దీనికి ట్రేడు మార్కుగా రిజస్టరు అయినది కనుక ఆ ఫోటోనుచూచి మందు కొనుక్కొన్నచో మోసపోరు. 5 రూపాయీలకు 10 రూపాయీలకు రెండు రకము లమ్మబడును. జబ్బు లేతగానున్నప్పుడు మొదటిది, ముదిరినప్పుడు రెండవది ఉపయోగించవలెను.

లభించు ప్రధానస్థానములు :

మదరాసు, 8, సాలై వీధి, మైలాపూరు.   కలకత్తా, 125, హారిజనురోడ్డు.

జండూగారి అశోకారిష్టము

(భైషజ్యరత్నావళి)

స్త్రీలకుకలిగే అన్నివిధ దుర్బలములకు నుపయోగించు గొప్ప టానిక్కువంటి దివ్యౌషధము.

స్త్రీలకుకలిగే బహిష్టురోగములు అన్నిటిని నివారణచేయును. అనగా కడుపునొప్పి, ఋతుస్రావము, రక్తస్రావము, సోమరోగములు సహా నివర్తించును.

దీని నుపయోగించుట చేత గర్భహీనతనుపోగొట్టి, గర్భముధరించ గలరు. కాన శిశువులు పుష్టిగలవారై వ్యాధులనుండి నిర్ముక్తులగుదురు.

స్త్రీలకు ప్రసవమునకు ననుకి అద్భుతమైనబలము కలుగజేయును.

ధర 1 పౌను రు. 1 9 0   ½ పౌను రు. 0 14 0

Manufactured by

The Zandu Pharmaceutical Works Ltd.

Bombay 14.

SOLD EVERYWHERE:

Sole Agents for Madras Presidency:

దామోదర అండు కంపెని

78. చైనాబజారు రోడ్డు, జి. టి. మద్రాసు.